

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Ergin Günçe Bir Kalkışma Yüreğinde Çiçek

Hazırlayan:
Ali Özgür Özkarcı

EDEBİ  ŞEYLER

Ali Özgür Özkarcı Adana, 1979. İlk şiirleri *Varlık*'ta yayımlandı. 2002 yılında Yaşar Nabi Nayır Şiir Ödülü'nü aldı. 2003-2010 yılları arasında *Heves Dergisi*'ni çıkaranlardan. 2011 yılında Ömer Şişman ile birlikte *160. Kilometre* şiir dizisi ve *Edebi Şeyler* yayıncılığı kurdu. *Edebi Şeyler* ve *Duvar Dergisi*'nde yayıncılığa devam ediyor. İstanbul'da yaşıyor.

Şiir: *Kırbaç (vakasız tarih üçlemesi)* [2006], *Yamuk* [2009], *Yetmez Ama Hayır* [2011], *Dikkat Köstebek Çıkabilir* [2012], *1'e 2* [2014], *Bi Müddet Aramızda Olamayacağım* [2015].

Eleştiri: *Cetvelle Çizilmiş Dağınıklık* [2014], *Asla Konuşmayacaksın* [2016].

İnceleme-Eleştiri: *Ergin Günçe - Bir Kalkışma Yüreğinde Çiçek* [2017].

Ergin Günçe

BİR KALKIŞMA YÜREĞİNDE ÇİÇEK

Haz.: Ali Özgür Özkarcı

EDEBİ  ŞEYLER

EDEBİ ŞEYLER 018

İnceleme / Eleştiri 001

Ergin Günçe - Bir Kalkışma Yüreğinde Çiçek
Hazırlayan: Ali Özgür Özkarcı

Birinci Baskı: Nisan 2017

Editör: Zafer Zorlu
Sayfa Tasarımı: Selin Kalkan
Kapak Tasarımı: Ömer Ozan Erdoğan
ISBN 978-605-5185-89-3

Baskı: Sena Ofset
Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi 4 NB 9-11
Topkapı / İstanbul
Sertifika No: 12064

©Edebi Şeyler 2017
Sertifika No: 22775
©Ali Özgür Özkarcı
Ergin Günçe - Bir Kalkışma Yüreğinde Çiçek

Bütün yayın hakları saklıdır.
Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılan kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Edebi Şeyler Arap Cami Mah. Yemeniciler Sok.
No: 50 Ömer Han K: 4 D: 4-5 Karaköy / İstanbul
Tel: (0212) 238 62 02 / E-posta: edebiseyler@gmail.com

İÇİNDEKİLER

Önsöz	7
Bir Sunuş Yerine: Ergin Günçe Üzerine Derkenarlar Ali Özgür Özkarcı	15
Birinci Bölüm TANIKLIKLAR	27
Tek Kalan Karşılaşma Necmiye Alpay	31
Aklımda Kalanlar Ertuğrul Kürkçü	39
Yazısı Güzel Ergin Günçe Özdemir İnce	45
Murat Belge ile Kısa Bir Söyleşi	57
Marksist Şair: Ergin Günçe Salih Yurttaş	63
İkinci Bölüm ETKİLENMENİN KUŞAĞI	69
Her Yanı Elmalar Asılı Bir Çocuktuk, Ölmeden Az Önce Gökyüzündeydi Mahmut Temizyürek	73
Bugünü Kurcalayan Şiir Akif Kurtuluş	81

Türkiye'ye Kadar Bir Ergin Haydar Ergülen	91
Tuhaf Bir Çocuk Ali Çakmak	100
Üçüncü Bölüm GÜNÜMÜZE UZANAN	103
Kendi Göğünü Kendi Çizmiş Bir Şair: Ergin Günçe Gonca Özmen	107
Ölümler, İroniler ve Çoğulluklar Utku Özmakas	135
<i>Gencölmek</i> Üzerine Barış Özgür - Murat Alat	147
Dördüncü Bölüm TAMAMLANAN	151
Yalçın Küçük ile Söyleşi Ali Özgür Özkarcı	153
Dadal Günçe ile Söyleşi Ali Özgür Özkarcı	168

Önsöz

Ali Özgür Özkarcı

Elinizdeki kitap, birçok badire atlattı. Hazırlanması 7 yılı aldı. Ergin Günçe hakkında bir kitap hazırlamaya karar verdiğimde; Günçe'nin güncel edisyonu olan "Toplu Şiirleri" henüz basılmış değildi (2010). Artık şairin üzerinde, uzun yıllardır yayımlanmamasının getirdiği sis bulutunu dağıtmak istiyor, Can Yayınları'ndan 1988 yılında çıkan *Türkiye Kadar Bir Çiçek* kitabına girmemiş şiirleri de ekleyerek daha oylumlu bir çalışmayla tamamlamak istiyordum kitabı. Ama olmadı. O günlerde ise; şairin oğlu Dadal Günçe'ye, babasının "Toplu Şiirleri"nin son versiyonunu yayımlayacağına söz veren yayınevlerinin kimi battı, kimi ise sözlerini tutmadı. Ergin Günçe'nin Toplu Şiirleri ancak 2014 yılında Yapı Kredi Yayınları'ndan çıkabildi. Tamı tamına 26 yıl sonra...

Ergin Günçe'nin etkisi, özellikle son 15 yılda büyük bir ivme kazandı. Günçe şiirinin önemli başarılarından biri, siyasi olanla güncel olanı buluşturmasında saklı. Günümüzde ironinin, mizahın dönüşünün ve yeniden üretiminin de büyük katkısı var, Günçe'nin tekrar gündeme gelmesinde...

Ergin Günçe, özellikle benim kuşağım açısından farklı bir konuma sahip bir şair. Google'ın pek yaygınlaşmadığı yıllarda fotokopi ile okunan kitaplar listesinin en başındaydı... Ama ben şanslıydım, Can Yayınları'ndan çıkan kitap elime geçmişti bir biçimde. 1988'de Özal Matbaasında üçüncü hamur kağıda basılan kitabı neredeyse rengi yeşile dönmüş sayfalarıyla ilk kez okuduğumu anımsıyorum.

Bu kitap vesilesiyle Ergin Günçe'ye dair hem eleştirel hem de biyografisini içeren bir çerçeve çizmeye özen gösterdim. Kitabı “Tanıklıklar”, “Etkilenmenin İlk Kuşağı”, “Günümüze Uzanan” ve “Tamamlanan” adlı dört bölüme ayırdık. İlk bölüm, şaire dair tanıklıktan süzülen ayrıntıları içeriyor. Bu doğrultuda; Necmiye Alpay, Özdemir İnce önemli bir boşluğu tamamladılar, Ertuğrul Kürkçü ise Günçe ile dolaylı tanışıklığına dair bir yazı kaleme aldı, aynı bölümde Murat Belge'nin şair ile rastlaşmasının kısa ayrıntılarını da bulabilirsiniz. Bir de Ergin Günçe'nin 68 döneminde ODTÜ'den öğrencisi olan Salih Yurttaş o günlere dair izlenimlerini aktardı, şiirine de değinmeyi ihmal etmeyerek...

“Etkilenmenin İlk Kuşağı” ve “Günümüze Uzanan” adlı bölümler, Günçe şiirine odaklanan yazılardan oluşuyor. ‘Etkilenmenin İlk Kuşağı’ bölümü, adıyla müsemma, Günçe şiirinden doğrudan etkilenen üç şairi konuk ediyor. Mahmut Temizyürek¹, Akif Kurtuluş, Haydar Ergülen bu bağlamda

¹ Mahmut Temizyürek'in yazısı önceden yayımlanmış bir eleştiri yazısıdır. Bu kitapta önceden yayımlanmış, kitaplara giren yazılara özellikle yer vermek istemedim. Ancak Temizyürek'in yazısını 90'larda Ergin Günçe üzerine sessizlik konsensüsünü bozan ilk yazı olması nedeniyle almamazlık edemedim. Kitabın yedi yıllık macerası içinde, şahsen istediğim yazıların bir kısmı da yayımlandı. Örneğin, Utku Özmakas'tan bu proje için istediğim yazı, kitabın gecikmesinden ötürü haliyle yazarın *Şiir İçin Paralaks* kitabında kendine yer buldu. Diyebilirim ki, kitaptaki yazıların çoğu hâlâ bir yerde yayımlanmış değil. Sözleşiler ise sadece bu kitapta yer alıyor.

kitaba katkı veren isimler. Ali Çakmak'ı da unutmamak lazım, sağolsun bir katkıyı da o verdi. “Günümüze Uzanan” bölümünde ise günümüzün genç şair ve eleştirmenlerinin Ergin Günçe'ye dair okumalarına yer verdim: Gonca Özmen, Utku Özmakas, Barış Özgür-Murat Alat. Kitabın “Tamamlanan” bölümündeki söyleşiler ise Ergin Günçe'nin biyografisine dönük. Ergin Günçe'nin yakın arkadaşı Yalçın Küçük ile yaptığımız söyleşi dikkat çekici ayrıntılarla dolu. Ve oğlu Dadal Günçe... Onun ile yaptığımız söyleşi, şaire dair bilinmeyenleri gün yüzüne çıkarttı. Böylece şairi tanıyan, ondan etkilenen her kuşaktan süzebildiğim ayrıntıların toplamına varıldı sonunda.

Bir Kalkışma Yüreğindeki Çiçek'in, diğer “anma” kitaplarından farkı, mini bir antolojiyi de içermesidir. Her yazının başına Günçe'nin bir şiirini ekledim. Ve bu seçimi yaparken, özellikle kitaba yazılarıyla katkı verenlerin Günçe'ye olan yakınlıkları ve şiirsel akrabalıkları üzerinden bir eşleştirme gayretinde olduğumu söylemeliyim. Yapı Kredi Yayınları'ndan her yazının başına koyduğumuz şiirleri istemek kalmıştı böyle bir mini antoloji için. Sağ olsunlar, YKY yönetimi kırmadılar ve bu kitaba bir katkıyı da onlar verdiler. Bu yüzden Aslıhan Dinç'e ve Burcu Uğuz'a özellikle teşekkür etmeliyim. Bu mini antoloji fikrini veren Meliha İnce'ydi. İyi ki var, daha ne diyebilirim. Bir teşekkür de Yılmaz Varol'a, bu kitabı çıkarmam için bana enerji aşıladığı için...

Ergin Günçe, “başınız sıkıştığında başvuracağınız” bir şair. Deyim, Dostoyevski'ye ait. Dostoyevski ile yapılan bir söyleşide, “Gençler yeni konular üzerine yazıyorlar; oysa siz hep suç, adalet, ceza gibi konuları işliyorsunuz” sorusu üzerine Dostoyevski, “Önemli değil” der mağrur bir ifadeyle... “Başınız sıkıştığında asıl neyi okuyacağınız önemlidir”.

Ergin Günçe'nin şiirleri de Dostoyevski'nin tariflediği tanıma uyar. Bu tarif "Faşizm, bir çocuğun yanağında babasının attığı tokattır" dizesinde karşımıza çıkabileceği gibi, "Bir suç oluyorum külümü karıştırınca" dizesinde de benzer duygularla karşılaşırız.

Ergin Günçe oradadır; uzanabileceğimiz bütün umutlarda bizi bekleyecek daima.

Bu Tanrı Dedemden Kaldı Bana

Yüzümüz, güneşimiz, toprağımız, suyumuz
Tanrı Baba, vardır ve yakışıklıdır
Zorbalar, bu sözler dedemden kaldı bana
Huysuzdu yeryüzü ve şımarıktı herkes
Söğütlü bir yol gibi serindi o gün Şeytan

Bir Yaz sahurı. Davul çalarak uyandıran eski Ramazan
Hasan Çavuş ve Ergin kuşku duymaya başlıyorlar
Biri, üstüne türkü yakılmış eski bıçkınlardan ve Kurtuluş
Savaşından

Öteki, pazarda sütlü mısır satan küçük bir adam
Bir deli çıkardılar Edirne’de o Yaz kuyumuzdan

Tanrı vardır ve elverişlidir
Taraf da tutsa at yarışlarında ve Kırkpınar’da
Canım da öfkeyle sıkıntıyla doludur
Musa’nın kıvrıkcık ağzı, İsa’nın yorgun gönlünü öpsün ki
Zenginler, zadeganlar, bu şakalar dedemden kaldı bana

Güvez kazağını giydim muşmula yerken düşündüm
Uyuzduk o yaz, katran süründüm, gölgede uyurken
düşündüm
Saçlarım uzamıştı ve içimde bir bağırma vardı o gün

Tanrı vardır ve bana her zaman kaşlarını çatar
Zalimler, bu horoz Dedemden kaldı bana
Üç kere öttü ve sessizliği uzattı, hatırlıyorum
Hem, bir Kitapta yeri var
Vav iğreti, Sin mum gibi titrek, Mim çomak gibi
Sağdan sola doğru bir kuşku kıvrılır bütün harflerde

Kutsal Defter sarardı inceldi sonra yüzüm
Masalda galiba bir bozukluk var
Yahudiler buldurlar bu tür Tanrıyı
Almanya’da onları fırınladılar

Yakasız bir gömlek içinde helvalar kavuran
Aşureler pişiren dedemde bile bir tuhafılık var
Çömlekle keşkek kotardı, ermişliğe daldı, durulandı
Kuşkuyu imana karıştırmakta

Tanrı vardır, ayak diremeli bu konuda Şair
Uzun ayrıntılı bir hesap
Dedemle elele (iki arkadaş) söğütlü yollarda gezdik
Alçak sesle Gökyüzünü konuştuk
Açtık sonra bir dükkan, ısıttık halkı kömürle ve odunla
Süpürgeler, kuşkular, şakalar sattık
Kediler besledik, dondurmalar yedik
Zabitler, bu Tanrı dedemden kaldı bana

Ondan öğrenmişimdir olup bitenleri ve eski Arabistanları
Kur’an sözü bilen Suriye göçmenidir onun da dedesi var elbet
Kökenimiz zaten Kafkasya
Leblebi Suresini ve Deve Suresindeki çapkınlığı o öğretti
bana

Aydınlık sorularıyla Cebir bilen Çerkes Beyleri

Tanrı vardır ve ben haylaz büyüdüm
Kandil gibi astım yıldızlarımı ve günü gelince
Ayı ikiye böleceğim ve Sopası Musa’nın nasıl ki yılanları yuttu
Kılıcı her zaman kınında görün ve sonra yargılayın kadını
Sevdim bütün bu sözleri kendimi zorlamadan ve hiç
aldırmadan

Zorbalar, bu tokmak dedemden kaldı bana
Suskundular, Musikiye bağıydılar çünkü eski adamlar
Gözleri güleç ve sigara saran
On yıl savaştılar çöllerde filan, madalya aldılar, almadılar
Derin yaraları vardı her konuda
Cumhuriyeti bile kuşkuyla yorumladılar
Bu Tanrı, o zaman dedemden kaldı bana

Şimdi herşey çok azaldı ve o suskun o güleç ihtiyar kurtlar
Şimdi çok azaldılar, şimdi çok azaldılar

Bir Sunuş Yerine: Ergin Günçe Üzerine Derkenarlar

Ali Özgür Özkarcı

Cemal Süreya, Enver Ercan'a 1986'da verdiği söyleşisinde; İkinci Yeni şairlerine Ergin Günçe'yi de dahil eder. Gerçi o listede kimler yoktur ki.

“İkinci Yeni ben'im ... Tabii, Ece'yi, Turgut'u, Sezai'yi, Edip'i, Can'ı, Tevfik'i, Özdemir'i, Nihat'ı, Gülten'i, Hilmi'yi, Ergin'i, Dağlarca'yı, Ahmet'i, Ahmed Arif'i, Arif Damar'ı, Oktay Rifat'ı, Melih Cevdet'i, Behçet Necatigil'i, Mehmed Kemal'i, Şeyh Galib'i, Nazım'ı saymazsak... Yılmaz da var, Atilla da, İsmet Özel de, Behram'lar da, Berfe!”²

Cemal Süreya aynı söyleşide, Enver Ercan'a “Beni İkinci Yeni üzerine konuşturma” serzenişinde bulunur. Zaten bu isimleri sıralamadan az önce, deyim yerindeyse isyan etmiştir. “Bu konuda bizim öncülüğümüz bugün de yadsınmakta. Aç, Mehmet Fuat'ın önsözünü. Ya da, git, Oktay Rifat'ın Sedat Simavi Ödülünü aldıktan sonra söylediklerini. İkinci Yeni hakkında konuşmak istemiyorum.”³

² Cemal Süreya, *Güvercin Curnatası*, YKY, 2002, s.116-17.

³ *Age.*, s.116.

Cemal Süreya'nın kızgınlığı, yukarıda alıntıladığımız geniş ve ferah listenin de nedeni bir bakıma. İkinci Yeni'nin modern Türkçe şiirde dilin yatak değiştirmesinde etkili olan asal isimlerin hakkının verilmediğinden kaynaklanan bir kızgınlık. Liste, oldukça kuşatıcı ve kışkırtıcı. Kışkırtıcılığı, İkinci Yeni demek "Türkçe şiirde 'yeni' olmanın dünü ve bugünü" demektir gibi bir önermesi olmasından... Cemal Süreya'ya göre, İkinci Yeni bütün yeniliklerin toplandığı bir aura. Bu yaklaşım, öznel bir tanımlama ve kendi gerçekliği içinde tutarlıdır denilebilir. Yoksa Cemal Süreya'nın 60'ların sonlarında kendilerini "sorumluluk" almadıklarını iddia eden ve bu nedenle kendilerine (İkinci Yeni şairlerine) küçük burjuvalık eleştirisi yapan ardıl kuşaklarındaki şairleri İkinci Yeni'den sayması ne ile açıklanabilir?! Elbette, İkinci Yeni'nin modern Türkçe şiirde ne olduğunu, İkinci Yeni'nin nasıl bir kırılma gerçekleştirdiğinin bilgisi yetmez herhalde bu müşfik tutuma. Neticede, İkinci Yeni gibi önemli bir kırılma var(dır), artık İkinci Yeni'den sonra o yıllarda da şiirde nasıl nefes alınacağını dahi önemli bir sınav olduğuna şüphe yok. Kendinden önceki kuşakların yazmakta oldukları şiiri dahi dönüştüren bir şiirdir, İkinci Yeni. Şiirde hikâyenin modern Türkçe şiirde dahil oluş biçimini değiştiren, rüya dilinin imgesel tekniği dönüştürdüğü, çağrışımın ve dizge dışı söylemin aynı şiir tekniği içinde başkalaştığı önemli bir kırılmadır. 60 yıldır devam eden bir olgudan söz ediyoruz. Ve bunun değişebilmesi için, onlarca yıldır eklenerek çoğalan imgesel tekniğin karşısına bir "kırılma" yaratacak başka bir tekniğin gelmesi lazım ki, paradigma değişsin. Yani bu minvalde Cemal Süreya ile günümüzde de bir söyleşi yapılsaydı; küçük İskender'i, Enis Batur'u, Hilmi Yavuz'u İkinci Yeni'den sayması kadar doğal bir şey olamazdı.

Cemal Süreya bu söyleşiyi 1986'da vermiş, yani 60 ile 65 yılları arasından sonra, bir kez daha İkinci Yeni şairlerinin tartışmasız ustalıklarının teslim edildiği bir dönemde... Söyleşi

1986’da yapılmış. Bu tarihte, Ergin Günçe aramızda değildi. Elbette İkinci Yeni şiiri ile bir akrabalığı vardır, Günçe şiirinin. Ancak bir ayırım yapmakta yarar var. Günçe şiiri henüz “tamamlanmamış” İkinci Yeni etkisinin ortalarında (yani 50’lerin sonlarına doğru) gün yüzünde çıkıyor. Günçe şiirinin olgunlaşması ise; Cemal Süreya’nın vurguladığı, “herkesin sonra kendi şiirini yazmaya koyulduğu” dönemde belirginleşiyor. Bu nedenle zaman içinde değişen ve dönüşen bir İkinci Yeni’nin içinde; Günçe’nin nasıl konumlandığı önemli. Ergin Günçe, ‘herkesin kendi İkinci Yeni’sine döndüğü bir dönemde, alması bir şiire koyuluyor, özellikle *Türkiye Kadar Bir Çiçek*’teki şiirleri ile... Ama önce *Gencölmek*...

Gencölmek

Gencölmek’e bakılınca görülecektir ki, o dönemki çetrefili imgeselliğe dayanan İkinci Yeni şiirinin daha sadesini yazmış bir Ergin Günçe çıkacaktır karşımıza. *Gencölmek* bizi “ölüm ve çocukluk” ekseninde karşılayan bir kitap. Hazır yeri gelmişken, Günçe’deki “çocukluk” olgusuna değinmemek olmaz. Günçe’de “çocukluk” günlerinin portresi dışında, “çocukluğunu yaşayamamış” olmak da konu edilir. Oysa o yıllara değin, bir Ziya Osman Saba’da veya bir Cahit Sıtkı Tarancı’da çocukluk, alnın terlemesiyle açıklanabilirdi. Her iki şairde ölüm (yok oluş) duygusunun verdiği sıkıntının telafisi, şiirlerinde çocukluğun uyandırdığı “saflık” duygusuna dönebilme arzusunda saklıdır. Bir teneffüs etme imkânıdır, onlarda çocukluk. Bu yüzden tematiktir. Oysa çocukluğun ölümüdür *Gencölmek*. Aynı zamanda çocukluğun yaşanamamış olmasıdır. *Gencölmek*, “küçük” bir huzursuzluk kitabıdır...

Çocukluğun yaşanamaması Günçe şiirinde olgusallaşır ve böylece çocukluk tematikliğinin dışına çıkar. Şiirler iç dünyasına kapanan bir çocukluğu değil, çocuğun evden kaçışının ve dışarıya/dünyaya açılması üzerine şekillenir. İçli bir çocuktur

diğer bir yandan da... Günçe'nin çocukları sokaklara çıkar, patikalarda gezer, kasabalarda nefes alır. Şair, en önemlisi çalıştırılmak zorunda bırakılan çırakları, kasabanın kırmızı saçlı çocuklarını yazar. Çocukluğun hem öz yaşamsal hem de olgusal bir işlenişidir. Her yanı "elma asılı çocuk" bir İkinci Yeni'den etkilenmedir; ancak o çocuk 'Alınan ve içli çocuk olduğum için/ Rahatlarım bankanın camını kırsam' diyebilecek kadar da öfkeli olduğunu yazabilecektir. Ve bu öfkenin çağrıştırdığı, İsmet Özel şiirinde ortaya çıkan ergenlik bunalımı değil, duygulara sınıfsal bir öfkeden türeyen bir sosyal gerçeklik gömleğinin giydirilmesidir.

Dönemine göre, almaşık bir şiirle çıkagelmiştir Günçe. Kendi kuşağından şiirine en yakın isim ise, Ülkü Tamer'dir. Her ikisinde de çocukluğun mitleştirildiği bir taşralı çocuk imgesi vardır. Ülkü Tamer'in çocukluk edasıyla yazdığı "eşkıyalar", "kaçakçılar"; Ergin Günçe'de çocukluğun masalsılığı ve çocukluğu anımsamadaki huzursuzluğun şiirlerde dolaşması ile benzer bir atmosferi duyumsatırlar. Hem Ülkü Tamer, hem Ergin Günçe bu bağlamda akrabadır. Çocukluklarından bir mit, bir epepe çıkarabilmişlerdir.

Gencölmek, aslında tam da böyle bir yerde anlaşılmak için duruyor. Yayımlandığı yıl, 1964. İsmet Özel henüz kitabı yayımlanmamış bir şair, hakeza Ataol Behramoğlu da... Ergin Günçe, en uzaktan ve zannedersen biraz da kenardan "toplumsalçı" damardaki en kişisel hikâyeyi anlatmaya başlıyor. Önemlidir, çünkü o döneme değin "toplumcu" diye adlandırılan kuşaklar içinde, bu denli bireysel yaşamı dönüştüren şiire rastlamak pek olası değildi (Nazım Hikmet'i ayrı tutarsak elbette). Eski dille konuşacak olursak, "şahsi ve muhterem olanın içtimai olanla buluşması" diyebiliriz Günçe'nin bu tutumuna. İlk şiirlerinde çocukluğun, mizacının izlerini bulmak mümkün.

Ergin Günçe, böylece İkinci Yeni'nin kırılmaları içinde kendine özgü bir yol seçer. Zamanla bu şiirin yolu; güncellikle ve daha öfkeli bir ironi ile genişleyecektir.

Türkiye Kadar Bir Çiçek'in Ayırksılığı

Cemal Süreya, bir şairi tanımlayacağı yer konusunda tereddüde düştüğü zaman, o şairin “cins” bir şair olduğunu söylerdi. Ergin Günçe için bu tanımlamayı kullandı mı bilinmez ama zaten onu İkinci Yeni şiirinin dışında tutamazdı, öyle de oldu. Ama kabullenişler ve analogiler yanıltıcıdır kimi zaman. Esas olarak, Ergin Günçe'nin şiirini belirleyen temel şeyin, ne toplumcu ne İkinci Yeni'ci tanımlamasında saklı olduğunu belirtmek gerekir. Belki de asıl “cins”lik buradadır... Günçe, aslen İkinci Yeni şiirinin “ikinci” dönüşümünün asal şairlerinden biridir. Murat Belge'nin tanımlamasıyla, “angaje edebiyatı” savunurken, şiirde “toplumsallaşma” olgusunu es geçmeyen biridir. Ama yine Murat Belge'nin de dediği gibi, şairin yazdıklarına bakınca “angaje bir şiir”e bulaşmadığı da açıktır.*

Ergin Günçe'nin bu denli, İkinci Yeni'ye yakın görülmesinin nedeni; çocukluğunu anlatan bir devrimcinin, psikolojisini de şiirlerinde iyi yansıtabilmesinde saklı. Şimdi, bu kolay bir olgu gibi addedilebilir; ancak o döneme değin “toplumculuk” gür sesli anlatıcının kendini “acil durum” butonu olarak gördüğü yıllardı. Ya Nazım Hikmet'in şiirdeki tonlamasının-Anadolu isyan geleneğinin dönüşümüne dayanan bir şiirden etkilenebiliriniz ya da 40 Kuşağından Rıfat Ilgaz gibi Garip şiiri ile toplumculuğun arasında gezinen şiirlere meyledebilirsiniz.

Sonradan toplumcu şiire meyledecek olan dönemin “genç” şairi Kemal Özer *Gül Yordamı*'nı; Arif Damar ise, “kırkıncıdan

* Murat Belge'nin Ergin Günçe'ye dair tespitlerini yine bu kitapta, sayfa 57-59'da bulabilirsiniz.

sonra şiiri öğrendim” dediği *Kedi Aklı* gibi kitaplar yayımlandılar. Bu kitaplar, toplumculuğun İkinci Yeni etkisi ile bakışımı olduğu yıllara ait ilk kitaplardır denilebilir. Bu durum, İkinci Yeni’nin bu şairler üzerindeki biçimsel baskısını tanıtıyor adeta. Günçe’nin İkinci Yeni şiiri ile bakıştığı doğrudur; ancak Günçe’ye doğrudan İkinci Yeni şairi demek bir yanılsama doğurmuyor değil. Neticede, *Gencölmek* İkinci Yeni ve dizeli yapı şiirinin bir melezi adeta. Ne demek bu? Bir tarafta, çocukluğunu yadsıyarak anan bir şairin bakir imgeleriyle bezeli bir şiiri dururken, diğer tarafta Salah Birsel’in (Birebir Salah Birsel’den etkilendiğini söylemiyorum) geometrik-lirik şiirinin “dizeci” ve “yapılı” şiirinin etkisine açık bir şiir yazdığını da vurgulamak lazım. Bu yapılı şiir, aslında geçmişe dönük de olsa, modern Türkçe şiirin doğal kodlarında olan bir şiirdir. Diğer taraftan, İkinci Yeni şiiri ile Ergin Günçe’nin etkileşimine bakınca, bir Ercüment Uçarı ya da bir Tevfik Akdağ gibi İkinci Yeni’nin matematiğine sıkı sıkıya bir bağlılık görülmez.

Asıl fark, Ergin Günçe’nin ikinci dönemi olarak addedebileceğimiz sağlığında yayımlanmayan *Türkiye Kadar Bir Çiçek* kitabında saklı. Bu kitap ile Günçe şiiri “imgeci militanlık” dönemine giriyor. Daha güncel ve ironik bir şiir ile çıkagelir şair. Ve karıştırılıyor, son dönemlerde Günçe’den etkilenme olgusu, çoğunlukla *Türkiye Kadar Bir Çiçek* şiirlerinden kaynaklanır aslında (Bu şiirlerdeki ironi ve güncellik, günümüzdeki genç kuşağın en çok odaklandığı yerdir diyebiliriz). Bu nedenle, Cemal Süreya’nın bahsettiği “herkesin kendi şiirini yazmaya koyulduğu” İkinci Yeni şairlerinin arasında, İkinci Yeni’den bağımsız bir Ergin Günçe portresi açığa çıkıyor. *Türkiye Kadar Bir Çiçek*’teki şiirler, diğer bir taraftan da toplumcu aktüelliği barındıran şiirlerdir.

Türkiye Kadar Bir Çiçek, *Gencölmek*’e göre hatları daha keskin şiirler ile doludur. *Gencölmek*’teki naiflik, gencölmenin kır-

gınlığının yerini öfkeli bir ironiye bırakmıştır. Şiirin ironisi, güncel olanın yadsınması kadar şiirin daha açık bir şiir olmasını da tetikleyen bir etmen. Onun ironisi, daha çok öfkeli bir ironidir. Geçimsiz bir ironi deyim yerindeyse... Cemal Süreya'da böyle bir ironiye rastlamayız pek. Cemal Süreya ironisi, humoura yani mizaha yatkındır. Çoğunlukla bir durumun parodisine de yaslanabilir. Neşeli bir ironidir, Cemal Süreya'nın ironisi yoğunlukla. Ergin Günçe'de ironi, uzlaşmasızdır.

Türkiye Kadar Bir Çiçek'i önceki şiirlerinden ayıran diğer bir özellik, her daim güncellik içinde yoğunlaşabilen bir şiir olmasıdır. Öyle ki İkinci Yeni şiirinin güncellikten en uzak olduğu 1960-65 arasındaki şiirlerine nazaran daha çok nefes alan, sokaklarda dolaşan, pazardan alışveriş yapan bir şiire varabilmiştir şair. İsmet Özel ve Atıf Behramoğlu gibi şairlerin Ergin Günçe şiirinden sonraki artçılar olmasının altını çizmek bir yana, Günçe şiirinin her daim korunaklı görünen tazelığının şifresi güncel olanın toplumsal olanla buluşturulmasında yatar. Bu nedenledir ki, "Tutuklu Arkadaşlar Arasındayım" gibi bir şiir yazabilmiştir. Oysa İkinci Yeni şairlerinin hiçbiri böyle bir güncelliği çıplak bir biçimde şiirlerine sokmayacaklardır. Teknik açıdan ikircikli bir durumdur bu. Ece Ayhan, 70'den sonra *Devlet ve Tabiat* ile büyük bir dönüşümü resmettiğinde, gerçekliği pastiş ya da parodisel bir biçimde şiirlerine yerleştiriyordu. Oysa Günçe, gerçeklik ile uzlaşmasız ironisi arasında konumlandırır şiirini.

"Yüzümüz, güneşimiz, toprağımız, suyumuz
Tanrı Baba, vardır ve de yakışıklıdır
Zorbalar, bu sözler dedemden kaldı bana
Huysuzdu yeryüzü ve şımarıktı herkes
Söğütlü bir yol gibi serindi o gün Şeytan"⁴

⁴ Ergin Günçe, *Türkiye Kadar Bir Çiçek*, YKY, 2014, s.74.

Böylesi açık bir şiirin; kendi sözcesini kendi ironisini ören bir şiirin, zamanla unutuluşa geçmesi olağandır. Bu yüzden de özellikle 80 sonrasında mevcut edebiyat ortamının Ergin Günçe diye bir gündemi olmamıştır, olamazdı da... Ama şair, o güncellikten çıkardığı ironisi ve “geç” çocukluğunu birleştirdiği imgeselliğiyle şahsına münhasır bir şiire imza atabilmiştir.

Cemal Süreya, “sözleşmesiz yenilik” diyordu İkinci Yeni için. Manifestosuz, bir araya gelmeyen topluluk. Bir yığın “ayrık otu” yani. Bahsetmiştik, Cemal Süreya eklemişti: “Herkes sonra kendi şiirini yazmıştır.” Cemal Süreya, herkesin kendi şiirine çekilmesi derken, taşlar yerine oturdu demek istiyor. Doğrudur. Ama bu taşların yerine oturduğu yerde, 60’lardan itibaren gittikçe yükselen siyasi atmosferin de payı var. Tam da burada, bu dönem içinde; Cemal Süreya “Onlar için Minibüs Şarkısı”nı, Turgut Uyar ise *Divan* kitabından sonra, *Toplandılar* gibi güncelliğin şiire sındığı, bir “olay”ı anlatmanın gerçekliğinin şiire sızdığı bir noktaya varabilmişti. Bunun şiirde karşılığı, İkinci Yeni’nin ifade düzleminde şiirde yarattığı büyük kırılmaya eklemlenen lirik-siyasi, lirik- toplumcu özerk bir şiir olarak uzun yıllar etkisini sürdürdü. Cemal Süreya’nın bahsettiği, “herkes kendi şiirini buldu” ifadesi, İkinci Yeni’nin ‘ikinci’ dönüşümünde, Ergin Günçe’nin de kurucu şairlerden biri olduğunu doğrular. Modern Türkçe şiirin kemikleştiği bir havzadır, 60 ila 80 arası yıllar.⁵

⁵ Ancak 80 sonrası için aynı şeyi söyleyemeyiz. Çünkü İkinci Yeni’nin şiire getirdiği yenilikler kemiklemişti. Şiirsel ifade olanakları oldukça genişlediği, yeni bir biçimsel atılım yapmanın zorlaştığı bir dönemdir. Bu nedenle, sürekli tekrarlanan, bir politika ve poetik dönüşüm olarak gösterilen “gelenekçilik” aslında mecburi bir istikamettir 80 sonrası şiir için. Daha açık yazalım. 80 sonrası şiir, ‘gelenek’ adını verdiği antolojiciliğe mecburdu. Öyle de oldu. 80’lerin içe kapanmasını sağlayan faktörler arasında; 12 Eylül’ün artçı etkilerinden biri olan baskı araçlarının meşrulaştığı, toplumsal yaşamın ve rejimin tıkandığı, artık dipten gelecek “büyük kırılmanın” ertelendiği yıllar olmasının da

Öyleyse, şöyle bir tespit yapabiliriz artık: İkinci Yeni şiiri ile toplumsallaşmanın etkileşimi, Cemal Süreya ve Turgut Uyar üzerinden olduğu kadar, Ergin Günçe'nin de payı olduğu bir lirik-toplumcu şiir okulunu doğurmuştur. Neticede, İkinci Yeni'nin ilk dönemi, 1954-1965 arası yıllarda, şiirde yaşanan imgesel ve çağrışımsal, kurgu-dışı patlamanın olduğu yıllardır. Ama bu şiir zamanla bizzat İkinci Yeni şairlerince bir önceki dönemin kompleks imge tekniğinden daha çok imge tekniğinin anlatımcılığın içine eklendiği, nispeten daha açık ve daha olay odaklı bir şiire yönsemeyi de beraberinde getirmiştir.⁶ Cemal Süreya'nın da dediği gibi, "herkesin kendi şiirini inşa etmeye çalıştığı" özerk bir döneme girilmiştir. İşte tam burada, Ergin Günçe şiiri salt "İkinci Yeni"ci değil,

büyük payı var. (Bu daralmanda dünyadaki kapitalist sistemin gittikçe yerleşikleşmesinin, baskı aygıtlarının meşrulaşmasının sınır ötesine geçmesinin de büyük bir payı olduğu muhakkak.) Oysa 60 ila 80 arasındaki Türkiye, büyük dönüşümün her an kapıyı çalabileceği umuyla geçen yıllardı.

⁶ İkinci Yeni'nin kendini inşa etme sürecinde, Ergin Günçe şiiri neden sadece Turgut Uyar ve Cemal Süreya'ya daha yakındır? Neden bir Ece Ayhan ya da İlhan Berk değil. İlhan Berk, İkinci Yeni şairleri içinde 65-80 arasında yükselen toplumsal ivmenin şiire yansımaları asgariye indirmiş tek şairdir neredeyse. Bu dönemde, İlhan Berk deneysel imgeci tavrını düzyazıya yakın bir biçimsellikte sürdürdü ve genişletti. Ece Ayhan ise, ilk üç kitabının kodlu hikâye anlatımından, *Devlet ve Tabiat* ile birlikte pastişin ve montajın teknik olarak yoğun olduğu bir şiire yönelmiştir. Doğrudur, toplumsal dalgalanma onun şiirini de değiştirdi. Yalnız konumuz gereği, Ergin Günçe şiirine nazaran başka bir yoldan gittiğini belirtmek lazım. Geriye Edip Cansever kalıyor. Cansever ise, 'Mendilimde Kan Sesleri' gibi 12 Mart'ı anlatan özgün şiirler yazsa da, kendi imgesel tekniği açısından bir sıçrama gösteremedi. *Tragedyalar*'ın kuruluşu ile *Ben Ruhi Bey Nasılım*'ın arasındaki imgesel teknik benzerlik, şairin anlatımsal olarak güncelliğe ve olaya uzak bir imgeci şiiri sürdürdüğü görülecektir. Oysa Uyar ile Süreya, başka başka tekniklerle de olsa; güncelliğin, tarihin, olay odaklılığı yükselen toplumsal ivme ile bakışımı kılabilmişlerdir.

60'lardan sonra dönüşen toplumsallaşma ile İkinci Yeni şiirinin harmanlandığı lirik-toplumcu şiirin önemli aktörlerinden biri olarak karşımıza çıkar.

“Günçe neden unutuldu?”

Unutulur gibi yapıldığı kesin. Günçe şiirinde sıkça görülen ana gövdelerden birinin, edebiyattaki toplumsallaşmanın işlevi, artık 80 sonrasında “eski” Türkiye’ye ait bir olguydu. Dolayısıyla da “eski” dünyaya... Şartlar değişmiş, 80’ler kendini 70’lerin kültürel kodlarına karşıt bir biçimde kurgulamış ve konumlandırmıştı. Böylece Ergin Günçe şiirinin özellikle *Türkiye Kadar Bir Çiçek*’teki şiirlerin açıklığı “ertelenmiş” bir etkilenme olarak dondurucu da bekletildi. Bu şiirin, mecrasını bulabilmesi ancak 2000 sonrasında mümkün olabildi.

80 sonrasında oluşturulmaya çalışılan beğeni, Ergin Günçe şiirinin berraklığıyla uzlaşamazdı. 80’ler, tabir yerindeyse kontROLSÜZ bir biçimde “güçlü” olmanın iktidarda olduğu yıllardır. Baskı ve otoriterliğin arttığı oranda, şairin kopuşunun da arttığı yıllardır. Böylece genç şair; şiir dilini değiştirmemiş ancak sınırlarını değiştirmiş ve kendini yeni bir siyasi mahallilikten kurgulayan İsmet Özel şiiri ile “erk”i reddetmeyi korunaklı bir alanda göğüsleyen Ece Ayhan şiirine daha da yaklaştı. Bir de Cemal Süreya var elbette, “yas”ını jeste dönüştüren bir büyük figürden etkilenen bir kuşaktır, 80’ler.

12 Eylül’ün ardından kurbanın güce âşık olması meselesi de ayrı bir parantezi hak ediyor. 80 sonrasındaki iş adamlarının hem entelektüel, hem para sahibi, hem de nüfuslu olmasının popülerliği; şüphesiz psikolojik bir duruma işaret ediyordu. Şair de değişen bu eğilime intibak etmekte gecikmedi. Şairin “başka dünyaların adamı olma” rolünü sevmesi; görüntüsünü

bozmamak konusundaki telaşı; şiirin “kusursuz”laşmasına neden oldu.

Ergin Günçe şiirinin “küçük insan” anlatısının; 80 sonrası şiirin mitolojik, kutsal kitap retorikleriyle konuşan öznesine bakışsız olması gayet doğal. Bu, aynı zamanda, az önce belirttiğimiz Ergin Günçe etkisinin ertelenmesi de demektir. Ergin Günçe şiirindeki Remziye Ablaların, sürekli dayak yiyen öğrencilerin, ‘Bayrama Gitmeyen Üç Çocuk’taki “çırağın”, “öğrenci”nin, “tutuklu”nun; güçlü adamın şiirine ve pek tabii inzivadaki şaire “uymayan” şiirler olduğu görülecektir.

Cemal Süreya ‘şiir anayasaya aykırıdır’ diyordu. Ama şunu biliyoruz; Sevr ve Lozan bana vız gelir diyen bir Ergin Günçe’nin Cemal Süreya ile kuvvetle akraba olduğunu. Günçe, “devlet”, “tarih” ve “tacirler”lerin bir müessese olarak sorgulandığı; tarihi, ekonomi politikası dahi şiire sokabilmiş bir şair olmanın dışında, etrafına uzlaşmasız “ironi”ler fırlatan ayrıksı bir şiire varmıştır.

“Tanrımız hiç ticaret yapar mı?/ Çağdaş sorulara geçmeli şairler”. Ergin Günçe’nin devleti ve onun tacirlerini yazdığı yerde, “Devlet ve Tabiat”ın suları ayrı bir nehirde akıyordu. Ancak Günçe şiiri orada; melankolisini ve güncel dair ironik bakışıyla etkisini gün geçtikçe arttırmaya devam etti. Ne diyordu Ergin Günçe? “Sezar’ın hakkı Allah’a/ Ergin’in hakkı Ergin’e”...

Ergin Günçe, Walter Benjamin’i okudu mu, bilmiyorum. Ama 1967’de yayımlanan, “Türkiye Kadar Bir Çiçek” şiirinde, “Öfkenin kurucu meclisidir/ Tarihi hızlandırmanın çiçeği” dizeleri, Walter Benjamin’in neredeyse mottolaşmış ‘yüzünü hep güneşe dönen tarih çiçeği’ne komşudur. “Umut” vardır, bu çiçek olsa olsa ‘Bir kalkışma yüreğindeki çiçek’tir.

Birinci Bölüm

TANIKLIKLAR

Paris Bildirisi

Ayrıldık. Kahve kuş ağaç yağmur ayrılık
Azgın bilmecesi Paris'in
Göğsümün çanı durmuştur
Bunu yazıyla bildiririm işte Sana

Alnımın tavanında göğün bayırında
Bulutlar çirkin örgütlenmiştir
Savaşçı olacağım günün birinde
Anılarım olacak, defterim olacak, Ben olacağım

Olmuyor bunlar olmadı şimdilik
Dadal'ın yaş gününde ihtiyar, uzaktayım
Bakıyor bir akvaryum bana balıklarıyla
Durup suratımı seyrediyorum

Yüzleri şiirle biriktirim
Çıkıp Paris'in Bulvarlarına
Zenci yüzlerini kendim seçerim
Sarışın çocukları depolara koyarım

Olmadık bir sokak bir ırmağa akar
Pat diye biter Yaz geri dönerim
Göğsümün çanı duyulmaz olur
Bunu artık kimseye bildiremedim

Tek Kalan Karşılaşma

Necmiye Alpay

Ali Özgür Özkarcı'nın bir Ergin Günçe kitabı hazırlama niyetini bildirip katkı isteyen epostasını aldığım da, aklımdan bir anı, bir de Günçe şiirleriyle ilgili yazı geçti. Süreç içinde, bu ikincisini erteleyebilirdim ama, anıyı yazmam gerekir fikri ağır bastı. Herhangi bir anı olduğundan değil, içimi acıtan bir düğüm olduğundan. Şiirlerine ilişkin akıl yürütmelerimi ya da daha iyilerini başkaları da kotarabilir, zaten Mahmut Temizyürek'in yazısı⁷ gibi gerekli ilk iyi adımlar da atılmıştır, oysa aktaracağım anı biriciktir, dolayısıyla iş başa düşmektedir.

1960'lı yıllarda üniversite öğrencisiyseniz sosyalistlerle karşılaşmanız yüksek bir olasılıktı ama, komünistlerle karşılaşmak konusunda aynı şey söylenemez. Ankara'da AÜSBF öğrencisi (1964-1969) ve Türkiye İşçi Partisi (dikkat, "İP" değil, TİP) üyesiyken etiyile kemiğiyle yüz yüze geldiğim, komünist olduğunu saklamayan ilk kişi, Ankara'nın Ulus semtinde kaleye doğru dar bir sokakta oturan terzi Hasan Amca'ydı (Hasan Ugandor). Bir arkadaşın kayınpederi olduğundan, daha sonra da manto diktirmek bahanesiyle, evini arada bir ziyaret etme fırsatını bulduğum harika bir düşünce insanıydı. Unutmadığım fikirlerinden biri vardı ki, birkaç yıl sonra 12 Mart

⁷ Mahmut Temizyürek, "Her Yanı Elmalar Asılı Bir Çocuktuk/ Ölmeden Az Önce Gökyüzündeydi", Boşluktan Doğan, Kanat Yay., 2007, s. 129-132. (Yazının tarihi 1995.)

darbesiyle doğrulanacaktı: Devleti kastederek, bunlar bu anayasayı değiştirecekler diyordu. Gerçekten de, bir önceki darbenin (27 Mayıs 1960) yaptığı, belki de kendisini meşrulaştırma güdüsüyledir, fazla demokrat kaçmış olan anayasayı bertaraf edecek yeni darbe fazla gecikmedi.

Hasan Amca “1951 tevkiyatı” sırasında hapse girip sabıka sahibi de olduğundan, yasallığa hanel gelmemesi için TİP’e üye yazılmamıştı. Onu TİP’in yalnızca birkaç büyük toplantısında arka sıralarda gördüğümü ve hep bir özlem sonucu dayanamayıp gelmiş diye aklımdan geçirdiğimi hatırlıyorum.

Ve 1970 yılının haziran ayında, 15-16 Haziran’dan birkaç gün sonra burslu öğrenci olarak Fransa’ya gidinceye kadar, komünistliğini saklamayan ikinci bir kişiyle karşılaşmadım. Aynı suçlamayla içeri alınmış olan Behice Boran ve Sadun Aren gibi diğer önceki kuşak mensupları birer sosyalist olarak konuşuyorlardı. ‘Sosyalist’ sıfatı Türkçede böyle özgün ve geniş bir içerikle o yıllarda o pratikle yerleşmiştir ve bugün hâlâ geçerliliğini koruyan bir içeriktir bu. (Aynı sözcüğün, sözcelimi günümüz Fransızcasındaki içeriği daha özgüldür: Sosyalist = Fransız Sosyalist Partisi üyesi.) Boran, Aren ve diğer bazı ‘eski’ler, bir anlamda, komünistliklerini gizliyor değillerdi: ‘Komünist’ sıfatının işaret ettiği Türkiye Komünist Partisi ile aynı çizgide hissetmiyorlardı artık kendilerini. Dilin tarihselliği böyle bir şey. 2011 Türkiye’sinde ‘komünist’ sözcüğünü TKP yandaşı anlamına gelmeyeceği bir bağlamda, eşitlikçi ve enternasyonalist, yani terzi Hasan Amca’nın dilindeki içeriğiyle kullanan ilk kişi, izleyebildiğim kadarıyla, Sırrı Süreyya Önder’dir. Önder, sözcüğe o en eski ve kuramsal içeriğini yeniden yüklemeyi başarıyor. Diyebilirim ki şu an varolan siyasal ortam buna elvermekte ve Önder’in çabası özgürlükleri genişletmektedir.

Paris'te 1970'li yılların ortalarında karşılaşp tanıştığım Ergin Günçe, düşünselliği ve dünyaya bakışı açısından bende Hasan Amca'yı çağrıştırmıştı. Günçe'yle bir tek gün, bir kahvede oturup uzun uzun konuştuk ve bir daha hiç konuşmadık. Toplasanız üç ya da dört kez karşılaştık daha sonra, ama hiç konuşmadık. Şöyle oldu:

12 Mart darbesinin kovuşturduğu sosyalistlerin bir kısmı Avrupa ülkelerine dağılmıştı. Bunun sonucu olarak, 1960'larda başlamış olan iktisadi göçle gelmiş işçilere benim gibi öğrenci olarak gelenler ve siyasi mülteciler de eklenince, oradaki özgür ortamdan yararlanan, ancak Türkiye bağlantısı nedeniyle çok da özgür olamayan, darbe öncesinde varolan siyasi eğilimlerin uzantıları denebilecek siyasi gettolar oluşturmuştuk. Avrupa'daki eski Türkiyeli komünistler ise tıpkı Türkiye'dekiler gibi ortalıkta yoktular. Zaten bir avuçtular ve komünistlikle bağları ya zayıflamış ya da kopmuştu. Nâzım'ın arkadaşı Abidin Dino'nun, ikili bir sohbet fırsatı bulduğumuzda, partinin yönetici kadrolarıyla ilgili bir yığın olumsuzluğu anlatarak beni uyarmaya çalıştığını hatırlıyorum. TKP, 1973'ten itibaren yeniden örgütlenmesine neredeyse sıfırdan başladı.

Ergin Günçe'nin beni tam olarak nasıl ve hangi tarihte bulduğunu hatırlamıyorum. 1975 civarı olmalı. Herhalde öğrenci birliğinden bulmuştur, orada benim komünistliğim seziliyor ve dedikodu konusu yapılıyordu. Her neyse. Bir kahvede oturup saatlerce konuştuk. Sohbet nefisti, hayatımda en hoşnut olduğum sohbetlerden biridir. Günçe, başka bir yığın deneyim ve düşüncesinin yanı sıra, 1950'li yıllarda, çok gençken, TKP'ye üye olduğunu ama kısa sürede bağının koptuğunu anlattı. Yukarıda betimlemeye çalıştığım o kıtlık ortamında benim için özellikle heyecan vericiydi bu buluşma. Günçe düpedüz, eski bir partili ve partiyi aramakta olduğunu ima

ediyordu. Gizli çalışma koşullarında, konuyu onunla hemen konuşamazdım. Bağlantıda olduğum, Almanya’da yaşayan kişiyle konuşup partinin iznini sağlamam gerekiyordu. O zamanlar bırakınız cep telefonunu, çoğumuzun evinde bile telefon olmazdı, yalnızca Türkiye’de değil, Fransa’da da. Kahvelerde tuvaletlerin yanında sıralanan jetonlu telefonları kullanırdık. Günçe’nin anlattıklarının heyecanıyla, gerekli izni hemen almak için alt kattaki telefonlara gittim. Ne yazık ki muhatabıma ulaşamadım. Masaya dönerken, bu kadar değerli bir konuşma için istisna yapıp izinsiz davranmamda herhalde bir sakınca yoktur diye düşünerek Günçe’yle bu kez açıkça konuştum. Ben bağlantıya geçecektim ve izin alınca onu arayacaktım. Nefis projeleri vardı. Yayın, eğitim, vb.

Parti bu konuda bende bir şok etkisi yarattı. Yaptığım disiplinsizlik fena karşılandığı gibi, Günçe konusunda da, gevezeliği nedeniyle gizli çalışmaya asla elverişli olmayan biridir gibilerden kararlı olumsuzlamalar işittim. Uçuk bir entelektüeldi Günçe partinin gözünde. Tersini kabul ettirmeyi başaramadım. Bu durumda, aramadım da onu. Fransa’da ve Türkiye’de bir iki kez uzaktan gördüm, bir iki sefer de göz göze geldik. Yüzünde soğuk bir ifade gördüm. Sonsuzca haklı bir soğukluktu. Öldüğünde ben cezaevindeydim.

Tutuklu Gençler Arasındayım

Yusufla bir Gül koparıyoruz
Birinci koğuşun havuzundan
Şakayla karışık bir hüznün Gülü
Tutuklu olmanın gülünçlüğü
Umudun yağmuru kırmızı çiçek
Devrimin rengi, uçucu ve berrak

Eşyayı ve insanı kavramış
Usta hırsızlar arasındayız

“Tecrit”te boğucu bir gece
Beygiri bağlasak ölür
Sabaha kadar güldük durduk
Sulu bir düzenin Cezaevi güldürüsü
Muammer, Metin, Ergin
Aynı yatağa sığdık

Kimi deliyse kimi sarsak
Sevimli katiller arasındayız

Ertesi sabah Koğuşlardayız
Kesmediler saçımızı, tifo iğnesini atlattık
Herkes bize can kadar yakın
Her aydın hapse girmelidir
Halkı tanımak, Devleti görmek için

Yarısı suçluysa, çoğu suçsuz
Köylüler işçiler arasındayız

Bıyıklıyız ve Bafra içiyoruz
Muammer söndürmeden içmekte usta
Fizikçi Metin Gençosmanımız
İçerlek gözlerinin arasına saklanıyor
Gülerken ve de öfkelenirken

Fosurtuyla esrar çeken
Neşeli dostlar arasındayız

Ali'nin uzun boyu kısalıyor voleybol oyununda
Gene de buranın şampiyonuyuz
İrfan'a sorarsan her makina yapılır
Biz istesek yaparız
Biçilir çelikten her bıçak, silah dökmek kolaydır
Hilesiz bir Köroğlu, Bolu taraflarından

Hayvanları seven, insanlara küskün
Yumuşak katırlar arasındayız

Ulaş Bardakçı, Erhan Yıldırım
İkisini ilk günler ayıramadım
Ulaş biraz daha canlı, Erhan biraz daha ufak
Tunca, bir büyük suyu durgunluğudur
Bir delik bulsa fışkırıp çıkacak
Kurtuluş Savaşı günlerinde
Bu çocuğa köprü uçurtacaksın

Yarım yaka, sıfır pabuç
Yüzleri eskimiş bebeler: Dördüncü Koğuş

Münir Aktolga, Münir Ramazan
Ataların Yörük ya da Çerkes
At sırtında yaylalardan indiler
Yüzünü yazdılar sana, çelik gözlerini çizdiler
Devrimcilik: artık onu da kendin ekleyeceksin

“Barış içinde birlikte yaşama” ya alışık
Uyuz kediler, saldırgan fareler arasındayız

“Bigayrihakkına yatıyorum” diyor
“Kan doldu ciğerlerime hakim bey” diyecek ilk duruşmada
Almanya’dan bir mektup gelmiş yeğeninden
Suçsuz olduğunu söylüyor
Birol Ertuğrul-şaka bir yana-
Buraya en çok yakışanımız
Saçları usturalı daha ilk günden

İşlek hela kokusuna karışan
Yemek kokuları arasındayız

İbrahim’i –ki zeki olmasa çirkin olacak-
Yargıladık aramızda: özeleştirme yapmıyor hiç
Cezası: bir tencere su getirmek koğuşun helasından
Biz tahta kaşıkla içerken suyu
Nasıl yakalandığını anlatıyor Mardin’de
Polis telsizinin yanlışlığı yüzünden
İzrar yerine esrar suçundan

Şaka, şenlik, cilve, cümbüş bir yana
Demir parmaklık ve dört duvar arasındayız

Müfit, r harfini peltek söylüyor
Ve bunu ekliyor bıyıklarına
Küçük Forumunda avlumuzun
Her zaman sevimli, her gün hırçın
Devrim soluğunu tartışırken Kurtuluş Savaşının

Haftada altı gün hapiste yatan
Çileli gardiyanlar arasındayız

Yusuf’la bir Gül koparıyoruz
Birinci Koğuşun havuzundan
Gül: her zaman yerini yerini bulan gürültülü çiçek
Umudun yağmuru sevdalı çiçek
Devrimin rengi, uçucu, berrak
Çakıyla kessem göğsümü, akan Gül olsa gerek
Kalın, kıllı bileğimi kessem

Üstümüzde boydan boya Gökyüzü
Solarken ipek gibi bir Haziran bir Temmuz

Çocuklar sabırlı olun
Tutsaklık özgürlük arasındayız
Bağımlılık bağımsızlık arasındayız
Bugün ile Yarının arasındayız
Düzen ile Devrim arasındayız

Ovalar Dağlar arasındayız
Çiçekler, Ormanlar, Çalılar, Kuşlar, Kayalar

Aklımda Kalanlar

Ertuğrul Kürkçü

Ergin Günçe'nin "Tutuklu Gençler Arasındayım"⁸ şiiri annemden gelmişti. Ergin Günçe Almanya'da o sıralar annemin komşusuymuş. Bu şiiri anneme vermiş, annem de bir mektubun içinde bana Niğde Cezaevindeyken o şiiri mektupla iletmişti. Şiirde ismim geçtiği için demiyorum tabii ki ama Ergin Günçe'nin o şiiri ("Tutuklu Gençler Arasındayım") çok güzel bir şiir. Çok içten bir şiir. Ergin'in o şiiri yazmış olması aslında beni biraz da şaşırttı. Çünkü bizim devrimciliğimizin ODTÜ döneminde, Ergin Günçe hep bir eleştiri motoru gibi hareket etmişti. İdari Bilimlerde hocaydı ve boykotlardan işgallerden sonra ne olacağını öngörmeye çalışıyordu. "İyi güzel bu boykot ve işgaller ama peki sonra?!" diyordu. Bizi ise bir yıl sonrası bile ilgilendirmiyordu. Bir yıl sonra ne olacağını öngörmüyorduk ya da öngöremiyorduk. Devrimci Öğrenci Hareketine karşı hep mesafeli görmüştüm Ergin'i. Bir eleştiri mesafesinde gördüğüm için, şiirle yıllar sonra karşılaşınca; bu içtenliği, bu değerbilirliği, bu hatırlamayı hakikaten nereye koyacağımı bilemedim, çok memnun oldum.

Şiiri okuduktan sonra anladım ki Ergin Günçe aslında, annemi de seviyormuş. Annem Almanya'da işçiydi. Ergin de annemin komşusuymuş. Belki okuldayken devrimci öğrenciden başka bir şey olarak bilmediği benim, yani bunun dışında şöyle ya da böyle bir hayat

⁸ Ergin Günçe, *Türkiye Kadar Bir Çiçek*, YKY, 2014, s.96.

hikâyem olduğunu, uzaklarda oğlunun özgürlüğe kavuşacağı günü bekleyen bir annemin olduğunu görünce şiirin dokusu kurulmuş sanırım. Çünkü bütün o yıllar boyunca birbirimizi ne görmüş ne de haberleşmiştik. Ama şöyle bir şey oluyor. Bazı şeyler başka türlü hatırlanıyor ve başka bir ışık altında görülüyor. 68’de kurulmamış olan samimiyet şiir yoluyla 78’de kuruluyor ve bu benim için çok özel bir deneyim. Ben böyle bir şeyle hiç karşılaşmamıştım.

Esasen o yıllarda Ergin Günçe’nin şair olduğunu bilmiyordum. Bu kadar iyi bir şiirin bir İdari Bilimler hocasından çıkması da şaşırtıcıydı. Yani şöyle düşünüyorsun, bir hoca ve şiir yazıyor. Ama şiir yani... Şaşıırıyorsun haliyle.

Sonra anladım ve gördüm ki, Ergin’in şiir dünyasında çok ayrı bir yeri var. Ergin’in bu fotoğrafa bakıp o şiiri kurması hiç şaşırtıcı olmamalıymış, aslında. Mesela, Ergin’in bu eleştirelliğinin ‘sevgisizlik’ olmadığını da o şiir yoluyla anladım. Bu benim için şu açıdan çok kıymetli. Her şeyin yukarı gittiği, devrimin eli kulağında göründüğü, her şeyin heroik yürüdüğü zamanlarda sevgi ve övgülerini esirgememiş olanların yanında Ergin Günçe’nin tavrının özel bir önemi var. O, bizi o zaman eleştirirken, her şeyin baş aşağı gittiği bir dönemde bu şiiri yazması, özel olarak tabii ki benim şahsımda bir şey değil, devrimcileri kucaklaması, kendisini orayı sahici bir biçimde hissetmesiyle ilgili bir şey. Aynı zamanda, Ergin’in insani nitelikleri hakkında fikir veren bir şey...

Ergin Günçe’nin daha sonra şiirlerinin derleneceğini ve bu şiirin o kitap içinde yer alacağını duymuş ve çok sevinmişim. Şiir tarihi içinde o şiiri nereye yerleştireceğimi bilemem ama beğenisine güvendiğim arkadaşlarım, hem bu şiirin hem de Ergin Günçe şiirinin çok önemli olduğunu söylediler.

Bu fotoğraf işte o günlerden kalma. 78 Ocak’ında Niğde’ye nakle edilmiştik. Geldikten çok kısa bir zaman sonra diyelim ki Mart olsun. Ara sıra cezaevine gelen bir fotoğrafçıya çekirmiştik.



*Ertuğrul Kürkçü, Niğde Cezaevi, Kürkçü'nün sağındaki isim
Demir Küçükaydın*

Kalbim, Emekli Bir Avcısın Ormanda

Kalbim, benden büyüsun, güngörmüş, deneyimli
Emekli bir avcısın ormanda
Beyaz bir de Köpeğin vardır
Eski bir Haydutsun anılarında
Bir Felsefe olmuşsun kendini seyreterek
Gül kökünden bir Pipo
Bir yasemin Ağızlık
Bana bıraktıkların

Kalbim, bu sessiz sonbaharda
Bugünkü atlaslara inanma sakın
Düz bir tepsidir dünya
Yolun sonuna ulaştın artık
Güzel bir durum kıyısındasın.

Bir kırmızı fenersin bir hayli dokunaklı
Uzayan kar tipisi altında
Kalbim, dağların kaybolmuş senin

Kurtlar falan inmiştir bembeyaz ovalara
Bir ağlayışı sustuğun belli
Şarkılarını söylerken

Yediği çöreklersin, kırıntıların
Bir Delinin (Akşamüstüdür, Üşümüştür) avucunda
Yorgunsun, anlıyorum, ve düşünceli
Kahveyi çok içmişsin uykun da kaçmış gibi
Bir musiki kurmuyor Melodilerin

Kalbim göller bölgesindesin
Ne olur, gölgeli yollardan yürü
Başında bir şapka güneşten sakın
Gözlerinden okuyorum acını
Bir aile yangınında testilerin kırılmış
Kavrulmuş gitmiş sanki çocukların

Kalbim benden hatırlısın bilgiler arasında
Avcısın, çünkü bir orman içindesin
Sulardan içiyorsun, meyvelerden yiyorsun

Tırmanmak istiyorsun bir tepe daha
Güleçsin nedense bir çocuk gibi
Köpeğine gençliğini hatırlatıyorsun

Güneş bir portakal çılgılığıyla battı
Tutukluk yapıyor kırma tüfeğin
Derme çatma kulübenden uzaksın
Kalbim bir telgraf çek kendi kendine
Seni bekliyor son yolculuğun
Tenha bir istasyonda

İlk karakola teslim ol ya da
Köpeği bir dostuna emanet bırak artık
Ormanda bir köşeye göm fişeklerini
Anıları bir müzeye gönder istersen
Bunca yıl yaşadın yakalanmadın
Güzel suçlar işledin bir tarih oldun artık
Eğer bana sorulacak olursa.

Her hüznü her sevgiyi ayakta alkışladın
Gül kökünden bir pipo
Bir yasemin ağızlık
Yadigar kalsın bezirganbaşı
Tüm avcılara yadigar kalsın.

Yazısı Güzel Ergin Günçe

Özdemir İnce

Çalışma odamda sağa sola yığılmış yüzlerce, yazı masamın üzerinde duran onlarca kitap arasında; Ergin Günçe'nin *Türkiye Kadar Bir Çiçek*⁹'ini bir türlü bulamıyordum. Dün sabaha karşı 3'te uyandım, aşağıdaki kitaplıkta olması gereken iki kitabı¹⁰ aradım. Onları da bulamadım. Şiir kitaplığının düzeni bozulmuş. 2000 yılından bu yana yeniden düzenlemeyi ihmal etmişim, ediyorum. Biraz önce "Gazete yazarı Özdemir İnce"yi ilgilendiren bir kitabı masamın üzerinde ararken Çağdaş Şair ve Yazarlar Derneği'nin yayınlandığı Türkiye Kadar Çiçek'i buldum. Birinci sayfada şöyle bir yazı (ithaf) var: "Sevgili Özdemir Amca'ya yılların ardından bir merhaba, 28.12. 2010, Dadal Günçe". Dadal bana "Amca" diyebilir.

Dadal'ın elyazısı babası Ergin Günçe'nin elyazısından daha güzel değil. Bu yazıyı tam bir yıl sonra 28.12.2011 günü yazıyorum. Şu anda saat 07:39.

2008'de yayınlanmış bir kitabı 28.12.2010 tarihinde imzalayıp neden bana göndermiş olabilirdi Dadal? Üstelik Hürriyet

⁹ Ergin Günçe, *Türkiye Kadar Bir Çiçek*, Çağdaş Şair ve Yazarlar Derneği Yayınları Şiir Dizisi, 2008

¹⁰ Ergin Günçe, *Gencölmek*, Dost Yayınları, 1964; Ergin Günçe, *Türkiye Kadar Bir Çiçek*, Can Yayınları, 1988

gazetesi adresime göndermişti. Bu girişimle, bana “Özdemir Amca, senin arkadaşın, benim babam Ergin Günçe’nin şu kitabı için bir yazı yaz!” demek istiyor olabilirdi. Kitap Ocak 2012 içinde elime geçmiş olabilir. Hafta içinde kitaplar için yazı yazmıyordum. Sadece Pazar günleri kitaplar ve edebiyat üzerine yazı yazıyordum yıllardır. Kafamda yazıyı kurmaya başlamıştım ki, *Hürriyet Gazetesi* yönetimi, 3 Mart 2011 günü, haftada yazdığım beş yazının bire indirildiğini bildirdi. Bunun üzerine, Dadal’a e-posta gönderip istediğim yazıyı gazetede yazamayacağımı söyledim. Ama *Özgür Edebiyat*’ta “Ne Var Ne Yok”ta yazacaktım.

Ergin Günçe ile ne zaman tanıştım anımsamıyorum. Ancak 1957 yılının başlarından bir (ilk) sahne var gözlerimin önünde: Ergin ve ben Siyasal Bilgiler Yurdu’nun giriş salonunda oturmuşuz. Konuşuyoruz. Ergin bana “Merdivenden inen çocuğa bak!” diyor. Bakıyorum. Merdivenden sarışın ve yakışıklı bir delikanlı iniyor. Ergin, “Bu çocuk yarış atı yetiştirilir gibi diplomat olmak üzere yetiştiriliyor. Şimdiden iki yabancı dil biliyor” diyor. Merdivenden inen çocuk şair ve oyun yazarı, Prof. Dr. Selahattin Batu’nun oğlu ve Pelin Batu’nun babası İnal Batu (1936). İnal Batu gerçekten de Dışişleri Bakanlığı’nun en parlak büyükelçilerinden biri oldu. Demek ki Ergin ile ailelerin maddi durumunu, öğrencilerin olanak eşitliği ve eşitsizliği gibi muzır şeyler konuşuyormuşuz. Ergin, öğretmen ailesinin kendisine sunduğu olanakları demek ki yeterli görmüyordu. Ben hiç yeterli görmüyordum kendiminkini. O gün birlikte Devlet Tiyatrosu’na gittik. Oyunun adını anımsamıyorum.

İkinci sahne: İlhan Berk, Ergin Günçe ve ben Ankara Kızılay’daki efsanevi Piknik’in terasında oturuyoruz. İlk masada o ve ben oturuyorduk. İlhan Berk konusunda tartışıyorduk. Ergin, İlhan Berk’i eleştiriyor, ben karşı çıkıyordum.

Derken İlhan Berk geldi. İlhan Berk 41 yaşında, ben 20-21, Ergin ise 19 yaşında.

Üçüncü sahne: Yıl 1982 ya da 1983. Mekân Orta Doğu Üniversitesi, yer Ergin Günçe'nin odası. Ekonomi ve siyaset konuşuyoruz. Şiir ve edebiyat konuştuk mu? Emin değilim!

Oysa tam tersine olmuş... Bu yazıyı yazarken bir yandan da düşünüyordum: Dadal bana Kırmızı Yayınları ile sözleşme imzaladığını yazmıştı. Aklıma geldi, yayınevinin yöneticisi Fahri Özdemir'e açtım telefonu. "2012'de yayınlıyacağız," dedi. Sonra şair Haydar Ergülen'in yanında olduğunu ekledi. İyi olacak hastanın doktor ayağına gelir. Ona yazmakta olduğum yazıdan söz ettim. "Abi ikiniz ODTÜ'de jüri üyesi olmuştunuz birlikte" dedi. O zaman hatırladım, ama çok bulanık. Bunun üzerine Haydar'dan o gün için hatırladıklarını bana yazmasını istedim. Ve Haydar Ergülen, "Ergin Günçe için yazdığınız yazıyla ilgili olarak şunları söyleyebilirim" diye yazdı:

"1982'de ODTÜ Edebiyat Kulübü bir şiir yarışması düzenledi, sanırım öykü yarışması da vardı, ondan emin değilim. Jüri üyesi olarak siz, Ergin Günçe, Ali Püsküllüoğlu ve okuldan da ben, Hürol Taşdelen vardık. Özcan Karabulut da öykü jürisinde olabilir. Ödül töreni ODTÜ'nün ünlü Mimarlık Amfisinde yapıldı. Törende siz ve Ergin hoca vardınız, ödül de verdiniz. Kimlerin kazandığı tam olarak aklımda değil, ama Ali Cengizkan o zaman Mimarlık'ta asistandı ve yarışmaya o da katılmıştı, o tabii o zaman da tanınan bir şair olduğu için, jüri özel ödülü verilmişti, Mehmet Şenol diye bir arkadaşla ödül verilmişti, Erdinç İskür de olabilir kazananlar arasında. Hatırladıklarım bundan ibaret, nereden baksan 30 yıl olmuş." Ergin'le son görüşmemizin şiir dolayısıyla olması çok mutlu etti beni, çok!

Dördüncü sahne: Bu sahnede Ergin yok. Aşağı Ayrancı, Milli Kütüphane Evleri'ndeki evimize gece geç saatte dönüyorum. Ülker anlatıyor: Oğlumuz Tan okuldan bir sınıf arkadaşıyla gelmiş bize. İlkokul öğrencisi iki sınıf arkadaşı ne yapar? Oyun, sohbet... Televizyonda çalışıyorum ama o sırada evde televizyon yok ki televizyon seyretsinler. Biraz sonra kapıya genç bir kadın dayanıyor. Çocuğun annesi bu. Oğlunu yangından mal kaçıran gibi alıp götürüyor. Ben “Kimmiş çocuk?” diye sordum. Bizim Ergin Günçe'nin oğlu Dadal imiş.

Ergin oğluna o güzelim Dadal adını vererek antika (!) bir adam olduğunun işaretini veriyordu. (Torununa “Dadaloğlu” derler artık!) Sonra, çocuğu koleje ya da Anadolu Lisesi'ne göndermedi. Halk çocuklarıyla birlikte okuması için “düz” ortaokula gönderdi. Galiba! Bizim Tan gibi Dadal da kolayca Anadolu Lisesi sınavını kazanabilirdi. Bu ikinci antikalık.

Dadal Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi'ni kazandı, Tan'a ise Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi'nin yolu görünmüştü, ikisi de meslektaş oldular böylece. Dadal, Halk Sağlığı Uzmanı olmuş. Tan, ABD'de kanser araştırmacısı. Tıp Fakültesi'ni bitirdikten sonra birbirlerini gördüklerini sanmıyorum. Ama Tan'ın Dadal'ı çok sevdiğini anımsıyorum. Tıpkı babaları gibi.

1982 ya da 83'teki ODTÜ karşılaşmasından sonra Ergin'li bir sahne yok gözümün önünde. Kuşkusuz onu Ankara'da, değişik zaman ve yerlerde sık sık görmüşümdür. Aynı ekürinin tayları ve atlarıydık. Aksi olanaksızdı. Ama gözümün önünde özel bir sahne yok. Örneğin Pis Buhara, Tavukçu gibi meyhanelerde birlikte içtiğimizi anımsamıyorum. Son olarak Ankara'da düşen uçakta genç yaşta öldüğünü öğrendim. Sonra, bacanağı Çetin Öner'in¹¹ Ergin'in şiirlerini yayınlamaya ça-

¹¹ *Gülibik*'in yazarı, TRT Televizyonu'ndan yapımcı-yönetmen arkadaşım.

baladığını ve dosyayı Erdal Öz'ün Can Yayınları'na verdiğini hatırlıyorum.

Hiç mektuplaşmadık. Bende mektubu yok. Benim de onun evrakı arasında mektubum olmamalı. İlk kitabını bulamadığım için, imzalı mı değil mi, bilemiyorum. Acaba ben ona hiç kitap imzaladım mı? Onu da bilemiyorum.

Dadal'ı ise bir kez gördüm, sonra onu hiç görmedim. Ama ben onun "Özdemir Amca"sıyım. Ergin'in televizyona beni aramaya geldiğini de anımsamıyorum.

Para kazandığımız mesleklere bağlı olarak yollarımız çok kötü ayrılmış. Ama her şeye karşın Ergin Günçe benim sevgili arkadaşımdı(r).

Çağdaş Şair ve Yazarlar Derneği'nin yayınladığı *Türkiye Kadar Bir Çiçek*'i açıyorum. M. Mahzun Doğan önsöz yazmış: "Yirminci yüzyıl Türk şiirini inceleyerek, sonra da Ergin Günçe'nin şiir toplamına bakıldığında, ona haksızlık edildiğini söylemek abartı olmaz. Dönemin şiir ortamının oldukça üzerinde bir şiir yazmıştır çünkü... Gel gör ki, pek görülsün istenmemiştir. Zaten genç yaşta, bir uçak kazasında veda etmiştir yaşama... Hani bazı şairler, ölümlerinden sonra gündeme gelirler. Onun ölümünün ardından da sürmüştür sessizlik."

M. Mahzun Doğan'ın görüşlerinden birine katılıyorum: Ergin Günçe dönemin standart şiirinin üzerinde şiir yazmıştır. İsimler sözlükleri, antolojiler Ergin Günçe'yi "İkinci Yeni" akımına katarlar ama o İkinci Yeni şairi olmadığı gibi İkinci Yeni'ci de değildir. Yanlışlık *Papirüs* Dergisi'nin (Sayı 41, Kasım 1969) özel sayı olarak yayınladığı "İkinci Yeni Antolojisi"nde

başlıyor. Mehmet H. Doğan ile Turgay Gönenç'in hazırladığı bu antolojide Ergin Günçe'den iki şiir alınmış: "Mandolin" ile "Kıyıda Ölüm". Bu iki şiirin İkinci Yeni sayılması epeyce tuhaf. Çünkü en azından dilsel deformasyon ve sapma yok. Yıllar sonra yayınlanan *İkinci Yeni Şiir*¹² adlı antolojide de Ergin Günçe'ye dört şiirle ("Mandolin", "Şapkamda Yağmur", "Gencölmek", "Eski Mustafa") yer verilmiş.

Demek ki, yanlış olsa da, bir akımın içinde Ergin Günçe'ye iki kez (1969, 2008) yer verilmiş. Atlanmamış. Behçet Necatigil'in¹³ ve Hikmet Altınkaynak'ın *Türk Edebiyatında Yazarlar ve Şairler Sözlüğü*'nde¹⁴ de yer alıyor.

Asım Bezirci'nin 1968 yılında yayınlanan *Dünden Bugüne Türk Şiiri*¹⁵ adlı antolojisinde üç şiir ("Mandolin", "Yangın Çiçeği", "Evde Kalmış Kızların Masalı") ile yer alıyor. XIII. Yüzyıldan 1968'e kadar Türk şiirini (Halk Şiiri, Divan Şiiri, Tanzimat Dönemi, Cumhuriyet Dönemi) ele alan kocaman bir antolojide. Bu antolojiye alındığımı görünce ben pek sevinmiştim. Son olarak Memet Fuat'ın iki ciltlik *Çağdaş Türk Şiiri Antolojisi*¹⁶'nde de yer alıyor.

Bildiğim kadarıyla öteki antolojilerde de yer alıyor. Demek ki Ergin Günçe'yi eleştirmenler, sanat tarihçileri ve antoloji derleyicileri görmezden gelmemişler. Gelelim şimdi Ergin Günçe'nin yaptığı işlere:

Gencölmek: 1953-1964 arasında yazılan 30 şiir yer alıyor.

¹² Mehmet H.Doğan, *İkinci Yeni Şiir/Antoloji-Dosya*, İkaros Yayınları, 2008

¹³ Varlık Yayınları.

¹⁴ Doğan Kitap, 2007

¹⁵ May Yayınları, 1968. s.1012

¹⁶ Adam Yayınları, 1999

Türkiye Kadar Bir Çiçek: 1967-1982 yılları arasında yazdığı 47 şiir var.

“Günlerden Eylül, Aylardan Ergin Günçe”¹⁷: 20 şiir.

Buna göre, Ergin Günçe 1953 ile 1983 yılları arasındaki 30 yılda 97 şiir yazmış.

Neden böyle? Titiz bir araştırma yapmadım (Bu görev hazırlanmakta olan bu kitabın yayıncılarına düşüyor) ama en azından 1964 ile 1967 arasında hiç şiir yazmamış. Neden? Büyük bir olasılıkla bütün gücünü ekonomi ve planlama konusunda yaptığı çalışmalara, master ve doktora çalışmalarına vermiş¹⁸. Böyle bir durum, Türkiye’de şairin şiir yazmayı bıraktığı şeklinde yorumlanır. Ve defteri kapatılır. Gelenek tekkeyi beklemek ve çorbayı içmektir. Gençlikte efsaneleşenler ile bazı tekkeyi bekleyen yaşlılar şiirin vitrininde otururlar. Kimse neden oturduklarını düşünüp araştırmaz. Oturuyorlar ya işte! Görünmeyen içerdeki merak edilmez! Vitrin değiştirmek âdeti ise hiç yoktur.

Benim bildiğim Fransız şiirinde tek kitap ile günümüze kalmış iki örnek vardır: *Gaspard de la Nuit*¹⁹ ile Aloysius Bertrand, *Maldoror’un Şarkıları*²⁰ ile Lautréamont. İki kitap (*Cehennemde Bir Mevsim, Illuminations*²¹) ile Arthur Rimbaud. Türk şiirinde *Hasretinden Prangalar Eskittim* ile Ahmet Arif.

¹⁷ Çağdaş Şair ve Yazarlar Derneği’nin yayınladığı kitapta şairin ölümünden sonra bulunan şiirlerine yer verilmiş.

¹⁸ Dadal Günçe gönderdiği notta: “Babamın 1964-67 arasını şiirsiz geçirdiğini sanmıyorum. 67 öncesi yazılmış tarihsiz şiirleri muhtemelen bu döneme ait olmalı” diyor.

¹⁹ Çev.: Özdemiş İnce, Kırmızı Yayınları

²⁰ Çev.: Özdemiş İnce, Kırmızı Yayınları

²¹ Çev.: Özdemiş İnce, Kırmızı Yayınları

Şiirimizde başka örnekler de bulunabilir ama bunlar Ahmet Arif ve Yahya Kemal örneklerinde olduğu gibi yaşarken efsaneleşmiş şairlerdir. Ergin Günçe ne yazık ki yaşarken bir efsane olmamıştır, olamamıştır. Elden ne gelir?

Öte yandan sadece Türk²² ve Dünya şiirinde bir başka olguya da dikkatinizi çekmek isterim:

Bir dönemin şiirine o şiirin öncüleri egemen olur. Bütün dikkatler öncülerin üzerinde odaklanır. Garip Şiiri'nde (Orhan Veli, M. C. Anday, Oktay Rifat) olduğu gibi İkinci Yeni'de de dikkatler kurucu sayılan şairler üzerinde toplanmıştır: İlhan Berk, Turgut Uyar, Cemal Süreya ve Ece Ayhan. Sonuncu şair hayatı çevresinde kendi eliyle ve müritleri sayesinde bir mitos yaratmayı başardığı için öne çıkmıştır. 1957'den bu yana bu dört şair vitrinindedir. Şiir üzerine söyledikleri poetika dışı ipe sapa gelmez sözler, sloganlar (sanki) Türk şiirinin kanonunu oluşturmıştır. Bu konuda yazdığım bir incelemenin ("Sözcük, Dize, Çıkmaz ve Saçlar"²³) okunmasını tavsiye ederim. Aralarında Ergin Günçe de olmak üzere Cumhuriyet Dönemi şairlerini değerlendirmek isteyenler *Şiir ve Gerçeklik*, *Tabula Rasa*, *Yazınsal Söylem Üzerine* ve *Şiirde Devrim* adlı kitaplarımı mutlaka okumalıdır.

Öte yandan Ergin Günçe 1960 ve 1970'lerde siyasal tavır almış ender şairlerden biridir. 12 Mart 1971 darbesinden önce birkaç kez tutuklanıp yargılandı ve ODTÜ'den atıldı. 1974-1979 yılları arasında Fransa ve Almanya'da çalıştı. 1980'de ODTÜ'deki öğretim üyeliği görevine döndü ve 1983'de uçak

²² Etnisitesi ne olursa olsun Türkçe yazan her şair "Türk Şairi"dir. Guillaume Apollinaire'in Polonyalı değil Fransız, Tristan Tzara'nın Romen değil Fransız şairi olduğu gibi.

²³ Özdemir İnce, *Şiir ve Gerçeklik*, İmge Yayınları, S.181-200.

kazasında yaşamını yitirdi. Bu durum şair olarak dikkate alınmamasına yol açmış olabilir mi? Hiç sanmıyorum. Başka şair ve yazarlarda devrimci mücadele ve “hapis” şair ve yazarın saygınlığına olumlu katkılarda bulunmuştur.

Doğada fauna ve flora’nın içinde var olup yaşadığı bir ekolojik ortam gibi bir ortam, şiir ve edebiyat için de geçerlidir. Hayvanlar (fauna) ve bitkiler (flora) bu ekolojik ortama uyarlalr. İnsanlar kendi ekolojik ortamlarına uymak için önlemler alırlar. Has şairler ta en başından itibaren bu ekolojik ortama ters düşerler. Ama önleri kapalıdır. Okur, eleştiri, yayın engellerini geçmeleri gerekir. Kimileri şiirin ekolojik ortamına egemen olup koşulları, kanonu değiştirir. Kimileri başaramaz. Başaramayanlar yok olup gitmez. Mallarmé deneysel açılımlarının çoğunda bozguna uğramıştır ama bu nedenle çok önemli bir şairdir.

Ergin Günçe, Birinci ve İkinci Yeni’lerin şiir ortamının dışında şiir yazıyordu. Birinci Yeni’ye karşı olduğu kolayca anlaşılıyordu ama yeni egemen İkinci Yeni’nin ağızıyla şiir söylemiyordu. Üstelik dört öncüden de çok gençti. Tıpkı benim gibi. Ergin Günçe’nin bu dünyadan ayrıldığı günlerde ve daha sonra, ben kalemimi çekmiş “Durun bakalım arkadaşlar!” diyordum. Ben yaşadığım için şanslıyım.

“Durun bakalım!” dediğim zaman, bunu kendi adıma yapmıyordum, yapmadım, yapmıyorum. 1980’lerde ve 90’larda itiraz ediyor ve 1955’ten sonra en az İlhan Berk, Turgut Uyar, Cemal Süreya ve Ece Ayhan kadar önemli başka şairlerin de olabileceği konusunda ilgilileri düşünmeye davet ediyordum. Belki çok daha önemlileri vardır...

Kanımca, olan olmuştur. Bundan sonra yapılması gereken sadece Ergin Günçe’nin hakkını iade etme çalışmaları olmamalıdır,

Cumhuriyet Dönemi Türk Şiiri, önyargı, efsane ve hurafelerin dışında, yeniden değerlendirilmelidir. Bu görev de genç kuşak sanat tarihçilerine, eleştirmen ve yazarlarına düşmektedir.

Ergin Günçe çok iyi bir şairdir!

Küçük Bir Tarih Dersi

Bütün bu Romalılar taşlara gömülmüştür
Ağızlarına bakır paralar konulmuştur
Büyük Konstantin York'ta işte bu evde doğmuştur
Ev orada dururken yanından geçip gittim

Bütün bu Romalılar tuğladan oyulmuştur
Halkları söndürölmüşlerdir, Devletleri yıkılmıştır
Çünkü bütün bugünlerde canımız sıkılmıştır
Belgeler sürekli bir isyanı kanıtlıyor
Bütün bu Romalılar küllerle yıkanırldı
Sıfırı bilmezlerdi, Hukukçu ve Duvarcıydılar
Her suyun üstüne bir Kemer yapmışlardır
İştahları açıldı, herşeyi yerlerdi
Bütün bu Romalılar uzun bir Tarih dersidir
Ziller çalınsa da teneffüse çıksam
Öğretmen eskidir, suratı sararmıştır
Dışarda zakkumlar, Zanzalak ve Zerdali

Ben hep Romaya vergi ödemişimdir
Uzun bir deniz kıyısında yürümek istiyorum
Kapalı gökyüzünden bıkmışım
Ergin'in hakkı Ergin'e, Sezar'ın hakkı Tanrı'ya.

Murat Belge ile Kısa Bir Söyleşi

“İzlenimim: Angaje edebiyatı savunuyordu, ama bakarsanız öyle bir şiir de yazmıyordu”



Murat Belge, Bilgi Üniversitesi Santralİstanbul'daki çalışma ofisinde

Ali Özgür Özkarcı: Ergin Günçe'yi tanıyor muydunuz?

Murat Belge: Tanıştım, ama öyle uzun boylu bir ilişkimiz olmadı. Onunla ilgili aklımda kalan iki kesit var sadece.

A.Ö.Ö.: Tanışıklığınız Ankara'ya mı uzanıyor, Orta Doğu Teknik Üniversitesi zamanlarına mı?

M.B.: Evet, ODTÜ’deydi ama orada hiç sohbet etme imkanımız olmadı. İstanbul’a geldiğimde *De Yayınları*’nda karşılaştık ve tanıştık. O zaman oldukça angaje edebiyatı savunuyordu. Ben de pek öyle değildim onun için fikren farklı yerlerde bulunuyorduk. Sosyalizmin içinde ama orada farklı yerlerdeydik. Tabii o yıllarda hatırlıyorum da bu işi çok kaba saba yapanlar vardı, ama Günçe öyle bir şiir yazmıyordu...

A.Ö.Ö.: Ergin Günçe, İkinci Yeni tanımlamasının genelleştiriciliğine kurban edilmiş bir şairmiş gibi gelmiştir bana hep. Aslına bakarsanız, dönüştürücü şairlerden biri. 60’lı yıllardan sonra dönüşen İkinci Yeni şiirinin asal şairlerinden biri demek daha doğru sanki. Ya da çok bilindik bir tanımlamayla İkinci Yeni şiiri ile toplumcu şiir arasında bir yerde mi aramak lazım onu?

M.B.: Belki öyle denebilir.

A.Ö.Ö.: Ama mesela öyle bir kuşak var mı, Toplumcu- İkinci Yenici gibi? İsmet Özel, Ataol Behramoğlu sayılabilir mi o sınıfa? Süreyya Berfe?

M.B.: Onlar daha genç oldukları için belki daha geç tanışmış ve olaya da daha geç karışmış. Ergin öbürleriyle aynı yaşta bir adam.

A.Ö.Ö.: 38 doğumlu, aralarında bir 10 yaş var. Ülkü Tamer ile yaşıt ama ...

M.B.: Evet Ülkü Tamer ile yaşıt.

A.Ö.Ö.: İkinci bir anımsamanızdan söz ediyordunuz ...

M.B.: Ben komik hikâye olarak şöyle bir şey anımsıyorum; öğrenciler forum yapıyor okulda, Ergin de izliyor. Bunlar boykot kararı veriyor, bu da haber vermek üzere telaşla rektörlüğe geliyor meğer arkadan da öğrenciler geliyormuş. Bu giriyor içeri; “Boykot kararı verdiler” diyor, arkadan öğrenciler. Ergin’i de tutuklayıp götürüyorlar. “Boykotçu öğrencilerin başındaydı” falan diye.

Eski Şiir

Eski Şiir savruktur
Yalanlar söyler, güteryüzlü ve ısırgan
Nagant bir tabancası yoktur ve hiç olmayacak
Ucuz bir kalemtırış
İşe girmez, yargılamaz, yargılanmaz
Sokaklarda yaşar, vapurlara bakar
Bir kişiliktir. Eli cebinde daim ve boynu muskalı
Kestanecileri ve orospuları
“İşçiler-Emekçiler” olarak alması tuhaftır

Yoksuldur Eski Şiir
Sözcüğün bütün anlamlarında ve Felsefede
Zengin kadınları ve gümüşleri kovalar
Gözlerini kaçıır bir adam suratına bakınca
Jandarmadan korkar ve köylere giremez
Karışamaz bir türlü halkımız arasına
Boncuklu ve sırmalı giyinir, boynuna fular takar
İyi salata yapan biridir olsa olsa
Yorgun, sıtmalı, utangaç
İçinden çaldığı ıslık tango ya da keman
Hele parklarda dolaşması ve avareliği
Bana büsbütün saçma geliyor
Ve Çıkıyor kanım tepeme

Naylondur Eski Şiir
Üretimi, üleşimi, dirliği bilmez
Aşklarıyla iskambil oynadığı için
Yalnızlıktan bırakır bir sakal
Balkondan aşırılan bir ip ile Baudlaire'e
ve Gençliğine tırmanır
ve Tombul olarak kalmıştır nedense aklımda
Kamu görevlilerine kollukbaşı
Pasaport alabilir çünkü maaşlı şiidir
Eriyor kar, sönüyor Düzenin bir parçası olan Küllük
Sütle, kaymakla besleniyor bizim Eski Şiir bu arada
ve daha nice kanıtlarım var
İşte bütün bunlar anlamlı geliyor bana
Geriyor beni Hayat ve bir Savaşır başlıyor
Kargalarla ve Korkuluklarla

Tutsaktır Eski Şiir
Özlemler, Balıklar, Rakılar içindedir
Yabancı kız adlarını pudralar
Maria, ah, Pia, Olivia
Aynadır: yalnız kendi şarkısını seyreder
Dil çıkarır Savaşa ve Savaşanlara
Dut besler Kuş ağaçlarında
Dik kafalı olsa bile
Avutulsun, okşansın diyedir kerata

Hoppadır Eski Şiir
Bir kedi yakalasa bıyığına karanfil takar
Ve böylece devrime ulaştım sanır
Ebegümece kaynatmasını (çünkü midesi bozuktur)
ve yer yer kahkahalarını (hahhahha)
içinden gelmeyen gözyaşlarını
Sakıncalı bulur Devrimci Çocuk
ve gülümser işte
Saldırır Eski Şiire

Marksist Şair: Ergin Günçe

Salih Yurttaş

1968 yılıydı ve Mayıs günleriydi. Bilgimiz vardı Paris'teki ayaklanmalar hakkında. ODTÜ'de birinci sınıfın son günlerinde bitirme sınavları yaklaşıyordu. Havaalar sıcak ve ders aralarında çimlerde yayılıyorduk neşeli.

Duvarlarda, önemsiz, sıradan bir çağrı beni çekti: "Karl Marks'ın 150. Doğum Yıldönümü ve Konuşmacı: Ergin Günçe". Kuşaktaşılarımın çoğu kendini sosyalist ve devrimci sayardı o günlerde. Ben, daha çok Karl Marks'ı öğrenme meraklısıydım. O günlerde, Karl Marks çevirileri, yeni yeni ortalıkta özgürce yayımlanıyordu. Sosyalist olmak, devrimcilik yeni ilgi odağı oluyordu; daha çok eylemlilik ve eylemcilik çekiciydi. Sosyalizm uygulamaları, sosyalist kuram, sosyalizmin tarihi ve sosyalist siyaset benim düzeyimde öğrenciler katında biliniyordu diyemem.

Korkusuzduk, hak sayıyorduk bilmeyi ve engel tanımıyor-duk; kitapların, çevirilerin eksikliği söz konusu olduğunda... Karanlık günler, bilgiye erişmekte engellemeler geçmişte kalmıştı ve bir daha olamazdı. Bundan sonrasında, isteyenler, özgürce erişecekti yazılara ve kitaplara. Bildikçe, eksiklikler giderilecek; seçmeler daha akıllıca ve doğru olacaktı. İnsanlar bilmediğinden sosyalizme karşı olabiliirdi. Bilenler çoğalacak

ve bilenler bilmeyenlere aktarmada öncüler olacaktı. Gençlik günleri, 1968 Mayıs'ı ve ben ODTÜ'de on dokuz yaşında birinci sınıfı geride bırakmak üzereydim.

Arkadaşlarımın herbiri Ergin Günçe konuşmasından haberdardır sanıyordum. "Haydi gidelim izleyelim" deme gereğini duymadım; kimse de "Gidelim ya da gidiyor musun?" dememişti. Orada tüm arkadaşlarım olacaktı düşüncesi en olağandı. ODTÜ'nün İdari Bilimler Fakültesi, Mimarlık Fakültesi karşısındaydı. Ergin Günçe adını önceden biliyordum ama... Siyasete merakımdan çok edebiyata ve şiire tutkundum. *Papirüs*'ü izliyordum, *Yeni Dergi*'yi izliyordum ve sanıyorum Ergin Günçe adına da oralarda rastlamıştım.

Panel yerine gittiğimde benim dışımda tek arkadaşım yoktu. Şaşırmıştım. Bırakın arkadaşlarımı, benim dışımda bir tek ODTÜ öğrencisi dahi yoktu. Salonda benimle birlikte üç ya da beş kişi vardı yoktu. O günden izlenimim az. Ama yıllarca unutamayacağım bir açıklama yapmıştı o gün Ergin Günçe... Ve o gün bugündür aklımdan çıkmadı: "İstanbul İktisat Fakültesi otuz beş yıldır, belki de otuz beş bin kişi mezun etmiştir ama, Türkiye'de otuz beş iktisatçı yoktur!" O günden aklımdan çıkmayan bu sorgulama ve değerlendirme gücünü, belleğimde bugünlere değin taşıdım... Gerçekten, iktisatçılar iktisat biliyor olsa iktisadî sorunlarımız mı olurdu diye düşünmeye başlamıştım.

Ergin Günçe, o gün, benim için Marksist değil de, Karl Marks'ı bilen ve önemsenmesini isteyen biri olarak karşıma çıkmıştı ya da belleğimde hep öyle yaşadı sonrasında.

1968 Haziran'ı ile İstanbul Üniversitesi'nde ve Ankara Üniversitesi'nde Avrupa'daki Mayıs öğrenci ayaklanmalarından esinlenme öğrenci olayları yaşandı. 1968 yaz boyu İstan-

bul'da sosyalist öğrenciler ile ABD'nin 6. Filo askerleri arasında sokaklarda, deniz kıyısında olaylar yaşandı. 1 Ekim'de ODTÜ öğrenime başladı ve "forumlar" toplandı; "boykot" oldu. Gerisi durmak bilmedi. 6 Mayıs 1972'de de durmadı; 1975'le daha etkin ve tüm Türkiye'ye yayıldı boykotlar. 1968 Sonbahar döneminde uzun boykot sonrasında barakalarda "iktisat" dersindeydim. Dersi, Seyhan Erdoğan veriyordu. Paul Samuelson'un klasik iktisat kitabını okuyorduk (Bir yıl sonra da Nobel iktisat ödülü verildi Samuelson'a. Yıllar sonra ABD'nin liberallerinin temel kitabı olduğunu öğrendiğimde afalladığımı anımsıyorum).

1969'un başında Ankara'daki ABD Büyükelçisi'nin ODTÜ'yü ziyaretinde arabası yakıldı. Araba, zırlı ve bayağı büyükçe yerinden oynatılmaz bir şeydi. 6 Ocak öğleden sonrasında, ODTÜ'de zırlı araba yanarken harmanda yangın yeri görüntüsündeydi. O yangın orada söndürülmedi saatlerce ve harman yerinden tüm çevreye yayıldı. Türkiye artık yangın yeri.

Araba yanması olayından sonra Seyhan Erdoğan görevden alındı ve yerine Ergin Günçe görevlendirildi iktisat dersimize. Sessiz sakin bir öğretmen; iktisata ve öğrencisine saygılı ve bilgin bir kişilik çarpıcı izlenimim oldu ilk dersinde. Seyhan Erdoğan'ın eksikliğini anlamadık ve geçiş sorunu yaşanmadı. Öğretmenimiz olduğu sürece, şair olduğuna şiirleri olduğuna ilişkin sezinletmesi olduğunu anımsamıyorum. Şairliğin öznel ve kendine özel bir uğraşı anlayışında olduğunu düşünmüşümdür hep.

1969'la boykot sonrası "işgal" sıradanlaştı. 1969 Mart günleriydi. ODTÜ'de forum toplandı ve günün siyasi iktidarı AP'nin, TBMM'de yasalaştırmaya uğraştığı yasa değişikliklerinin demokrasiyi genişletmekten çok daraltıcı olacağı

varsayımı ile forumdan boykot kararı çıktı ve boykotun sonu da işgale vardı. “İşgal” ODTÜ yerleşkesine, bir pazar günü, polisin ilk kez girişiyle sonlandırıldı. Dersler yeniden başladı-ğında Ergin Günçe de görevden alınmıştı.

Sonraları benim için Ergin Günçe şair olarak daha çok belle-ğimde yer almaya başladı. O günün şiir coşkunun-ğunda etkili ve çarpıcı gelmiyordu. Öğrenciler için, gündelik yaşamla-rında, siyasetin edebiyatı elediği günlerde, Ergin Günçe şiiri yoktu. Ergin Günçe şair olarak dergilerde edebiyat izleyen küçük bir azınlığın ilgi odağıydı. Sonra 1971 oldu, okulu bi-tirdim ve Ergin Günçe’nin iktisatçı, marksist izleri yok olma-dıysa da derinlerde akmadı.

1983 yılı Şubat’ında ABD’de bir üniversitenin kütüphanesin-de bir Türk gazetesinden Ankara’da erken inişle yere çakılan uçak kazasında ölenler arasında rastladığımda üzüntüm çok ayrıydı elbette. Şiirleri vardı ve *Gencölmek* kitabı bilinmez-di. Yaşamı ve yapıtı yarıda kalmıştı o soğuk Şubat gününde Ankara yakınlarında. İktisatçı olarak da çalışmalarının etkisi ve yaygınlığı gelişmeden bitmişti. Türkiye’nin 1960’lar’dan 1980’lere, çalkantılı zorlu günlerinden, erken sonlanan nice yaşamlardandı Ergin Günçe de. Yaşamın ve dünyanın adaleti yoktu. Ergin Günçe de yoktu.

Şiirleri sevenlerince ve şiiri bilenlerce unutulmadı, okundu ve okunacaktır. İlk şiirlerinde, henüz yüzyılları aşmış dur-gunluğundan yeni yeni canlanmanın yaşandığı 1940’lar ve 1950’lerden özel yaşam kesitleri egemendir. İlginç olanı, 1950’lerin ve öncelerinin şiir geleneklerine yaslanmamış olma özelliğidir. Özenme ve benzemeden uzak, kendine öz-gülüğü erkenden kavramış bir bilincin ürünüdür ilk şiirleri. Anlaşılması ve kavramlaştırılması gittikçe zorlanan 1950’ler Türkiye’sini anlamaya yarayacak gözlemlerle, duyulanma-

larla ve düşünmelerle yüklüdür, *Gencölmek*. Ergin Günçe kişiliğinin oluşumu sırasındaki tanıklıkları kaydeden bu şiirler; bir gün unutulacak yaşamları, belleklerden silinmeden kayda geçirmenin şiirleridir.

“Tutuklu Gençler Arasındayım” şiirini ancak yaşayanlar bilir; o yaşam(lar) unutulmasın diye yazılıdır. O günleri yaşayanların, adları şiirleştirenlerin, “gencölmek”te topladıkları, hapisane ortamlarında ders veren bir öğretmenin düştüğü ayrıntılardır.

“Ertesi sabah Koğuşlardayız
Kesmediler saçımızı, tifo iğnesini atlattık
Herkes bize can kadar yakın
Her aydın hapse girmelidir
Halkı tanımak, Devleti görmek için”²⁴

“Şehirli Şairler Antolojisi” şiirimizin doruklarında ve derinliklerinde iz bırakmış, 20. Yüzyıl şairlerinin şiirsel saf tutmasıdır. “Eski Şiir”de ise, ayrıcalıklı ve okullu şiir geleneğine binlinçli uzaklığının gerekçelerini sıralamıştır. Şiirleri, şiirimizin zengin çiçekleri ile bezenmiş bir şiir vazosunun resmi gibidir. Kır çiçeklerinin, saksıda büyüyen, bahçelerde yayılan çiçeklerin duruşları *Türkiye Kadar Bir Çiçek*’in şiir vazosunda duruyor hâlâ.

Ergin Günçe’de duygusal, sezgisel veya mistik bir şiir yazmadı asla. Bilgi yüklü, bilginin katılığını esneten, akli egemen kılan bir şiirin ardından yürüdü. Onun şiirleri, yürürken deniz kıyısından toplanmış dalgaların biçimlendirdiği küçüklü büyüklü kayalardır, her mevsimi ayrı güzel çiçeklerin, ağaçların doğallığından toplanmış imgelerle doludur. Söylevlerde, coşku patlamalarında yinelenecek dizeleri yoktur diyemeyiz.

²⁴ Ergin Günçe, *Türkiye Kadar Bir Çiçek*, YKY, 2014, s. 96

Farkı da buradadır kanımca. Yaşamın olağanlığının ortaya çıkardığı çirkinliklerin güzelliklerle yer değiştirmesini isteyen, hem de bu değişimi olanaklı gören bir şairdi.

Geçmişten değil, geleceğin bilinmezliklerinden, olmayacak düşlerin kurgucusu olmadı hiçbir zaman; aksine onun ömrü şiirleri ile gündeliğin izlenimlerine kalıcılık eklemekle geçti.

İkinci Bölüm
ETKİLENMENİN İLK KUŞAĞI

Geri Dönen Uzun Yaz

Azala azala yıkanan bir güvercin aklığı
Şimdi sıra bekliyor o uzun yazda

Akrebin soktuğı yerler şiştikçe
Uykularımda kendini yitirmiş bir anne

Ben yeni bir çocuk oldum elmalar asılı her yerimde
Uzun yaz dallarda kendine bir şeyler ekler
Bizim Engin, denizleri sayıp dinlenir gözlerinde
Ben yeni bir çocuk oldum, tüneyen kuşlar yüreğimde

Okşaya okşaya başımı o uzun yaz bucağı göğü
Bir nice zaman sonra yeniden üstümüzde

Artık dönülecek yollar bir yangınla örtölüyor
Uzun yaz yalnız şimdi akasyalarında yalnız
Çocuklar girer kollarıma.

Her Yanı Elmalar Asılı Bir Çocuktu, Ölmeden Az Önce Gökyüzündeydi

Mahmut Temizyürek

Sinir uçları, şiir açıklamasında işe yarar bir kavram olabilir mi? Aslında hayata uyum sağlarken sinir uçlarımıza ne yaptığımızı düşündüğümüzde, kendimizi kendimiz yapan olguları, tutumları, üslupları anlamamızı sağlayacak bir kavramdır, sinir uçları. Sanatçının “patolojik” sayılan özelliklerini de açıklayabilecek bir kavram. Sanatçı, uyum gibi bir duygunun esiri olmadığı için sanatçıdır; sinir uçları dışarda yaşıyandır. Delilerde sinir uçları dışarı taşmıştır; bir türlü içeri çekilmez, sinir uçları denetimden çıkmıştır; artık anlarız ki sanatçı ile delinin farkı bir irade sorunudur.

Ya çocuk? Oyun oynarken tıpkı sanatçı gibidir, sinir uçlarını sere serpe dışarıya salarak oyundan bir doyum çıkarır, buna da hayat bilgisi deriz. Oyun çocuğun yaşantıyı emme biçimidir; kendisine sunulan hayatı, çocuk, muhayyilesinde yeniden kurar ve dışsal yaşantıyı deneyimleyerek içe alır, içselleştirir. Emme, haz veren bir duygudur, bütün dikkatin yoğunlaştığı ruhsal ve zihinsel bir süreçtir, yaşamla kurulmuş bütünlüklü bir temastır.

Şiir, yazan için de, okuyan için de, yeni bir özümseme, sözcükleri emme eylemidir. Şiir içeyöneliktir, ancak tek kişinin

yaşayabileceği bir dili içe alma, içerde biçimleme edimi, varlıkla ruhsal duyumlar arasında kurulmuş öznel bir köprüdür. Şairin dile getirdiği varlık, özel biçimde (öznel mi demeli?) yan yana gelmiş sözcükler aracılığıyla içe akar, içselleştirilmiş öbür varlıklarla buluşup bir yaşantı kazanır.

Ergin Günçe'nin şiiri, sinir uçlarının yaşantıyla çarpışmasının, yaşantıladığı anların, insanların, nesnelerin, doğanın, şeylerin içine çocuk ruhuyla dalmasının şiiridir. Miro'nun resimleri gibidir Günçe'nin şiirleri. Miro'nun resimleri bir çocuk tarafından tasarlanmış, yapılmış izlenimi uyandırır. Çocukluk dönemini çoktan aşmış birinin nesnelerin birbiriyle bağlarını, kompozisyonunu, çocuğun hissettiği, tasarladığı, ya da tasarlayabileceği bir biçimde çizebilmesi için, deyim yerindeyse "kendinde çocuk" değil, "kendisi için çocuk" olmayı seçmesi, bunun sanatsal imgelemde nasıl bir üsluba karşılık olduğunu düşünmüş olması gerekir.

Ergin Günçe Türkçe şiirde "kendisi için çocuk" oluşu, poetika olarak seçmiş ilk şairimizdir. Bu sözün iddialı özelliği, Dağlarca'nın o dev yapıtı Çocuk ve Allah'ı görmezlikten mi gelmektedir? Hayır. Dağlarca, çocukluğun yaşantılarını bir büyük gibi hatırlar, çocuğun metafizik dünyasını şiirleştirir. Ergin Günçe ise, çocukluk yaşantısının ortasında durur, durur ve oradan yazar. İlkinin uzaktan geriye dönüşünü, seçtiği sözcüklerin yetişkin karakterinden görebiliriz; ikincisinin yakınlığını, oradalığını da: "Kara köpek karşı kıyıda uluyor/ Bence o çocuk öyle gülmemeli." Başka, çok sayıda örnek var Günçe'de: "Bir dev çiziyorum kireç duvara/ Ben biliyorum çok yakışacak/ Papatya takınca kulaklarına." Çocukluk geniş bir zamandır Günçe'de, doğumdan yetişkinliğe kadar sürer; büyümeyi ise, aşkla ve sigara içmekleölçecek düzeyde naifliğini de koruyarak.

Şairin *Gencölmek*'teki şiirleri çocukluk ve ilkgençlik yaşantılarının imgeleriyle bezenmiş, şaşırtıcılığıyla, ironi ustalığıyla, espriyle, uzaksak zeka ile yakınsak zekanın ansızın buluşturulmasıyla eşsiz bir özellik kazanmıştır. *Gencölmek*, İkinci Yeni'nin etkisinin güçlü olduğu dönemde yazılmıştır, akımın getirdiği özgürlüklerden cesaret alır. Şairin çocuk ve ölüm temaları üzerine kurduğu şiirleri, dünyayı 'derin', 'yüce' gibi tasarımlarla algılamayı küçümseyen şiirlerdir; başka bir derinlik, tanımlanmamış bir boşluk arar; denenmemiş duyuş içerikleriyle titreşir.

Cemal Süreya, *Gencölmek* için "Ruh temizliğinin kitabıdır" der; o ruh temizliğiyle yazılmış şiirlerde, hepimize tanıdık gelen ama bilinçdışına ittiğimiz yaşantı imgeleriyle, "Affan Dede"ye para saymadan da buluşuruz. Günçe'nin, sevinci, kederi, tiksintisi, beğenisi dışarıdadır, şiirlerinde şaşırtıcı bir dobralık, güneşi ve gölgesini içeren bir incelik vardır. "Ölürken görünmesin diye/ Yumar sımsıkı gözlerini/ Öper kendi dudaklarından".

"Soğuk suda çarpa çarpa yıkadım/ Yüzümün niyeti bir aşk şiiri" dizeleriyle başlayan *Türkiye Kadar Bir Çiçek*'deki şiirlerin çoğu, 1968'in havasında yazılmış şiirlerdir. Bilindiği gibi 68, kendi yılıyla sınırlı olmayan daha geniş, anlamı daha zengin bir dönemdir. Günçe, kendisini de içine kattığı "bizim çocuklar"ın toplumsal yaşama bir çavlan gibi düştüğü bu yıllarda şiirini "işlevsel" kılmaya yönelik bir gayret içindedir. "Gül alıp satmanın zamanı değil" dendiği günlerde, "Şiir tabanca oldu artık/ Bir tarih düşelim şuraya/ Kelimeden ve ustadan kurtuldum/ Aşk gitti başka kaleler kaldı geriye" diyerek başkaldırının şiirini yazmaya koyulur. Gençliğin yeni idealler, anlamlar, programlar ve yeni söylemler bulduğu 68 dönemi, 12 Mart faşizminin darbesiyle kesilirken Günçe'nin şiirleri, "bizim çocuklar"ın kıyımı üzerine bir ağıda dönüşür.

“Yusuf’un ütüsüz bir gömleği bizde/ Hüseyin yüzümde bir rüzgâr hüznü kaldı/ Deniz bir koyu ateşle tutuşup yandı işte”. Hapislikten payını aldığı yıllardır 12 Mart yılları. Darağacının genç ömürlere hazırlandığı yıllardır; asılmışların, yargısız infazların öyküleri “Yedi Asılmışların Hikâyesi” gibi, hayatı kedere indirgemiş, ya da devletin basıncı altında kalmış bireyin romansına dönüştürmüştür. Yargı, yargıçlar, cellat, yorgun günler, suskun akıl, tutuklu, tecrit, sıkıntı, cinayet kasideleleri ... Dönem, Günçe şiirinin temiz ruhu üzerine bir gölge gibi düşer. Ama gölgesinden korkmayan bir şairdir Günçe; yine delikanlı, yine dobra, yine hüznünden anlayanların dilindedir. “Hacı Bayram Efendimiz gibi/ Söylendikçe güzelleşen bir türkü bulmalıyız”ın tasasındadır. Bilgelikliğini bulmuş bir şiiirdir artık; çocuksu saflığını terk etmemiş, akla teslim olmamış, ukdesi göğsüne hapsolmamıştır. Kimi zaman “hikmet”li söyleyişinde bile imgelerle dans edercesine rahattır, sözcüklerle lolipop oynarcasına kendiliğindenlik duygusu verir. Akıntısının ritmine kulağını dayamış bir ırmaktır; içindeki balığın bolluğuyla gönenmiş bir ırmak; geçtiği yerdeki hayatlara “kalk gidelim” ayartıcılığıyla akar. Zihninin, hayal gücünün şaşırtıcı sıçramaları, uçlardan uçlara savrulurken görkemini ve sadeliğini yitirmeyen ahengi, yeniden, gelişerek kendini bulur *Türkiye Kadar Bir Çiçek*’te: “Bu Tanrı Dedemden Kaldı Bana”, “Bayrama Gitmeyen Üç Çocuk”, “Blöf”, “Ben Uzağa Giderken Dadal Uykuda Olacağı İçin”, “Limon Rengindeki Ergin Konumunda Yeni Bir Açıklama” vs, vs...

Büyümüş, profesör olmuştur, Türkiye’de ve yurt dışında birçok okulda ders vermektedir; matematik düşkünü bir iktisatçıdır; ama son gününe kadar yaşını göstermeyen bir çocuktur Günçe. Eski şiirden biraz tiksintiyle uzak, ama eski şiirin bütün temalarına alabildiğine yakındır. “Beat” tarzı söyleyiş, savrukmuş gibi görünürken yaşattığı tutarlı imge bütünlüğü, özgürlüğü şiirle de tadış, ‘saçma’nın alanından nesneye başka

bir duyguyla dönüş, güncel olandan esinlenmiş ama bilgeliğe yönelmiş dili, “hikmet”li söyleyişler arasında birdenbire “Haiku”ları andıran şiire geçiş,.. Daha birçok özgünlüğüyle henüz el değmemiş bereketli bir toprak gibi durmaktadır Günçe’nin şiiri. Tam kırkyedi Ergin tanımış olsak da, onun kadar Ergin görmemişizdir daha.

Her yanı elmalar asılı bir çocuktu.
Ölmeden az önce gök yüzündeydi.

Orta Yaşlı Bir Yazarın Cumhuriyet Bayramı Konulu İlk Şiiri

Şiirin konusu bir Cumhuriyet Bayramıdır
Herkes bir cumhuriyettir aslına bakılırsa
Babam bile cumhuriyettir ikinci karısıyla
Bakmayın yoksul bir emekli olduğuna
Bizi öfkeli ve tedirgin büyüttü

Renkleri iskambilden aşırılma izciler
Kızmasınlar şimdi bana. Biz de o oyunlara düştük
Uykusunu almamış askerler
Bıyıkları burulu at polisleri
Yelekli belediye başkanları ve süslü valiler
Herkes kendine göre bir cumhuriyettir

Herkes bir cumhuriyet kurabilir bahçesine
Önemli olan istek, plan, malzeme
Çalışmak ve yükselmek yüreklerde çingırak
İster ısırgan otları бүrüsün
İster öksürük çiçekleri süslesin
İster karpuz kes otur ve ye, kendi bahçendir

Tarlalar ve Fabrikalar dolusu bir halkın kalkışması
Kurduğu zaman fakat kendi öz uygarlığını
Başka türlü sesler geliyor bandodan bile
Giderek anlam kazanır her türlü cumhuriyet
Yoksa bir şair niçin ve nasıl yaşasın
Aksi halde cumhuriyet konusu
Hoyrattan kurtaramaz kendisini bayatlar
Şablonla yazılan saçma söylevlerde
ve İzci arkadaşların şapkalarında

Durum işte budur
Saygıdeğmez düşmanları şiirimin
ve Cumhuriyetçi dostları kahkahamın
Ben sakallı söylerim sözü
Yarına inanmasam bugünü kurcalamam

Bugünü Kurcalayan Şiir²⁵

Akif Kurtuluş

Konuşmamı iki ana başlık üzerine kuracağım.

İlki, Ergin Günçe şiirinin ‘metin’ olarak önemiyle; ikincisi, Ergin Günçe’nin bir şair olarak durduğu yerle ilgili olacak.

İlk şiiri 1953 yılında yayımlandı. Yaşarken bizi buluşturduğu tek kitabı *Gencölmek* ise 1964 tarihini taşıyor. Ergin Günçe, ilk kitabının tarihinden bağımsız olarak, 60’lı yılların değil, 50’li yılların ikinci yarısındaki şiir ikliminin ürünüdür. İkinci Yeni deyin buna isterseniz. Şiirindeki baskın geni, burada aramalıyız. Bu iklim içinde kendi özgün dilini kurmuş bir şairden konuşuyoruz bugün.

İlk şiirleri, bu dönemin şiirinin belli özelliklerini barındırır. Nedir bunlar? Bazen bir bağlam içine konamayan, birbirinden kopukmuş duygusu veren dizeler, yer yer başvurulana gerçeküstü parantezinden okunabilecek metaforlar, hızla giderken birden düşen aksak dizeler, dahası, “bu da nerden çıktı?!” şimdi diyeceğimiz fazlalıklar, tekrarlar hatta...

²⁵ 28 Ocak 2017 günü Ankara Mülkiyeliler Birliği’nde düzenlenen toplantıdaki konuşma metninin gözden geçirilmiş ve yeniden düzenlenmiş versiyonudur.

Öte yandan, daha ilk döneminde, “oturduğu mahalleyi”, bize anlatan dizelerle, dokunuşlarla karşılaşırız. (Yoksul parklara halk çiçekleri serpen - Bir rüzgarın parmaklarıdır / Yaz günlerine martılar serpen)

1967 tarihli ilk şiirinin yer aldığı *Türkiye Kadar Bir Çiçek* - 1988’de yayımlanmıştır- söyleyişin, yani edanın daha doğrudanlaştığı, dolayimsızlaştığı bir evreyi, dönemi işaret eder. Bu söyleyiş bence Günçe’nin şiirini ilk döneminden daha özgün kılmıştır. Bir kere, kalın cümlelerine rağmen, dönemin klişelerine itibar etmeyen bir dil kurar Günçe. “Yargı Yöntemi Dersleri” bunun bence en iyi örneklerinden birisidir.

Şiir, ilk bakışta sıradan bir seslenişle açılır: “Arkadaşlar, Yargı çok’a ayrılır, ilk dersimiz bu.” Bir derste, sınıfta olduğunu sanırsınız. Kaldı ki şiir boyunca süregelen söyleyiş de bunu destekler niteliktedir. Ne var ki Günçe, esasen hiyerarşi barındıran öğretmen / öğrenci ilişkisinden okuru, seslenişine sinmiş şenlik havasıyla uzaklaştırır. Şöyle mesela:

Din bilginleri de söyler bunu, İkinci Ders / “Tanrı bir müziktir eninde sonunda” / (Burada sesimizi alçaltmalıyız / Ey Melek, ey düttürü Leylâ, ey Köçek”

Şiirin üçüncü dersi başından beri kurgulandığı ceza yargısı yöntemi algısını iyice yukarı taşır ve sertleştirir. Açık havada kurulan terazi (Adalet Tanrıçası Themis’i ve elindeki teraziyi hatırlayın) alanlar dolusu işçileri ve çocukları yargılamaktadır. Çocuk imgesi burada - biraz sonra başka örnekleriyle buna döneceğim- somut bir yargı öznesi (sanık) değildir elbette. Masumiyete gönderme yapılmaktadır. Bu yargılama çok hızlı ilerler. “Sağduyu solduyu sorgu savunma karar / Hızla işleyen tüfekler mekanizmalar”... Yani infaz! Günçe bizi her şeyin bir anda olup bitiverdiği yargı sürecinin finaline atar. Bu şiirle,

yayımlandığı tarihten çok sonra, meselâ 12 Eylül sonrası karşılaşanlar; dönemin, idam kararı ve hemen ardından infazla sonuçlanan hızlı yargılamalarını hatırlayacaklardır.

Ama Günçe, o sert ve göndermesi çok açık ceza yargılaması sürecinin ardından, şiirin finalinde bizi çok başka bir sorunun kucağına atacaktır. Dizeler, soru değildir aslında. Bir dilektir, temennidir, tespittir. Okumak istiyorum o dizeleri.

“Açık ve aydınlıktır dersimiz / Herkesi bir yargıç olarak düşüneceğiz / Herkesi bir sanık olarak süsleyeceğiz / Herkes zaten bir Savcıdır doğuştan”

Artık Ağır Ceza Mahkemesi, hâkim savcı sanık sözcükleriyle anlatılan bir yargı sahnesinin dışındayız. Toplumsal ilişkiler içindeki rollere döndük şimdi. Herkesin zaten doğuştan savcı olduğu bu ilişkilerde “biz”, herkesin yargıç olabileceğini bilmeliyiz. Bize kalansa etiketlenen, suçlanan, kodlanan kim varsa onları süslemek...

Bu şaşırtıcı hamle, sadece bu şiirin değil, Ergin Günçe sıklıkla gördüğümüz bir ayak değiştirmedir.

“Bir Celladı Tanımak İçin İlk Akla Gelen Sorular”da, bunun şiirinin bütününe yayıldığını görürüz. Cellat sözcüğünün okurda hemen çağrıştırdığı görüntü, idam cezasının infazı olmalıdır. Tanınmasın diye yüzü maskeli, idam hükümlüsünün altından sehpayı çeken veya tekmeleyen bir görevlidir o.

Ergin Günçe, bu metaforu tersine çevirir ve günlük hayatımızın ritüellerine sokar. Şiirdeki cellat Amerika’da kursu kaçınıcı bitirmiştir acaba? Dönerken buzdolabı ve otomobil getirmiş midir? Gümrüğünü ödemiş midir? Belki de kızını kolejde okutan, keman dersi aldırın, oğlu ise hayırsız çıkmış hatta es-

rar kullanan, üstüne üstlük karısı da kaçmış birisidir belki de. Hatta belki de çocukluğunda çok dayak yemiştir.

Günçe'nin dilindeki dolaylısızlıktan söz etmiştim az önce. Ergin Günçe'nin şiirindeki bu dolaylısızlık, dilinin tek düze ve basitliği anlamına gelmez. Tam tersine, sözcüklerin çok anlamlılığını, karşıt anlamları çok iyi kullanır. "Sen Neredesin Yargıçlar Nerede", bunun çok sağlam bir örneğidir. Şiir şu iki dizeyle açılır: "Oğul, ud çalıyorsun dudaklarınla belli, / Sen bu kanunlardan dışarlardasın."

"İçerdeki baba" konuşmaktadır. "Oğul, arka balkondasın belli ki ve tüfeğin var / Sen bu saçmalardan dışarlardasın!" Şiirin devamında içerideki baba, yine seslenir: "Oğul, Kapalı Koğuştaki bile kavgada sayılırız. / Sen bir kelepçeden daha dışarıdasın!"

Saklanan bir şiir değil Ergin Günçe'nin şiiri. "Saklanan" derken yanlış anlaşılacak istemem. Şunu söylemek istiyorum. Sözünü esirgemeyen, öte yandan dili de keskin bir şiire işaret ediyorum. Biraz sonra politik bir şiir olup olmadığına ilişkin kuracağım cümleler de olacak. Adresi belli, muhatabı açık bir metinle karşı karşıyayız. Bunun belki tek istisnası "Mesela Yontma Bir Taş Devri" şiiri. Şiirin öznesi yontma taş devrini sevmiyor. Şiir boyunca, bu devri niteleyen bir vurgu yok, neden sevmediğine ilişkin bir cevap bulamıyoruz. Neden sevmediğini bize düşündürebilecek iki (hatta tek) dize var. En sonunda okuyoruz bunu. "Parkları dıştan dolaşıyoruz (neden içeri girmiyor acaba?) köpeğimle birlikte/ Yontma taş devrinin acemi heykelleri" Öznenin, parklardaki heykellerde bulunduğu, acemilikten mi ibaret? Ne heykelleri onlar, kimin mesela? Ergin Günçe, ilk kez sanırım bir şiirinde kucağımıza bu soruları atıyor.

Bu sorunun cevabını, yontma taş devrini -şimdi öznenen, Ergin Günçe'ye dönebilirim - neden sevmediğini, Günçe şiirinin bütününde ve o bütünü tamamlayan bazı karakteristik parçalarda bulabiliriz.

Ancak o bütün üzerine birkaç şey söylemem gerekiyor. Dışarıdan baktığınızda, daha doğrusu kimi sözcüklere takılıp kaldığınızda, politik bir şiirle karşı karşıya olduğumuzu düşünebilirsiniz. Bir edebi metni, metnin kendi gerçekliğini ihmal etmeden politik etkilerine bakarak da okuyabiliriz şüphesiz. Buradan baktığımızda doğrudur; Ergin Günçe şiiri, “Bu ülkede siyaseten ne oluyor” sorusuyla cebelleşen bir şiirdir. Bir dizesiyle söyleyecek olursan, “bugünü kurcalayan” bir şairdir Günçe. O bunu, zalim / mazlum ilişkisinden kurcalar. Zalim üzerinden mazlumu anlamaktan çok, mazlumin etrafından zalimi bize gösterir ve ifşa eder. Kuşkusuz onun için en büyük zalim, adam öldürme tekelini eline alan devlettir. Üstelik bu devlet, sadece yurttaşlık bağının olduğu devlet değildir sadece. “Stammheim Dörtlüğü”nü okuyorum: “Adam öldürmek devletin tekelinde mi? / Yoksa ben de öldürebilir miyim istediğimi / Devleti öldürebilir miyim örneğin / Ve öldürmek istediğim bütün zulümleri.”

Stammheim, Stuttgart'ta bir cezaevinin adıdır. Bu cezaevinin Ergin Günçe'nin hafızasına çağırın, tabii ki, Almanya'daki Kıızıl Ordu kısa adıyla anılan örgütün (Rote Armee Fraktion) iki önemli ismi Andreas Baader'in 9 Mayıs 1976 günü ense-sinde bir kurşunla öldürülmesi ve Ulrike Meinhoff'un bu cezaevinde ölü bulunmasıdır.

Ergin Günçe'nin sözlüğünde en büyük zalimin devlet olduğunu söylemiştim. Devam ediyorum. Baba'dır bir başka zalim, haftada altı gün hapiste yatan çileli gardiyandır, yelekli belediye başkanları ve süslü valilerdir, bozuk bir mahkeme Türkçesiyle durmadan nesir yazdıran yargıtır.

Bütün bu zalimlere iktidar ilişkilerinden bakar ve bunu yaparken ironiyi elden bırakmaz. Çok örneği var ama ben sadece “Osmanlı Demokrasileri”ni hatırlatayım. Şu bölüm meselâ: “Üçüncü Abdülhamit çağına hazırlık yapıyorum / Halk dağınık ve dalgın ve soğuk bütün kentler / Dörtlü Önerge, İstanbul Sanayi Konferansı / ve Ciklet çiğneyerek aramıza katılan Amerikalılar / Herşey sondan başa doğru unutulmuştur.”

Dolayısıyla şimdi yontma taş devrini neden sevmediği sorusuna dönebilirim. Madem şair buna açık bir cevap vermedi, ben de vermeyeceğim. Ben, Ergin Günçe şiirine baktığım karakteristik parçalarla bir cevap bulmaya çalıştım. Çalıştım sadece.

Şimdi bu şiirin benim okumalarımnda gözüme çarpan iki temel izleği üzerinden söz alacağım. Bir mevsim olarak yaz ve çocuk...

Özellikle yaz izleğini çok düşündüm. İlk şiirinin adı “Geri Dönen Uzun Yaz”. “Artık dönülecek yollar bir yangınla örtülüyor / Uzun yaz yalnız şimdi akasyalarında yalnız / Çocuklar girer kollarına” dizeleriyle bitiyor şiir. Kara Kelebek Defterim, “Bütün yaz yaban balı dağlarda ekşidi / Yaz ne kadar yorulur güller ne kadar yorulur” dizeleriyle başlıyor. “Yaz yakında bitiyor Orta Anadolu’da”. Bir başka şiirinin adı “Bir Yaz Ölümüne Hazırlık”. Küçük Bir Tarih Dersi, “Yaz kötü başlamıştı, zaten hep kötü başlar” dizesiyle sonlanır. “Gömme Töreni”nde bu kez yazın bittiğini okuruz. “İşte Eylül de bitti bütün Eylüller gibi/ Yaz uzak bir arkadaş gibi unutulur yakında/ Mektupların arası zamanla uzar.”

Bir tenhalık, ıssızlıktır Yaz, Ergin Günçe’de. Durağanlık, bir şey yapamamama hali, yalnızlık... Hemen bitsin ister zaten Ergin Günçe. O ağır aksaklığın, tek düzeliğin dışına atmak

ister kendini. Hayatın yavaşladığı yazdan bir an önce çıkmalıdır, çünkü sürekli bir hareket halidir onun şiirini özetleyen.

Haşarı ve muziptir. O bu muzipliğini bazen bir çocuğun ağzından dillendirir. Bazen de çocuklara, bir çocuğa, oğul'a seslenerek muziplik yapar. "Çocuklar İçin Faşizm" bunun şahididir.

"Orta Yaşlı Bir Yazarın Cumhuriyet Bayramı Konulu İlk Şiiri", bu muzip tavrının bir başka sağlam örneğidir. Şiirin son dizesi, bu konuşmamın da başlığı zaten. "Yarına inanmasam bugünü kurcalamam."

Şimdi izninizle, ikinci başlığıma geçebilirim.

Ergin Günçe, ilk kitabının yayımlandığı 1964 yılından, aramızdan ayrıldığı 1983 yılına geçen on dokuz yıl boyunca yeni bir kitap yayımlamadı. Oysa biliyoruz 1988 yılında elimize kitap olarak ulaşan şiirler yazdı. Bunun sebebi ne olabilir? Hayatını eni konu biliyoruz. Bu süre içinde akademik hayatı, bilimsel çalışmaları, bunların hepsi bir etken olmuştur. Ama şunu da biliyoruz. Bu dönem boyunca, hatta bence en verimli, çıtayı oldukça yukarı taşıyan şiirlerle buluşturdu bizi. Az sayıda da olsun bunları dergilerde yayımladı. Şunu da biliyoruz. Ölümünden az önce, *Türkiye Kadar Bir Çiçek* bir dosya olarak hazırlanmıştı. İyi de neden bu kadar geç hazırladı?

Bir hipotez benimkisi. Yüksek sesle düşünüyorum bir bakıma. 70'li yılların edebiyat ortamına sıcak bakmadığını kanımsındayım. Şiir yazmak, şiirin içinde olmak Ergin Günçe için hep önemli oldu. Ama şair olma hallerini önemsemedi. Bir başka konuşmamda anti- şair diye söz etmişim. Bunu yeniden düşündüm. Pek karşılamadığını düşünüyorum. Hatta eksik kalmanın yanı sıra, bazı yönleriyle tekzibe de muhtaç

geliyor bana. Bir şeyin anti'si olmak, karşıtıyla kendini tanımlamaktır. Ergin Günçe'nin şiirle ilişkisi, bu karşıtlıktan anlam bulmuyor bence. Olsa da olur, olmasa da tavrı daha bir öne çıkıyor onda. Şiiri ihmal eden değil, bu rolü umursamayan bir tavır bu.

Artık konuşmamın sonuna geldim. “Peki bu kadar konuştun, Ergin Günçe’yi bir cümleyle nasıl anlatırdın” deseydiniz, size şunu söylerdim: Zulme karşı sözün zarafeti, basit sorular sorabilme cesaret ve inceliği.

Kırmızı Saçlı Çocuklar

Aşı boyalı evlerine kasabaların
Bir ay doğar al yanaklı
Kurar kınalı ninem semaverini
Al yanaklı aya karşı

Ay. Denizde bir portakal

Nar çiçekleriyle aydınlanan bir eylül
Kasabanın kırmızı saçlı çocuklarından
Bir ıslık göğre resimler çiziyor
Kuşlar konuyor dudaklarıma

Gök. Büyük bir soru işareti
Nerdesin eski gelin böceği
Bomboş duruyor çocukların
Parmak uçlarındaki pembelik
Kuşlar kalkıyor dudaklarımdan

Karanlık. Sigara yüzüme yaklaşıyor

Donuk sarı kum kıyılara
Ölümü yazmışlar renkli çakıllarla
Kasabanın kırmızı saçlı çocukları
Uyanıp portakal uykularından

Türkiye Kadar Bir Ergin

Haydar Ergülen

İki Ankaralı. İkisinin de kitapları gelene geçene bakıyor İstanbul'da İstiklal Caddesi'nde Yapı Kredi Yayınevinin kitabevinin vitrininden. Ben de durdum iki gözüm iki şaire baktım. *Avare Çalı ve UzakTan*-(1976-2013) (YKY, 2013): Adnan Azar, toplu şiirlerinin kapağından 'Eh anlat bakalım' dercesine, gülümseyen meraklı çocuk gözleriyle bakıyor. Yanında durana bakıyor, başka bir Ankaralıya, Türkiye kadar bir Ankaralıya. Bu dünyada hiç yan yana gelmemiş, ama bu dünyaya şimdi yan yana duran kitaplar dolusu şiir armağan etmiş iki Ankaralı'dan, evvel giden ahababa, Ergin Günçe'ye bakıyor. Adnan'ın son fotoğraflarından biriydi ama ilk fotoğrafı gibi sanki. Ergin Günçe'nin *Türkiye Kadar Bir Çiçek*'in (YKY, 2014) kapağındaki fotoğrafıysa, ekonomi doktoru olduğu 1970'lerin başından.

Günlerin şiiri

Peki Ergin Günçe'nin şiiri hangi günlerden? Öylesine sordum bu soruyu ama sorar sormaz da... "Bunun yanıtı zor değil" dedim, şiirlerinin adları bile söyler bunu bize. Mayıs günlerinden, Temmuz günlerinden, orta yaşlı bir yazarın Cumhuriyet Bayramı günlerinden, elbette ve hiç unutulur mu, "Çocuklar için Faşizm" günlerinden, Ankara'da 'bir bahar' günlerinden,

son günlerden ve ilk günlerden, ve “Günlerden Eylül, aylardan Ergin Günçe”den bir de: “Suratı çilli günler, gölgesi uzun günler/ İşte bir bağ bozumu, işte bir çingölüzüm/ Gökyüzüne yaslanıp saatimi kuruyorum/ Kimsecikler duymasın bir Tanrı bulduğumu”.

İlkin, tam olarak, Yücel Kayıran’ın da vurguladığı gibi, ‘68 Günleri’ var bu şiirde: “68’in devrimcileri ilk kez Ergin Günçe’nin şiirinde bu denli ‘dokunulabilir’ hale gelmiştir. Bu sol politik bir şiirdir ve toplumcu gerçekçi şiirin dışında ve karşısında kurulmuştur.” (“Etnik-Dinsel Kimliğin Geri Tepmesi”, Radikal Kitap, 15 Mayıs 2013) ‘Gün’ diyorum, çünkü ‘gün’ demek, zaman parçaları içinde de, ‘devrimci bir an’ gibi. ‘Yıl’ uzun ve uzak, ‘yıl’da devletçi ve bürokratik bir zamansallık var. Oysa ‘gün’, devrim gibi, hem olan hem de geçen bir an, ‘geçici’ bir şey. Bir olanak. Ergin Günçe’nin şiiri bu olanağı var etti ilkin ve yine bunun geçiciliğini gösterdi. Kime? Bir defa, öncelikle şiirin kendisine: “İnsan boş bir tabancadır ama bakarsın bir gün patlar!” demişti.

Ece Ayhan’ın “Yort Savul!” şiirinin başındaki “Atlasları getirin! Tarih atlaslarını!/ En geniş zamanlı bir şiir yazacağız” dizeleri, sanki Ergin Günçe şiirinin şiarı olmuş gibidir. Çünkü ‘1968’, bir yıldır, ama ‘68’ bir kavramdır ve ‘68 Günleri’ bir atlastır, en geniş zamanlı bir ‘tarih’tir, ve ‘şiir’dir. Günçe bir ütopya olarak bu günlerin kainattaki, tabiattaki, insandaki, dünyadaki ve elbette ‘kendi dünyamız’da, Türkiye’deki anlamlarını, karşılıklarını araştıran ve bu araştırma esnasında da ‘68 Günleri’ni ev içlerine kadar sokmaktan çekinmeyen bir şiir yazmıştır.

Çocukluğu ‘dert’ edinmiş...

Daha liseli bir gençken şiir defterini gösterdiği Cemal Süreya ve Sezai Karakoç’tan başlayarak hemen her kuşaktan şair ve eleştirmen, Ergin Günçe’de bir ‘çocukluk’ bulur. İlk kitabının adı *Gencölmek* (1964) olan bir şairdir o. ‘Çocuk/luk’ onda bir tema değil, bir aidiyet olarak adeta ‘tekel’ine aldığı, mülk ve yurt edindiği, bir ‘dert’tir. Şiirlerinde müzik olarak bir mandolin sesi ve duygusu, hiç eksik olmayan bir şairde, çocuk olmak ya da çocukluk ‘dipteki yaşam’, ‘temeldeki içerik’, ve ‘sürekli bir anı’ olarak hep olacaktır. “Kırık bir Verlaine var bu çocukta” Sezai Karakoç’un cümlesidir, *Gencölmek*, Cemal Süreya’ya göre bir “ruh temizliğinin kitabıdır”, Yücel Kayıran’a göre “Ergin Günçe, Cemal Süreya’nın çocuğudur”, Mahmut Temizyürek içinse, ‘çocukluk geniş bir zamandır’ ve Günçe, “kendisi için çocuk’ oluşu, poetika olarak seçmiş ilk şairimizdir... Dağlarca, çocukluğun yaşantılarını bir büyük gibi hatırlar, çocuğun metafizik dünyasını şiirleştirir. Ergin Günçe ise, çocukluk yaşantısının ortasında durur, durur ve oradan yazar.”²⁶ Temizyürek’in Günçe’nin şiirine de çok yakışan bu yazısıyla mutabıkım ve *Türkiye Kadar Bir Çiçek*’le birlikte okunmasını öneriyorum.

Günçe ile Zarifoğlu

Bu kadar çocukluk, saflık, masumiyet ve ruh temizliğinin elbette başka anlamları, karşılıkları da vardır: Diklik, dikine gitmek, dikine söylemek, doğruluk, doğrudan söylemek, ‘takıntı derecesinde’ dürüstlük, sivri dilli olmak, asilik, içtenlik, samimiyet, ele avuca sığmazlık, huysuzluk... Bu bakımdan biraz Cahit Zarifoğlu’na benzetirim onu, aynı dönemin iki farklı, değişik, özgün ve ‘biricik’ şairidir ikisi de. Ergin Günçe’nin kendisi için düşündüğü öngörü, sonunda ikisi için de

²⁶ Mahmut Temizyürek, *Boşluktan Doğan*, Kanat Kitap, 2007, s.130.

gerçekleşmiştir: “Ölümünden 20-30 yıl sonra okumaya başlarlar herhalde!” İkisi de şimdi okunuyor. Bir başka benzerlikleri daha var, ikisi de ait oldukları çevrelerin, sol ve islami çevreler, ‘merkez şairleri’ değildir, ‘çevre şairleri’dir, ‘kıyıdaki’ şairlerdir. O nedenle kendi çevrelerinde de hemen benimsenmeleri, hazmedilmeleri güç olmuştur. Osman Konuk “Benim 60 Kuşağından 3 şairim var” der, ikisi Günçe ve Zarifoğlu’dur. Günçe, Zarifoğlu’nun daha iyimseri, daha neşelidir, o ‘çocuk’, Zarifoğlu’ysa ‘delikanlı’ tavrılıdır. Şiirlerinden söz ediyorum elbette, ama yaşamöykülerine bakıldığında da kolayca yapılabilecek tespitlerdir bunlar.

Gencolmak’a, Hocam Ergin’e Mektup

“Arkadaşım, kardeşim, yavrum Ergin!” dediği Ergin, Cemal Süreya’nın. Bir ‘tayyare pulu’ da yapıştırmıştı o yazısına. Sonranın yazısıdır. Güzel şiir yazan adamdan güzel yazı olur. Yazısı güzel olmasa da. Yazı dediğim alındaki, sanki kader mektup olmuş gelip o ‘tayyare pulu’yla yapışmış alına. Şiirde 60 Kuşağından olduğu bir vakıa, ama gökkuşağı olduğu bir rüya. Şiiri de, ruhu da gökkuşağından artık.

“Hocam olmayan hocam Ergin”. Ekonometri dersiyle ne işim olur? Aldığım bazı dersler var sonraları. Şunun gibi: İyi şairler iki şeyi iyi bilir, bir matematik, iki tahmin, buna sezgi de diyebilelim. İkisi de bende yoktur. İyi tarafım bunların iyi olduğunu ve şiire iyi geldiğini bilmemdir. Ergin Günçe ODTÜ İdari Bilimler Fakültesinde hocaydı, ben ODTÜ Sosyoloji’de öğrenci. O nedenle Cemal Süreya’nın uçurtmasına kuyruk olmaya hakkım var: “Hocam Ergin!”

Eski Türkiye Kadar Bir Çiçek kitabını okurken, bir şiirinin boşluğuna gelecek şekilde “Sevinçlendim birdenbire!” yazmışım. Okumak sevinmekse, yazmaya kalkışmak ya da kışkırtılmak

sevinçlenmektir, çiçeklenmek gibi bir şey. Eylem. Şimdi “şiiir-sokakta” “direnşiiir” diyoruz ya, Ergin Günçe çoktan çözmüş denklemini, “şiiireylemde”. Durmaşiiir. Durmadanşiiir. O yüzden az yazdı. Hiç durmayan bir şiiir ancak durduğunda yazılır.

Görülmemiş bir şiiir. Elbette iki anlamıyla da. Hem o güne kadar görülmemiş, hem de bugüne kadar (ve hâlâ) görülmemiş bir şiiir. İkinci Yeni ’nin gençlerinden, ama bazıları gibi ‘geç’ değil, düpedüz ve gepe’genç’ olanlardan, ki babaevine ilk itiraz edenler arasında da yer almakta gecikmeyecektir. Bu yüzden de ‘Gencilmek’ diye okuyorum ilk kitabı *Gencilmek*’i (1964). Turgut Uyar’la dizeden, Ülkü Tamer’le neş’eden, Ece Ayhan’la benzersizlikten, Cemal Süreya ile hüzünden yana akrabalıklar bulunacak ve kurulacaktır elbet aralarında. Baba olamadığı kaç kuşak sonranın şair çocukları da onu muhtemelen ‘genç ölmüş bir şair abi’ olarak hatırlatacaklardır okura: Akif Kurtuluş, Osman Konuk, Onur Ünlü, Murat Menteş... “Şiiire bak o hatırlatır” dizesi de tam bu işe göredir.

İlk şiiir kitabım Karşılığını Bulamamış Sorular’ın (1981) “Ortasınıf İçin İnsancıl Şiirler” bölümündeki şiirlerin neredeyse tümünde Ergin Günçe vardır. Bir dergide okuduğum “Dersimiz Aşk Çünkü, Söylemiştim” şiirinin zenginliği, sanki kiraz dallarının bahçeden yollara eğilip lezzete, lezzetli bir hırsızlığa daveti gibidir.

Kışkırtıcı bir şiiirdir ‘Hocam Ergin’in şiiiri. “Dersimiz Aşk, konular Haydutluk ve Sarışıklık/Şimdi şurdan koşsam Akdeniz’e çıkarım/...” dizeleriyle başlayan bu şiiir bana da “Haydutluk Üzerine Bir Ortaçağ Söylencesi” adlı şiiiri yazdırmıştır.

Eski, küçük bir arabası vardı ‘Hocam Ergin’in, ODTÜ’nün hemen yukarısındaki lojmanlarda otururdu, İdari Bilimler’den arabayla 3 dakika ya sürer sürmez. Bazen son dersten

sonra yanına giderdim, o 3 dakikalık yolun 3 saat sürdüğü olurdu. Hoca arabayı durdurur, Yahya Kemal'den başlar ama nereden ve kimden çıkardı, sahiden hatırlayamadım, anlatırdı. Eve konukları gelecektir, 'Hocam siz geç kalmayın' derim, yeniden arabaya biner, sonra iner. Yurtlar Bölgesinin arkasındaki ağaçlıklı yolda uzun saatler konuşurduk, o konuşurdu çoğun, ben dinlerdim.

Şiir ve matematikte, şiirin yanındadır, diyalektik gibi bir şey, şiirin matematiği. "Aritmetik İyi, Kuşlar Pekiyi"den mülhem, "matematik iyi, şiir pekiyi"dir Ergin Günçe'de. Şen matematik. Gülen düşüncenin şiiri. Şiir onda bir şen bilgi gibidir, karnaval hüznünü eksik etmeden ama. Saklısında hep bir bulut vardır, gözlerinden kaçmış, bazı bazı sözlerine inmek üzere. "Soğukta Gitar Çalan Çocuk İçin Şiir" yazmıştır ve "Boğulmuş şapkasını kalbimle selamlarım" demiştir, en güzel şiirlerinde 'mandolin'in çocukluğu yükselir ama, nedense onun şiirinden hep bir ud sesi duyarım. Ud da Doğunun neşesi değil midir? Divan Şiirinden de beslenmiş midir bilmem ama, ince ince hislenmiştir. Mahmut Temizyürek Miro diyor ama, ben Gürcü halk ressamı, naif ressam Pirosmani'yi görüyorum Günçe'nin şiirinde. Cahit Zarifoğlu'nun iyimseri, daha neşelisi, serbesti, havaisi. "Her yanı elmalar asılı bir çocuktu ölmekten az önce gökyüzündeydi".

Şiir okuyanların, sevenlerin en çok tanınmasını, okumasını istediğim şair. *Türkiye Kadar Bir Çiçek* kitabını yıllarca kaç kişiye hediye ettiğimi hatırlamıyorum. Şimdi de size hediye ediyorum izin verirse, "Hocam Ergin" elbette!

“Türkiye Kadar Bir Çılgılık”

Adnan Azar’ın adını dergilerde yayımladığı birkaç şiirden bilirdim. Sonra ODTÜ Sosyoloji’de sınıf listesinde adını gördüm, ama okula hiç gelmedi. Yani aynı zamanda sınıf arkadaşınız. Büyük olasılıkla Ergin Günçe’yle hiç tanışmadılar, tanışsa bana da söylerdi yediğimizin, içtiğimizin, okuyup yazdığımızın, şiirimizin ayrı gitmediği o günlerde. Ben Ergin hocayı İdari Bilimler’de bulmuş ve ahbap olmuşum. Bundan da şehirdeki genç şair arkadaşlarıma, Akif Kurtuluş, Ahmet Erhan, Adnan’a mutlaka söz etmişimdir; çünkü hepimizin çok sevdiği bir gizli şairdi, sanki biz keşfetmiştik ve yalnızca biz okuyorduk. 1977 filan. O zaman yalnızca *Dost*’tan çıkan *Gencölmek* vardı, o incecik kitap, ama bizim için bir gizli hazineydi: “Ben yeni bir çocuk oldum elmalar asılı her yanımda” dizesini unutmadık, “Bence o çocuk öyle gülmemeli/Ay kar gibidir pencerede” dizelerini ne çok tekrarladık, “O kadar çocuktu ki ölürken/okuldaki bir şarkıya başladı” dizeleriyle de ‘gencölen’ kaç arkadaşımızı uğurladık, önce Ergin hocayı, sonra Behçet’i, Ahmet’i, ve Adnan’ı. Meğer bir sürpriz yapacakmış Adnan, “bu dünyada gülmedik de öbürü de şüpheli” diyen Ergin hocayla buluşmadan önce, onun kitaplara girmemiş şiirleriyle tanıştıracakmış bizi. Kitabın yeni baskısında Adnan’ın bu güzel sürprizi bekliyor bizi ve ben oradan Türkiye kadar bir çılgılık, bir karanlık olduğumuz bu kötü zamanlarda Ergin Günçe’nin “Stammheim Dörtlüğü (Bir Çocuğun Ağzından)” şiiriyle selamlıyorum sevgili hocamı ve canım arkadaşımı: “Adam öldürmek devletin tekelinde mi?/Yoksa ben de öldürebilir miyim istediğimi/Devleti öldürebilir miyim örneğin/ Ve öldürmek istediğim öteki zulümleri”. Ve öldürmek istediğim tüm zalimleri!

Şehirli Şairler Antolojisi

Bir adam oturmuş kendi kalbini tartıyor
Fildişi şiirleriyle Yahya Kemal ustamızın
Bir başkası Ekmek için ölüyor
Nazım Hikmet adamın saçlarını tarıyor

Orhan Veli öncümüz rakıya düşkün
Büyük şair çünkü fransızca biliyor
Oktay Rifat amcanın bir havanı var
İçinde macun öğütüp sözcüklerinden
Birdenbire, inanın, gençleşiyor

Melih Cevdet denilince artık akla Eski Yunan geliyor
Türkiye'yi oradan başlatan kültürlü şair
Kadife sesleriyle Kartal ve Bülbül
Necip Fazıl küçük bir tımarhane
İçine atları ve paraları dolduruyor

Ahmet Haşım şi'rın merdivenlerinden
Gecelik entarisiyle durmadan inmiştir
Cahit Sıtkı alnımızın yazısı
İnce sazdan inildedi
Ahmet Muhip anıların şairi
Gene de ortasından Kızılırmak akıyor
Seyrek de olsa koca söğütleri var
Cılız bir gürültü Atilla İlhan oysa,
Şiirimize aksırık ve nezleyi getiriyor

İlhan Berk, Neruda'nın fahri konsolosluğu
Lafı durmadan uzatır kendine doğru
İşlek zekamız Metin Eloğlu
Son yıllarda hem topal hem kekeme
Edip Cansever (bu Amerikalı şair) Bilardo sever

Fakat oyunu bir türlü öğrenemedi
Hep ikinci geldi Turgut Uyar
Başkası katılmasa bile yarışa
İncilden ve Tivrattan besteler güfteledi

Cemal Süreya hesaplı şair
Boyuna boynunu ve aşkını ölçüyor
İçi havayla dolu Ülkü Tamer'in
İnsanda bir çerez etkisi bırakıyor

Ece Ayhan bakışsız bir yilandan mezeler yaptı
Arada düşünleri çıktı bu mezelerin de
Tek kişilik gönlünde berrak sular çalkalanır
Necatigil solgun ve sallantılıdır
Kendi mevludunu yazarken durmaksızın

Sezai Karakoç da çağdaşımız ve çerçisinde
Önemli boncuklar, kilimler, duygular satar
Ümit Yaşar diye bir köfteci var
Şiirin Hürriyet Gazetesidir

Yeni yetme genç kardeşler de şair oldular
Bakalım hangi modaları getirecekler
Avrupa Gençliği başkaldırıyor
Bizimkiler kaldıracak bir şey arıyor

Tuhaf Bir Çocuk

Ali Çakmak

“Bu dünyada amma tuhaf çocuklar yaşıyor” diyordu, “bayrama gitmeyen üç çocuk”tan biri. “Tutuklu” olanı (diğerleri “Çırac” ve “Öğrenci”). Bayrama gitmeyen üç çocuktan biridir Ergin Günçe; bazen çırac, bir ara tutuklu, her zaman öğrenci.

Tuhaf bir çocuktur Ergin Günçe; ilkokuldan itibaren ev geçindirmek zorunda kalan, fabrikada çalışarak liseyi bitiren bir parasız yatılı. Öyleyse İkinci Yeni namzedidir. İlk kitabı *Gencölmek* (1964) onların hizasına yazılmıştır ama tuhaflık süreğendir Günçe’de, “Şehirli Şairler Antolojisi”nde onları da kıyasıya eleştirmiştir. Ne Cemal Süreya’ya acımıştır (“Cemal Süreya hesaplı şair/ Boyuna boynunu ve aşkını ölçüyor”), ne İlhan Berk’i bırakmıştır (“İlhan Berk, Neruda’nın fahri konsolosluğu/ Lafı durmadan uzatır kendine doğru”), ne de Ülkü Tamer’i esirgemıştır (“İçi havayla dolu Ülkü Tamer’in/ İnsanda bir çerez etkisi bırakıyor”). Belki tek zalim şiiridir bu Günçe’nin ama “Yeni Türkiye”nin temeli olduğu söylenen Necip Fazıl’ın ipliğini de daha o zamandan pazara çıkarmıştı: “Necip Fazıl küçük bir tımarhane/ İçine atları ve paraları dolduruyor.”

O uzağa giderken uykuda olan oğlu Dadal’dan, “dünyanın çocukların çevresinde döndüğünü” öğrenmiştir Ergin Gün-

çe. Uykudan uyanınca oğul da babasının tuhaflığının farkına varmıştır: “Saflık derecesine varan bir doğruluk takıntısı” (bir doğruluk gösterisi değil ama, “takıntısı”).

Günçe’nin şiiri mi çocukların çevresinde dönüyordu yoksa çocuklar mı o şiirin merkezindeydi, karar vermek zor. Erken bitmiş çocukluğunu şiirle sürdürdüğünü, orada akli karışacak kadar çılgınlar gibi eğlendiğini söylemek ise daha isabetli gibi görünüyor: “Bir yangın başladı bayram gecesi/Çocuklar çılgın eğleniyordu/Akşamlara kadar düşündüm/Aklım adıma gelmiyordu.”

Ama ölümle bitişik bir eğlence bu, onu erkenden çağırıyor: “O kadar çocuktu ki ölürken/ Okuldaki bir şarkıya başladı” (Sarışın Ağıt). Çocukluğa bitişik ama pek de korkutucu olmayan bir ölüm düşüncesiyle doludur şiiri (“Ne de olsa ömrümüzün çoğu mezarlıkta geçecek”). Her şeyle alay etmiş, ölümü de eğlencenin bir parçası gibi görmüştür: “Hayat denilen kavgada/Çocuk adımlarla yürüyoruz/Biz bir karanlık yolun sonunda/Bir Yaz Ölümüyle aydınlanmıştık” (“Bir Yaz Ölümüne Hazırlık”).

Akif Kurtuluş, Adnan Azar’ın şiirleri (*Avare Çalı ve UzakTan*, YKY, 2014) için yazdığı önsözde, Azar’ın, Ergin Günçe’nin geç keşfettiği bir şiiri için hayıflandığından söz ediyor. Onun erken ölümüne de, şiirinin yeni baskısının bu kadar gecikmesine de hayıflanıyoruz. Günçe’nin şiirlerinin yeni baskısının da (*Türkiye Kadar Bir Çiçek*, Yapı Kredi Yayınları, 2014) editörü olduğu için Azar’ın kendi ömrü içinde bu gecikmeyi telafi etme olanağı bulduğunu düşünebiliriz.

Yine de iyimserliğin sınırı her zaman çok yakındır. Hayatın telafi etmeye izin vermediği şeyleri de görürüz. Orhan Koçak, Günçe’nin “bir ölçüde ‘Kürt duyarsızı’” olduğundan söz

etmişti. Davulu da zurnayı da herhalde Kürt sayamayız: “Penceremin dibinde bir Kürt davulu/Şimdi Orhan olsa, Veysel, Vüs’at olsa/Mutlaka bir şeyler anlatırlardı/Orhan olsa, Vüs’at olsa, başkaları olsa” (“Uzaktan Bir Davul”).

Belki her dağı da Kürtlerin sanmamalıyız: “Su içerken vurulmuş bizimkiler/ Devletin zulmüdür Türkünün özü/ Bir Dağ isterim ben de kendime” (“Kuş Sesleri Ovalara Yayılır Hafız Burhan Efendinin Plağından”).

Ama çocuklara güvenebiliriz. Ergin Günçe’nin ölmeden önce, uzun yoksulluklarını peşlerinde sürükleyen tuhaf Kürt çocukların bir eğlenceye (çılgın) hazırlandıklarını sezemediğini kim iddia edebilir?

Üçüncü Bölüm
GÜNÜMÜZE UZANAN

Gencölmek

Ay mıdır kar mıdır pencerede
Boğulmuş çocukları martılara taşıyan
Kara köpek karşı kıyıda uluyor
Bence o çocuk öyle gülmemeli

Atları çayıra saldım diş kamaştıran erik ağaçları altına
Nisan toprağı kalbimde ağarıyor
Bence o çocuk öyle gülmemeli
Şimdi bir kadın çay demlese

Bahçemdeki korkuluk nar ağacıdır
Erken ölmüş, iyi giydirilmiş
Sular soğuyor ovada duran ince gölgesinde
Büyük ateşler, kuytu köyler gibi
Alınlarına vişne çiçekleri yağan
O kızlar, delikanlılar ve lohusalar
Oyulmuş bir bebektirler ıhlamurdan
Kestane mangalları, masallar, talikalar

Ölüm alışsın artık bize
Bir dans gibi bahçemize gelsin
Gelsin otursun ılık minderimize

Bence o çocuk öyle gülümsememeli
Ay kar gibidir pencerelerde

Kendi Göğünü Kendi Çizmiş Bir Şair: Ergin Günçe

Gonca Özmen

Kimselere benzemeyen, kendi yönünü belirleyip kendi yolunda bildiğince yürüyen, kendi göğünü kendi çizmiş, dilini bulmuş, şiirini diri kurmuş, tam bağımsız bir şair Ergin Günçe. Bol rüzgârlı. Çok çocuklu. Ufku geniş. Gerilimli ve tutkulu bir zihin. Bir sis çanı gibi uyarıcı. Bir öncü. Bir yol açıcı.

Özgün, aykırı ve çarpıcı bir şair o. Usta bir şair. Sözcüklerin yakın arkadaşı. Dilin hayreti. Direncin ve başkaldırının ve çatışmanın şairi. Yaşamın içinde ve insani olan her şeyin tanığı bir şair. Renkli, şenlikli, sürprizli bir şair. Esprili, eleştirel diliyle, humor ve ironisiyle çarpıcı ve şaşırtıcı bir şiir yaratan ayrıksı şair. Bir derinlikli bakış. Bir büyük okul.

İlk şiirlerini 1950'lerde, ilk kitabı *Gencölmek*'i 1964'te yayımlayan Günçe'nin toplu şiirleri *Türkiye Kadar Bir Çiçek* ise 1988 yılında yayımlanmıştır. *Gencölmek*'te İkinci Yeni çizgisinde görünse de özellikle 1972'den sonra yazdığı şiirleri, toplumsal sorunları devrimci bir açıdan işleyen, sağlam bir sınıfsal bilinç temeli üzerine oturtulmuş politik şiirin en özgün örnekleri arasındadır. Kendine özgü sözcük dağarcığıyla, bazı temalara olan düşkünlüğüyle, alışılmadık bağdaştırmaları, çarpıcı imgeleri, içtenlikli ve etkileyici söyleyişiyle, bıçkın duruşuyla haksızlık ve adaletsizliklere karşı tavır alışın, di-

rencin şiirini yazmıştır Günçe. İnsanı, kendinden başlayarak, iyi-kötü bütün yönleriyle, fiziksel-toplumsal dış dünyasıyla, çevresi ve nesnelerle ilişkileriyle, çıkmazlarıyla, çelişkileriyle ele almıştır.

Zor zamanlarda, sıkıyönetim yıllarında şiirler yazmış, 1960 ve 1970'ler şiiri içinde apayrı, kendine özgü bir politik söylem ve eleştiri getirmiş olan Günçe, acı ve öfkesini yepyeni, kimi zaman gerçeküstü imgelerle dile getirmiş; düşünce ve politik ileti ağırlıklı şiirlerinde bile, 70'lerin kimi şairlerinin popülerleşme ve sloganlaşma yönsemesine uzak durmuştur. Denebilir ki 1968 devrimci gençlik kuşağının faşizme ve emperyalizme karşı savaşımını, 70'ler Türkiye'sinin büyük kentlerindeki kaotik ortamı ve devlet terörünü en gerçekçi, en nitelikli bir şiirsel dille verebilmiş şairlerin önde gelenlerindendir. Halk ağzı ve günlük konuşma diliyle İkinci Yeni'nin imgesellik ve aykırılığını, Garip şiirinin ironi ve sözcük oyunlarını, söyleyişte basite düşmeden harmanlamıştır. Duygu ve düşünce dengesini başarıyla kurduğu şiirleri; lirizm ve naifliğiyle, hitabete kaçmayan yumuşak tonda sesi ve pürüzsüz söyleyişiyle, sözcük seçimi ve ekonomisindeki özeniyle, zengin çağrışımlı özgün imgeleriyle dikkati çekmektedir. Bu bağlamda, şiirlerindeki ritim ve müziğe verdiği önemi S. Karakoç, "kırık bir Verlaine" nitelemesiyle dile getirmiştir.

Başlangıçta İkinci Yeni 'ye duyduğu yakınlık bilinen Günçe, dünyayı, yaşamı ve güncel olayları algılayıp anlamlandırmada, dilin incelik ve olanaklarını ustaca kullanmada, dönemi en iyi kavrayan, kapalılık ve üstgerçekliğe yönelişlerinde "anlamsız"ın tuzağına düşmeden şiirleştiren şairlerdendir. O, dil oyunları ve anlam konusunda İkinci Yeni aşırılıklarına saptmadığı gibi, söylevcilik ve şematizme, popülizme düşmekten de kaçınmıştır. İdeoloji ve politikanın güdümüne girmeden, şiirin toplumsal işlevini göz ardı etmeden, estetik özerkliği

esas alan poetikası paralelinde, özgün şiir dilini oluşturarak sanatçı sorumluluğu ile estetik kaygıyı bağdaştırmıştır. Yaşanan nesnel/somut gerçekliğin ya da güncel olanın, ideolojik/politik düşünce ve duyarlılığın, iletinin, konuşma dilinin; toplumsal, tarihsel, kültürel arka planı, nesnel bağlılışıklığı olan imgelerle, içeriğiyle, iletisiyle başkaldırıcı da olsa yalın, sakin bir söyleyiş ve yumuşak tonda bir sesle nasıl şiirsel gerçeklik ve dile dönüştürüldüğünün güzel örneklerini vermiştir.

O, olup bitenleri yalnızca dışardan seyreden bir gözlemcinin izlenimleri olarak yazmamış; şiirlerinde yaşantısından, doğrudan yaşadıklarından birçok şeye, olaya yer vermiştir. Kimi şiirlerinde adını söyleyerek andığı oğlu Dadal, kendisiyle yapılan bir söyleşide, “yaşantısı boyunca görüp yaşadıklarının bazen açık bazen gizli dizelerle şiirlerinde yer aldığını” söylemiştir.

Günçe’nin şiirlerinde, nasıl yaşamla ölüm tıpkı doğal gerçeklikte olduğu gibi yan yana ise; eski ile yeni, çocuk ve gençlerle yaşlılar da yan yana durur. O, kimi yenilikçi akım ve şairlerde gördüğümüz, eskiyi tümünden reddetme anlayışına katılmadığı gibi eskinin nostaljisini de yapmaz. Zaman, onda, yalnızca ileri yönlü bir akışkanlık göstermez; çoğu durumda geriye doğru da akar. Geçmiş ve geleceği, şimdi ile kaynaştırır. Şimdiyi geçmişten soyutlayıp durağanlaştırarak ya da gelecekle bağlantısını kopararak zamanın ileriye doğru akışını kesintiye uğratmaz. O, eskinin ve umuda uzanan gelecek zamanın aydınlığı ile yaşanan anın, şimdinin karanlığı üzerine bir ışık düşürerek onu aydınlatmaya, zamanı yaşanılır kılmaya çalışır. Tütün yüklü develer ve bezirgânbaşından ninenin çıkırığına, ekmeğin vesikayla alındığı günlerden “eski bir Bitlis tütünü”yle sigara saranlara, yeleşinde köstekli saat taşıyan “eski adamlar”ın sigaralarını kav ve çakmaktaşıyla yaktıkları günlere, çocukların söğüt dallarından yapılmış düdükler öt-

türdüğü, uyuz olanlara katran sürülen günlere, üstüne türkü yakılmış eski bıçkınlardan, eski korsanlara, mangalda kestane pişirilen, ocak başında masallar anlatılan zamanlardan gece çıra yakılarak bir yere gidilen günlere, ceylan derisine yazılanlardan naftalin kokan ceviz sandıkta saklananlara... Geçmişin sesini de kokusunu da duyurur. “Uzakta gün batımı eski bir plak gibi hep aynı gramofonda”, “Eski bir mandolindi ölümdü anlatılan”, “Nerden bu ağlayış ki annem kadar eski”, “Oynarken kaybolan o eski / O gülünç kıravatlı ağabeyiler”, “Öğretmen eskidir, suratı sararmıştır” benzeri dizelerinde yalnızca durumsal betimleme yoktur; örneğin son dize, çağa ayak uyduramayan eğitim sistemimize ince bir eleştiriyi de içermektedir. “Hızla eskiyor yüzüm” diyen şair, eski sevgililerini anmadan da edemez: “Eskiden sevdiğim kızlar çiçeği / Öpemedik birbirimizi işte bunun çiçeği” Kimi şiirlerinin adında da kullanır “eski” sözcüğünü. “Eski Bir Fotoğraf İçin Kısa Gazel”, “Eski Bir Elyazısı”, “Eski Şiir”, “Eski Mustafa”, “Tevfik Abi’nin Kendisi ve Eski Bir Fotoğrafı” gibi birçok şiiri, eskiyi canlandıran zengin imgelerle bezelidir. Bu şiirlerinde tarihsel olan, bir dekor ya da süs olarak değil, şiirin konusu ve izleğiyle bağlantılı olarak yer alır. Sanat ve şiirden ekonomiye, yeninin yanında olan şair, “Eskidi artık geçmişin defterleri / Yeni üleşimler dağıtımlar bulmalı” dizeleriyle ekonomik eşitlik getirecek bir düzenden yana oluşunu da belirtir. Çünkü var olan “Üretim ve tüketim geri kalmış bir saat”tir.

Marksist bir şair olarak, poetik başkaldırı ile yetinmemiş, ideolojisi yönünde devrimci kalkışmalar içinde de yer almıştır Ergin Günçe. Örneğin, 1969 yılında, ODTÜ’nün işgali eyleminde, öğrencilere önderlik yaptığı suçlamasıyla tutuklanmıştır. 12 Mart öncesinde toplumsal eylemler içinde yer aldığı için birkaç kez tutuklanıp yargılanmış, 12 Mart’ta ise hapis yatmasının yanı sıra ODTÜ’deki görevinden de uzaklaştırılmıştır. Ayrıca hem politik makaleler yazmış, hem de takma isimlerle sol içe-

rikli kitaplar çevirmiştir. 1974 ve 1979 yılları arasında Fransa ve Almanya’da çalışan şair; doktora çalışması yaptığı Paris’i, bir süre kaldığı Frankfurt’u da taşır şiirlerine. “Paris Bildirisi” adlı şiirinde, “Yüzleri şiirle biriktirim / Çıkıp Paris’in bulvarlarına” der; ayrılıktan, oğlu Dadal’ın yaş gününde bulunamamaktan yakınır. “Bu Paris’in sokakları üzüm gibidir / Acılar bir salkım- da yerlerini alıyor” diyen şair, “Şimdi ben tek başıma Frank- furt’tayım / Çilelerden süzülüp yorulup geldim” dizeleriyle de yalnızlığının altını kalınca çizmiştir.

Günçe’nin şiirleri, insan ve yaşamdan kopuk, birbiriyle ya- pısal/işlevsel bütünlüğü, anlamsal ilişkisi olmayan, dağınık, yığma imge ve dizelerden oluşmaz. Biçimsel ve içeriksel öğeler ustaca bir kurguyla sağlam bir yapıya kavuşturulmuştur onda. İki değişik biçimi bulunan ve hangisinin son biçimi olduğu an- laşılmadığı için ikisi de yayımlanan “Mayıs Günleri İçin Ağıt” şiiri ile “Günlerden Eylül Aylardan Ergin Günçe” bölümündeki hemen hemen aynı şiirin farklı biçimleri olan beş şiirin de gös- terdiği gibi, Günçe, sözcük seçiminden söz dizimine ses örün- tüsüne, tondan ritme, iç seslerden uyalara dize kuruluşundan kümelenişine, yinelemelere şiirleri üzerinde titizlikle, uzun uzun biçim ve derin yapı çalışmaları yapmıştır. Aynı şiirde bile, aynı durumun farklı söyleyiş biçimlerini denemiştir. Kimi şi- irlerindeki bu arayışı, onun bir olayın/durumun/duygunun/ düşüncenin farklı görünümelerini ya da onlara farklı yaklaşımla- rı ortaya koyma isteğinin göstergesidir. Hani Memet Fuat, kimi deneme ve söyleşilerinde, bazı dizelerin yazımı ve çevirisiyle ilgili olarak “Öyle de söylenebilir, böyle de” der ya, Günçe de işte bu farklı söyleyişleri denemiştir.

Liseden okul arkadaşı olan Adnan Özyalçiner’in, duygu ve akıl/düşünce birlikteliğini dengeleyen şiirleri için “yüreklere olduğu kadar akılları da sarsardı” dediği Günçe, ideoloji ile estetik kaygıyı da başarıyla uzlaştırmıştır. Günçe’nin, “hesap-

lı şair” dediği Cemal Süreya gibi (kimi şiirlerini dışarda tutarak) sözcük ekonomisinden yana olduğunu söyleyebiliriz. “Ben yazarken sıfatları atarım” dizesiyle, betimleyici ve süslü şiire uzak anlayışını açıklıkla belirtir. Bizde burjuvazinin sanat ve şiire karşı soğukluğuna, kültürel yoksulluğuna da değinir ve çağdaş şiirin geçici modalar ve taklitten kaçınarak yeni soru ve sorunlara yönelmesini ister. “Bir üretme çiftliği olan şiirin ağılında / Duyguyu akılla biriktirerek”, “Umutsuz bir tacir tanırım dargındır şiire / Ölüdür şu anda uzansam yüreğine herifin”, “Çağdaş sorulara geçmeli zaten şairler” diyerek eleştirisini dillendirir.

Ergin Günçe, 1970’li ve 80’li yıllardaki toplumsal yaşam ve eylemlerle, devletin bir baskı, korkutma ve yıldırma aracı olarak kullandığı politik söylemdeki şiddeti, şiir diline yansıtmamaya çalışmakla birlikte, zaman zaman iç dünyasındaki acı, öfke ve başkaldırıcı dışa yansıtan küfür, hakaret, nefret, alay ya da kaba kuvvete dayalı saldırganlık, meydan okuma anlamları içeren sözcük ve dizelere yer vermekten de kaçınmamıştır. Ancak şiirsellik ve imgeselliği olmayan, ses tonu yüksek sloganlaşmış dizeler değildir bunlar.

Şiiri, “elemlerin”, “Gencölenlerin” sanatı olarak gören şair, birçok gencin birbirini öldürdüğü, polis-asker kurşunlarıyla ya da hapisanelerde işkenceyle öldürüldüğü, idam edildiği sıkıyönetim yıllarını yaşamış, bunların acısını derinden duymuş, çoğu şiirinde ölümden söz etmesinin yanı sıra ilk kitabına da *Gencölmek* adını vermiştir. Ne yazık ki kendisi de bir uçak kazası sonucu, 16 Ocak 1983’te daha 45 yaşındayken ölmüştür. Denizlerden Taylan Özgür’e, Sinan Cemgil’den Münir Ak-tolga’ya, Ulaş Bardakçı’ya tutuklanan, hapsedilen, vurulan, idam edilen gençlerden söz etmiştir birçok şiirinde. Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan ve Hüseyin İnan’ın asıldığı günlerle ilgili olan “Mayıs Günleri İçin Ağıt” şiirinden alınan şu dizeler,

o dönemin havasını duyumsatır: “Aysız durur, kanla soğutulmuş gece / Susun ki göğüs kafesimden geçer yüzleri / Eller arkadan kelepçe gözler incedir / ... / Suladım; nar çiçekleri serptim topraklarına / Uzun gün, uzun gece karanlıkta kalmasın / ... / Ortalık karışıktır / Yusuf’un ütüsüz bir gömleği bizde / Hüseyin yüzümde bir rüzgâr Hüzün kaldı / Deniz bir koyu ateşle tutuşup yandı işte”

12 Mart sonrası, 1970’li yılları yaşayıp da devletin militer baskısından, akan kandan, ölümden, cinayetlerden etkilenmeyen, acı duymayan söz etmeyen; yaşamı, özgürlüğü savunmayan, politik şiir yazmayan şair yok gibidir ülkemizde. Ancak bunların çoğunun şiirlerinde, ekonomik-toplumsal-kültürel arka plan ya şiir içinde tam olarak eritilemez ya da yapay, iğreti durur. Felsefi/düşünsel derinlik ve karmaşıklık-tan yoksun, basmakalıp dil ve anlatım, değişen durumu, toplumsal-kültürel kaosu yansıtmada yetersiz kaldığı gibi, politik iletinin verilisinde de ya didaktizme düşülür ya da hitabet havasına. Bu bağlamda Günçe, farklı bir yerde durur.

Şair, devlet baskısı ve şiddeti, işkence, terör ve cinayetlerin yanı sıra sömürüye, çalışmadan, üreticilerle tüketicinin birbirinden uzakta ve habersiz oluşlarından yararlanarak ucuza alıp pahalıya satan tüccarlara, ticaret düzenine karşı cephe alır ve bu itirazını şu dizelerle dile getirir: “Şiirin amacı ticareti kaldırmak”, “Ticaretten büsbütün sakınıyorum / Kitapta, şiirde, toplumculukta”, “Ortalık karışıktır / Ezanda Çocukları asabilirler”, “Dün burda üç abiyi asmışlar / suç anayasayı devirmek”, “Saat 19 Haberlerinde Taylan Özgür’ü vurdular” Ona göre çok “Zordur ölümü getiren gelecekler yaşamak”. Çoğu genç de kaçaktır, sürgündür; yani tedirgindir. Dışarda olanların çoğu da fişlenmiştir, göz hapsindedir. Yargılamalar, sıkıyönetim mahkemelerindedir; çok hızlı ve acımasızdır. Günçe de tüm bunları çarpıcı ve şaşırtıcı dizelerle yazmıştır:

“Benim poliste kaydım varmış, hohho”, “Savaşçı olacağım günün birinde”, “Ateşi tutuşturdu bizim çocuklar / Daha büyük bir ateş yakışır senin de ellerine! / ... / Bir ateş ki en kanlı iklimleri dolaşır,/ İşçiler, köylüler, öğrenciler ekler peşine!”, “Sağduyu solduyu sorgu savunma karar / Hızla işleyen tüfekler mekanizmalar”. Egemen sınıflarca, onların özel mülkiyet ve çıkarlarını, baskı araçları olan devletlerini korumak için çıkardıkları kanunlara bağımlı olarak hüküm veren yargıçlara göre, bir tutuklu ya da hükümlüyü daha özgür görür şair. “Yargıç, evine gitmeye hazırlanıyor / Sen daha özgürsün her bakıma!” diye yazar. Tüm bu koşullara karşın, yine de direnme ve savaşım devam edecektir; hem hapishanelerde hem de dışarıda: “Oğul, Kapalı Koğuşta bile kavgada sayılırsız / ... / Bir ağaç gibi burdayız ve işte konuşuyoruz / En sıkıyönetim altında ve en yüksek gürültüyle”, “Başımız beladadır. / Her türlü ölümlere bu yüzden soyunduk biz / Ömer de yaşasaydı / Üçümüz bir olurduk.”, “Her savaşa her bayrama artık soyunurum ben.”

Ergin Günçe’nin şiiri, gün görmemiş imge, benzetme, eğretileme ve tamlamalarıyla alışılmadık bağdaştırmalarıyla görmezden gelinmemesi, üzerinde inceden inceye çalışmalar yapılması gereken, oldukça zengin bir şiirdir. Şu örnekler, bu yargımı destekleyecektir sanırım: “Öfkeli umutlar, öfke çiçeği, tilki kulaklı bir zaman, suratı çilli günler, Türkçe ağlayan bir çocuk, gümrükleri alınmış iğreti duygular, yanlış bir çarşı, uyan kahrkaha, ağlama defteri, rüzgârın parmakları, aklın eşşeği, sarışın ağıt, hergele gazeteler, sazlama bir oğlan, güneşin ayazı, zenci gökyüzü, ayı koparılmış gece, suratlı çilli günler, ayıp çiçekler, yabancı uyruklu bir ikindi, ayın ötmesi, duyguları kaçak sigaraya sarmak, denizin-ovanın kilidi, konuşan testiler, Kurtuluş Savaşı’nın kaşı, kafamın hamamı...”. Konuşma dilinden ve sinema-tiyatro tekniğinden de beslenmiştir. Sanki karşısında biri varmış da ona sesleniyormuş gibidir kimi şiirlerinde. Bu

durum şiirlerine canlılık, akıcılık, yaşananla bağlaşıklık olma gibi özellikler kazandırmaktadır: “Cem, bilirsin bunları. / ... / Hatırlarsın bir mevsim orda sürgündeydim ben.”, “– Oğlum Ergin! / – Buyur usta!”, “Sevmiyorum be usta ben bu akşam vaktini”, “dedi annadın mı diye tutturdu...”, “Gel be ipimizi koparalım, ...”, “Dedim: Bi daha buraya işşeme”, “Dedim: Ne diye vuruldun baba!”, “Evet şekerim bir gün daha sona eriyor”

Kimi şiirlerine “gazel” ve “kaside”li, “ağıt”lı adlar verse de bunlarda, biçim ve içerik olarak, türün özelliklerini dikkate almaz. Örneğin “Gazel Tarzı”, “Mor Bir Ay İçin Gazelimiz”, “Gazel Tarzı” adlı şiirlerini dörtlüklerle yazmıştır. “Hece Vezniyle ‘Keder’” şiiri ise yediden on ikiye, hece sayıları farklı dizelerden oluşmaktadır.

Şiirlerinde bir yandan “Hayatı gözümüzde büyütmemeli”, “Her şey gelip geçicidir”, “İnsan dalgın hayvandır.”, “Ölüm Tanrı gibidir”, “Herkes zaten bir savcıdır doğuştan”, “Kimse bir halk kadar dayanıklı olamaz” gibi düşünsel/felsefi içerikli sözler, aforizmalar okurken; diğer yandan en ciddi konulara, örneğin ölüme, dine, Tanrı’ya, yargıya ve devlete zaman zaman ironik yaklaştığını görürüz. “Birdenbire kalkıp hacca gider her sefer / Daha kolay kaydırır dönünce terazisini” diyerek hacca gidip gelen tespihli tüccarları, ticarette dini kullananları, dindar görünüp hile, yolsuzluk yapanları eleştirir: “Arkadaşlar, Yargı çok’a ayrılır ilk dersimiz bu / Tanrının katında, çatı katında / İnsan da yargılanır, köpek de kuş da / Balık bile yargılanır, aklına ve şeytana uydukça” // ... // Sağduyu solduyu sorgu savunma karar // ... / Herkesi sanık olarak süsleyeceğiz // ... Sanık, işlesin işlemezsin, dişlesin dişlemezsin”, “Ben asılırken bile gülen bir adamım”, “Devleti öldürebilir miyim örneğin” “Birazdan Ölü Annem de gelir dolaba Süt içmeye”, “Bu Tanrı Dedemden Kaldı Bana”

Halkın günlük konuşma dilinden yararlanarak “gayri, tıfıl biri, metelik vermemek, dümbelek, loy, yel, entari, fistan, mintan, bari, kerata, maşrapa, ohho, Ha dediklerinde, besbel-li” benzeri sözcükler kullanan Günçe, bunların yanı sıra argo ya da kaba, küfür sayılabilecek “yavşak, hergele, herif” benze-ri kullanımlara da yer vermiştir. Kimi sözcükleri halk ağzın-da, sokağın konuşma dilinde kullanıldığı gibi aktarır şiirle-rine: “eşşek, hammal, öğlen, dakka, eşki elma, denize ş’aptı (işedi anlamında), annadın mı, yeni üstlerimi (giysilerimi) giydim, onunku, keşki...” Bunların dışında “kavunlarlardı”, “sayıklarlardı” gibi söyleyişte pürüz yaratan bir-iki sözcüğü saymazsak; “ne yapalım” yerine “n’apalım” yazan şair, gün-lük dilin kıvraklığını şiirlerine yansıtmıştır. Aynı durumu, şu sözcüklerde ve ikilemelerde de görmekteyiz: “Em’ne Hanım, n’olur, şurda, burda, orda, nerde, bi daha, kiraz miraz, tambur mambur, delik deşik, işlesin işlemesin, dişlesin dişlemesin, zartzurt, cartcort...”

Ayrıca “Hitlerbilim”, “saygıdeğmez”, “at polisleri”, “solduyu” gibi sözcükler de türetmiştir Günçe. “Sen Neredesin, Yargıçlar Nerde” şiirinde olduğu gibi “kanun”, “çalmak”, “saçma” ben-zeri iki anlamda da okunabilen sözcükler kullanarak çoklu anlamlandırmalara açık imgeler yarattığı olur: “Oğul, ud çalı-yorsun dudaklarında belli, / Sen bu kanunlardan dışarlarda-sın. / ... / Oğul arka balkondasın belli ki ve tüfeğin var / Sen bu saçmalardan dışarlardasın!”

“Kara tavuk tepeli ve de kulakları küpeli” gibi tekerleme dili-y-le yazılmış dizeleri; söz/çocuk oyunları ve kalıplaşmış sözler ve deyimlerden değiştirerek şiirleştirdikleri, özellikle halk ve çocuk dilindeki melodi ve ritmi duyumsatan söyleyişleri var-dır: “Burası kış köşesi, benimdir der ben dururum / Burası Yaz köşesi, bir Deliyi vururum”, “Yeni Yılın kısa, Ömrün uzun olsun” (Ömrün uzun, düğünün güzün olsun sözünden-dile-

ğinden), “Ölüm Tanrı gibidir / Büyük düşünmelisin / .../
Çörek pişirmelisin”

Ses, sözcük ve dize yinelemeleriyle, şiirlerinde hem güçlü bir ritim oluşturmuş hem de belirli anlamları vurgulamıştır. Ayrıca bölümler arası bağlantı, şiirde ses örüntüsü ve anlamsal bütünlüğün sağlanmasında da yinelemelerden yararlanmıştır. “Söyle Beni” şiirinde, bu iki sözcük tam on sekiz kez yinelenmiştir örneğin.

Cümle kuruluşlarında, yazım ve noktalamada, kimi zaman dilbilgisi kurallarını dikkate almaz. Örneğin “Kibrit çakar su-ratını gibi öfkelenince”, “Geçiyoruz bilmem ki bir derin kuytu yerlerden”, “Taş kaydırır olurum, kâğıttan gemiler yüzer”, “Örneğin içi kedilerle ve timsahlar dolusu bir ansiklopedi”, “Dolardılar ıhlamur altlarına”, “Hiç doğru değil bu yaptığı ölmek”, “Alnı yerleşir yerine çizgiler çünkü gülse” benzeri, örneklerine İkinci Yeni şiirinde sıkça rastladığımız; sözdiziminde, anlatımda, yerleşik ya da alışılmış olana göre “sorunlu” şiir cümleleriyle ve “herşeyibilirim”, “geldibirakkuşkanadıylarevân” gibi, ayrı yazılması gerekirken bitişik yazılmış sözcüklerle karşılaşırız. “Yemeklerden dolmayı. İçkilerden rakıyı sever.”, “Gücenik bir Müzik, İşte bütün yalanlardan uzak”, “Yol uzun, Su karanlık”, “Gül güldür, Gül de güldür” gibi virgül konması gereken yere nokta koyma, virgülden sonraki sözcüğü büyük harfle yazma kullanımlarının yanı sıra birçok cins ismi, özel isimmişçesine büyük harfle yazar. Özel isimleri, arada küçük harfle yazsa da genelde büyük harflerle yazar ama onlara getirilen ekleri bazen ayırmaz: “Bütün Melodiler bize Vızgelir”, “Dul, Baldız, Bizim Güveyi”, “remziye teyze, iboyu, zeki, minnoşu, cafer ağaya”, “Cemile Hanım çay getiriyor türk bardağında ve”, “Heraklitten Efesli eytişimden”, “Şimdi Gülserenden bir mektup alsam”, “Deli İbrahimin ve Genç Osmanın”, “En yalnız adamıyım Orta Doğunun”. Bunlara karşın, belki de

Ece Ayhan'ın devlet dersinde, bir teneffüs daha yaşayamadan öldürülen “meçhul öğrencisi”ni anımsamış olmalıdır ki “teneffüs” sözcüğünün aldığı eki ayırır: “İçinden ağlama teneffüsü'dür şimdi” Bir şiir ve birkaç dize dışında, dizeleri hep büyük harflerle başlatır. Dize başlarındaki “Ve”leri arada büyük, çoğu zaman küçük, ardından gelen sözcüğüse arada büyük harflerle yazar: “ve Gayet tüketici, gayet yavşak, gayet yavan”, “ve Çıkıyor kanım tepeme”, “ve Gençliğine tırmanır”, “ve sarar duyguları kaçak bir sigaraya”, “ve asmaları yoran uzun bir güneş”, “Ve ne zaman görse çocukları”, “Ve öldürmek istediğim öteki zulümleri.”

Onun şiir anlayışıyla, eski şiire ve verili ya da yazılmakta olana karşı tutumuyla ilgili ipuçlarıyla da karşılaşırız kimi şiirlerinde. Devlet baskısı, işkence ve ölümlerin, ekonomik eşitsizlik, sömürü ve haksızlıkların, kötülüklerin kol gezdiği, yaşamakta olduğu günlerde, şiir zorunlu bir muhalefet ve başkaldırı olmalıdır. O nedenledir ki “Öfkeler, şiirin öznesi ve yüklemi” diyen şaire göre, şiir için, aşktan, güllerden söz edilecek günler geride kalmıştır: “Şiir tabanca oldu artık”, “Aşk gitti, başka kaleler kaldı geriye”, “Şiir de barut kokmalıdır son günlere geldik / Kötülük kolordu gezmektedir bence / Kuduzlar, mermiler havlamaktadır / Gül düştü, başka kaleler kaldı geriye”, “Şiir zorlu bir saldırmadır, ...”, “Boşaldı şiir yayından, gözük keskin çocuk”

Günçe, eski şiirin savruk, yoksul, naylon, tutsak ve hoppa olduğunu söyler. Tango yapan, keman çalan, süslü giyinen, boynuna fular takan üst sınıfların şiiri olduğunu, apolitikliğini, felsefi/düşünsel yönden yoksulluğunu, halktan kopukluğunu vurgular. Yalan söyleyen, yargılamayan ve eleştirmeyen tutumunu yadırgar. “Yapma” bir şiir olan eski şiirin, parklarda dolaşp avarelik yapmasını ise saçma bulur. Eski şiirdeki Batı etkisini ve özentisini, bireyciliği eleştirir. Sözde savaş karşıt-

lığı ve başkaldırısını içten bulmaz: “Tutsaktır Eski Şiir / ... / Yabancı kız adlarını pudralar / Maria, ah, Pia, Olivia / Aynadır: yalnız kendi şarkısını seyrederek / Dil çıkarır Savaşa ve Savaşanlara / ... / Dik kafalı olsa bile / Avutulsun, okşansın diyyedir kerata”. Şair, “Karışamaz bir türlü halkın arasına” diyerek, eski şiirin halkın dilinden ve kültüründen, toplumsal ve ekonomik gerçeklerden uzak kaldığını, “aşk” gibi konu ve izleklerle oyalandığını belirtir; yeniliği yalnızca biçimde aramasını “hoppalık” olarak niteler: “Üretimi, üleşimi, dirliği bilmez / Aşklarıyla iskambil oynadığı için / ... // Hoppadır Eski Şiir / Bir kedi yakalasa bıyığına karanfil takar / Ve böylece devrime ulaştım sanır.”

Bilindiği gibi, bir dönem Attila İlhan’dan Özdemir Asaf’a, Asaf Halet Çelebi’den Sezai Karakoç’a çoğu şair, yabancı kadınlar için şiirler yazmışlardır. Ünlü sanatçı mekânlarından Küllük’te toplanan şairlerin düzen yanlılığını, Divan şairlerinden Necip Fazıl Kısakürek’e saray ve iktidarlarca desteklenenleri, maaşa bağlanan şairlerin toplumsal ve ekonomik gerçeklikle bağlantısı olmayan “naylon” şiirlerini de eleştirir. “Şehirli Şairler Antolojisi” şiirinde, Yahya Kemal’in “fildişi şiir”inden “Ekmek için” ölen Nazım Hikmet’e, “şi’rin merdivenlerinden gecelik entarisiyle” inen Ahmet Haşim’den “anıların şairi” Ahmet Muhip Dıranas’a, döneminin moda akımlara öykünen genç şairlerine... Birçok şairden söz eder: “Melih Cevdet denince artık akla Eski Yunan geliyor”, “Cılız bir gürültü Attila İlhan oysa / Şiirimize aksırık ve nezleyi getiriyor”, “İlhan Berk, Neruda’nın fahri konsolosluğu”, “Edip Cansever (bu Amerikalı) şair Bilardo sever”, “Yeni yetme genç kardeşler de şair oldular / Bakalım hangi modaları getirecekler”

Şiirle ilgili dizelerinden anladığımıza göre, Necatigil ise basucu şairlerindendir. O, geçmişe, eskiye, gelenek ve “usta” sayılan şairlere olan ilginin “bağlılık” düzeyinde olmaması

gerektiğini belirterek “etkilenme endişesi”ni ortaya koyar: “Şiirimiz göl vezinleri üzre dem tutar / Ergin makamında bes-teli ve güfteliyiz / Bütün Melodiler bize vızgelir”, “Kelimededen ve ustadan kurtuldum” Gerçekten de Günçe, Metin Eloğlu, Salah Bırsel, Ülkü Tamer, Behçet Necatigil gibi şiirimizin en özgün şairlerinden biridir. Kendine özgü ses ve söyleyişe ulaştıktan sonra, ustalığın kolaylığına sığınıp aynı şiiri yine-lemekten kaçınmış, hep yeni anlatım olanakları ve biçimler arayışını, bu uğraşın “yorgun”luğuna, yoruculuğuna katlanarak sürdürmüştür. Bu nedenledir ki “Şiirin yorgun bir uğraş olduğu ortadadır” demiştir.

Karadeniz Bölgesi’nde (Giresun) doğan, ilk ve ortaokulu öğ-retmen olan anne-babasının görev yaptığı farklı illerde, liseyi İstanbul’da, üniversiteyi Ankara’da okuyan şair, Anadolu’nun farklı kentlerini, insanlarını ve yaşamlarını tanımıştır. Folk-lor ve geleneğin ilerici unsurlarını alıp dönüştürerek, taşra duyarlığına ve arkaizme, nostaljiye kapılmadan, konuşma dilinden kültüre, kırsalla eskiyi çağdaş yaşamla harmanlayıp kaynaştırarak işlemiştir. Eski/geleneksel olanlarla, taşra ya da kırsal yaşam kültürüne ilişkin öğeler, bir dekor olarak yer al-maz, yama gibi durmaz onun şiirlerinde.

Köy ve özellikle kasaba yaşantısından da gerçekçi görünüm-ler, yaşantı ve imgeler vardır şiirlerinde. Ancak bunlar pitoresk görsel imgelerle süslü, şairane köy ya da kırsal alan güzelle-meleri değildir; gerçeklikle, insan ve toplumsal sorunlarla iç içedir. Taşrayla ilgili günlük konuşma dilinde kullanılan kimi sözcükler, alışılmış, donuklaşmış bağlantılarından koparıl-arak yepyeni benzetme ve eğretilmelerle özgün şiirsel imgeler oluşturulmuştur. Örneğin, “Yorgun kasabalar”dan da söz eden çağdaş duyarlık ve yoğunlaştırılmış imgesel dille yazılmış bun-lardan biri, “Yokuş Kasaba”nın modern şiiridir. Mekân, fizik-sel coğrafyasından başlanarak dilinden, kültürüne, ideolojik

yönsemenin rüzgârına kapılmadan, idealleştirilmeden, zengin görsel benzetme ve imgelerle; insandan, yaşamdan, toplumsal gerçeklik ve sorunlardan soyutlanmadan verilmiştir.

Şiirlerini, halk kültürü ve folklordan, halk şiiri ve hikâyelerinden, türkülerden, ve masallardan da beslemiştir. O, ninelerin, annelerin, çocuk ve torunlarına ninniler söyleyip masallar anlattığı günlerde yaşamıştır çocukluğunu: “Bir masal hemen uydurur anneler”, “Eski masal dilindedir annemden”, “Bana devleri öğreten odur ninesi bütün masalları bilir”, “Düşün-cemde kafdağı”, “Deve hammal. Faytonlara bindik kendi masalımızda / Deniz Sarayımız. Güneş pire”, “Bir dev otururdu dağların arkasında / Boğulsun boğulsun çocuklar şarkısında”, “Bir dudağı dağlarda bir dudağı Akdenize uzanır”, “çık kerevetine çık kerevetine”

Dadaloğlu, Pir Sultan Abdal, Köroğlu gibi saz şairleri ile Ruhi Su türkülerinden söz eden, alıntılar da yaparak türkülerdeki devrimci damarı vurgulayan, “Kendime göre bıyıklarım Pir Sultan Abdal” diyen Günçe’ye göre, “Türküler apayrı bir cumhuriyettir” ve “Devletin zulmüdür Türkünün özü”; Köroğlu’nun, Dadaloğlu’nun şiirlerinde olduğu gibi, baskıcı siyasal otoriteye ve haksızlıklara karşı savaşımdır: “Köroğlunun atı okla ve Padişahın olmayan Dağlar / Gitsin Bolu Beyleri, Gelsin Avşar kilimleri” (Osmanlılara karşı savaşan Avşar boylarından olan Dadaloğlu’nu anırtıyor ve şairin onun tarafını tutan tavrını duyumsatıyor.) Tarihsel bir olaya gönderme yaparak savaş karşıtı tutumunu duyumsattığı “Yemen Türküsü Cinsinden Bir Sıkıntı” şiirinde olduğu gibi, kimi türkülerin sözlerini değiştirerek şiirleştirir: “Havada bulut yok, kocaman duman / Kışlanın içinde redif sesi var / Yemene gidene ağıyor sanki başörtülü kadın / ... // Çantalarla ölülerin potinleri geliyor”. Hafız Burhan Efendi’nin, kuşların ötüşüp kuzuların otladığı bir şarkısını dinleyip halk türkülerinden söz ettiği bir

şiiirinde “Yakarım bazen ben de yanık türküler”, “Alınmamış hakları çınlamalıyım” dizelerini yazan şair, “Üretime, üleşime dayalıdır şarkılarım” diyerek şiirlerinin ekonomik, toplumsal gerçeklikle bağlantılı devrimci özünü ve işlevinin ne olması gerektiğini de vurgular. Bir şiirinde ise udla bestelenmiş eski bir şarkı için “Şarkıda güller vardı, soldular ve öldüler” dize- siyle Günçe, “sanat için sanat” anlayışına ve şarkılarda/şiir- lerde işlene işlene yıpranmış kimi konu ile izleklere gizli bir gönderme yaparak eleştiri yöneltiyor. “Hüznü çünkü yalnız alfabemde kullanıyor / Katırını tütününe yüklüyor, ilikliyor bürümcük gömleğini / Tabancasını barutunu falan yanına alıyor / Son saçlarını bir lohusanın geride bırakan meslekler” benzeri dizelerindeki söyleyiş tutukluğu ve anlamsal bulanık- lığa karşın, kimi şiirlerinde Halk şiirinin, özellikle türkülerin duruluk ve yalınlığını, akıcılığını görürüz. Ancak bunlarda ne seste ve söyleyişte tekdüzeliğe ne de imge kullanımında basitlik, ortaklaşa ve alışılmış olanın yinelenmesine rastlarız. Bu bağlamda, kimi zaman somut gerçekliği tersyüz eden, akıl ve mantığı zorlayan dizeler kurar. Ergin Günçe şiiri, eskiden ya da gelenekten beslenilerek nasıl çağdaş/modern şiirler yazı- labileceğini gösteren örnekler arasında sayılabilir. Şu dizeler, bu yargımı destekleyecektir: “Aşı boyalı evlerine kasabanın / Bir ay doğar al yanaklı / Kurar kınalı ninem semaverini / Al yanaklı aya karşı // Ay denizde bir portakal”.

Günçe’nin şiirinden daha fazla tat alabilmek için, Halk şiiri, Garip ve İkinci Yeni yanında, Gerçeküstücülük gibi şiir akım- larını da özümsemiş ve seviyor olmak gerekmektedir bir ba- kıma. Örnek dizelere bakalım: “Birazdan Ölü Annem de gelir dolaba Süt içmeye”, “Şehir de vapurla başka şehirlere giderdi”, “O zenci gökyüzünün yıldızları ötmüyor”, “Özenle yoğurur- lar, ütülerler, katlarlar geceyi de belli etmezler”, “Katırını tütü- nüne yüklüyor, ...”, “Aşağılardan yukarılara boşanan yağmur”, “Aklım adıma gelmiyordu.”, “Kuduzlar, mermiler havlamakta-

dır”, “Ayı ikiye böleceğim...”, “...şehir ırmağa dökülecektir”, “Atını karanlığa takınca uçtu, uçtu.”, “Recep doğmakla kırk yaşında annesi yirmibeş, yirmialtı / Daha doğduğu gün çöle kaçmaya kalktı.”, “Beş bin yaşında bir komutan”, “Bakıyor bir akvaryum bana balıklarıyla”.

Günçe şiiri, kapitalistleşme, ekonomik sömürü, sınıfsal ayrım ve haksızlıkları, egemen sınıfların birer baskı aracı olarak devleti ve uyguladığı şiddeti, sözde adalet dağıtan, temel amaçları özel mülkiyet ve düzeni korumaya yönelik, taraflı yasaları, kentleşme ve toplumsal yaşamdaki karmaşayı, değişen yaşam ve insanı, yabancılaşmayı, kültürel yozlaşmayı, yeni bir dil ve duyarlılıkla dile getirir. Çoğu şiirleri verili dilden, toplumsal düzen ve devlete, iktidar olana, otoriteye karşı örtük, dolaylı, farklı çağrışımlara açık çarpıcı imgelerle yüklü duyumsatan/sezinleten şiirler olsa da sivil ve politiktir. “Benim dileğim tacirsiz bir dünya a kızlar / Bankaya, Sigortaya metelik vermem / Bütün duygularımla çalarım ışığımı / ... / İnat olsun diye burjuva kaygılarına” Çıkara dayalı ekonomik ilişkilerin insanların yaşamlarını, dünya görüşü ve değerlerini, davranışlarını, duygu ve aşklarını bile değiştirip yozlaştırdığından, yabancılaşmadan yakındır: “Defterlere cüzdanlara dayalı aşkın baharatıdır / Özetle: üretim ve tarih ötesi bir suratın mülk sahibi” “Kâr ve Zarara atılmıştır bütün duygular”. Marksist bir şair ve bir ekonomist olarak, sıkça üretim ve üleşimden söz eder; iyi bir şekilde, eşit, hakça ve adaletli olarak dağıtılmasını ister ülkenin zenginlikleri ve halkın ürettiklerinin. Ancak şiirlerinde, ekonomi ve sosyolojinin kavram ve terimlerini bir bilim adamı gibi açık, kesin ifadelerde ve çoğunlukça ya da bir yaklaşım taraftarlarınca kabul edilmiş tekli anlamlarıyla kullanmaz; imgelerle, kimi zaman sembolik ve soyut olarak, iletişim/bildirişim dilinden şiir diline dönüştürerek kullanır. Okurun da katılımıyla anlamın yeniden oluşturulup çoğaltılmasını, sınırlarının genişletilmesini amaçlar.

Çocuk, şiirlerinin ana izleklerinden biridir Günçe'nin. *Gencölmek* kitabının ilk yedi şiirinin hepsinde de çocuk ya da çocukluk imgesi vardır. Tutuklu çocuklardan çıraklara, alt tabakaların çocukları... Ailede, okulda ve hapisanede, "Hiç çiçek ve çocuk olmamış o adamların" şiddetiyle; Çocuk Yılı törenlerine katılan, ancak şairin, "Çocukları yalnız törenlerde görürler / Uçak biletini ve doları severler" dediği üst sınıflardan adamların ilgisizliğiyle karşı karşıya olan çocuklar...

Zor bir çocukluk dönemi geçiren, ilk eşi ölünce ikinci kez evlenen babası ile ilişkilerinde sorunlar yaşayan şair; çocuk, çocukluk ve baba imgeleri yaratırken, bu yaşanmışlıkların izlerini de yansıtmıştır. Çocukken kendisi de çalışan, haksızlıklara uğrayıp sömürülen şairin şiirlerinde; çalışan, tutuklanan, hapisanede yatan çocuklar, şiir özneleri olarak yer alırlar: "Altı yaşında tütüne gittim, oğlak güttüm, çırak", "Ben kötüyüm babam karaduta bağladı", "Bizi öfkeli ve tedirgin büyüttü", "dayak bile yiyoruz öğretmenimizden", "Ömer abi var yozgatlı bir gardiyan vurmaz insana vurur gibi yapar / ötekiler herkes döver bu koşuşta" Görüldüğü gibi, tutuklu çocuklara hapisanelerde işkence yapanlara; dayakçı ve ezberci, çağından, yaşamdan kopuk eğitime eleştiriler yöneltir. Şu dizeler de "Çocuklar İçin Faşizm" şiirinden: "Faşizmi çocuklar da anlayabilir / Dayak yemektir serseri bir babadan / Karanlık odaya kapatılmaktır / Hakkını istemekte direttiğin zaman // Üvey ana, yarı güleç öksüze / Sabunlu eliyle tokadı yapıştırır / ... / Yıldırmaştır amaç esir etmektir / Çocuk faşizmi yanında tanır". O ister ki "yüreğimin zeytini" dediği çocuklar üzülmesin, mutlu olsunlar: "Kuşlara yem serpsin bir çocuğun gözleri", "Kasabanın kırmızı saçlı çocukları / Uyanıp portakal uykularından" "Çocuklar sabahın türküsüyle / Dışarı uğramamalı.", "Çocuklara saygısız ülkeleri, sevgili öğretmenim / Coğrafyadan atmakta şimdi sıra / Tarih çocuklara yer göstermeli" "Özlemi oyuncak sanan çocuklarda"n olan ve "Alingan

ve içli çocuk olduğum için” diyen şiir öznesi, ister ki “Çocuklar yakalarında kış gülleri ve alacakaranlık / Toplanmışlar gözleriyle cıvıl cıvıl olmuşlar”. “Çünkü hâlâ çocuktur yüzün büyüyen kavaklarda” ve “Çocuklar gibidir yüzünün bilmece-si”. Kimi şiirlerde özne, çocukluk anılarına yönelir: “Şimdiki adresiniz çocukluk anılarıdır”, “Alkışlar yüreğimde o çocuk / Ben artık onun horozuyumdur”. Gerçekten de arada çocukların gözüyle bakar dünyaya; T. Akdağ’ın da vurguladığı gibi, “çocuksu ve rahat” bir söyleyişle onlar gibi meraklı, naif ya da muzipçe sorular sorar; çocukça konuşur: “Oktay Rifat amcanın bir havanı var / İçinde macun ögütüp sözcüklerinden” O, çocuklara gülmeyi yakıştırır ve “Güleçsin nedense bir çocuk gibi” der karşısında gülümseyen birine. Bir söyleşisinde Julia Kristeva da “Ve bir çocuğun bedeninde bir çeşit gülümsemeyle var olur şair,” diyordu ki kötülüklerle dolu dünya ve düzenle savaşında, yaşama gücünü, dirilik ve insanal yönünü korumada, iyimserlik ve umudunu sürdürmede oldukça önemli bir varoluşsal tutumdur bu. “Ben yeni bir çocuk oldum, tüneyen kuşlar yüreğimde” diyen şaire göre, “azılı bir eytişim” olan çocuk, öldüğünde bile çemberi peşindedir: “O kadar çocuktuk ki ölürken çemberi peşinde”, “Uzun yaz yalnız şimdi akasyalarında yalnız / Çocuklar girer kollarına.” Günümüzde “ürkek ve yorgun alaycı” çocukların çocukluklarını yaşayamadıklarından, onu unuttuklarından, devinimsizliklerinden yakındır. “Çılgınlığı unuttu bütün çocuklar” diye yazar. Kırk yaşına girdiğinde, “Soluna dönünce bitiveren o sıcak göğüne” dizesiyle çocukluğuna olan özlemini dile getirir. Çocuklar gibi, deliler ve deliliğe de yer verir şiirlerinde. Deliler de kendilerince bir dünya isteyen, aykırı davranışları nedeniyle toplumsal çevreleriyle uyum sağlayamayan ve düzene, kurallara bilinçsizce başkaldıran kişilerdir. Bu nedenledir dilden ekonomik ve toplumsal eşitsizlik ve adaletsizliklere, baskıya, politik iktidardan din ve ahlaka, sanata her türlü otoriteye, kısaca verili olana bilinçli olarak başkaldıranlar olarak

delilerle sanatçılar, aydınlar, çocuklar ve şairler arasında bir bağ kurulabilir. “Bir deliyim içimden ve kekelerim” ve “Akımla ben birbirimizi oynatıyoruz / Tarlam yağmura esintiye deliliğe açıktır” diyen şair, kendisinin de deli bir yönü olduğunu belirtir. Kimi şiirlerindeki saldırgan, anarşistçe arzular da bu damardan gelmektedir sanki: “Rahatlarım Bankanın Camını kırsam”, “Devleti öldürebilir miyim örneğin / ve öldürmek istediğim öteki zulümleri”.

Bilindiği gibi, anarşizmin temel felsefesi, başta devlet olmak üzere, toplumsal kurumları yıkmak üzere devlete, kanun ve kurallara başkaldırmak ve şiddettir. O, iktidardakilerce sözde demokratik hukuk devleti ve Cumhuriyet’in olduğu söylenen ülkemizde, sıkıyönetim dönemi uygulamalarında yasaların insan hak ve özgürlüklerinin dikkate alınmamasını gündeme getirir. Günçe, “Şablonla yazılan saçma söylevlerde” yüceltilen Cumhuriyet yerine, demokratik, tam bağımsız bir ülkedeki yönetim biçimi cumhuriyeti özler. İronik bir dille, “Herkes bir Cumhuriyet kurabilir bahçesine”, “Babam bile bir cumhuriyettir ikinci karısıyla” der ve kendi özgür, özgün “Şiir Cumhuriyet”ini kurar. Gazete ve dergilerin toplatılıp kapatılmasının sıradanlaştığı günleri yaşamış olan şair, “Namuslu kitapların öğütülüğü”nden söz eder ve “Ateş okudum kitap yakarak” diyerek de toplatılıp kâğıt fabrikalarında hamur haline getirilen, sıkıyönetim dönemlerinde kimi zaman mahkeme kararı bile olmadan yakılan ya da korktuğu için sahiplerince yakılan kitapları anar.

Çoğu şiirindeki temel izlek, onda saplantı halini almış olan ölüm düşüncesi ve özellikle de gençlerin ölümleri, öldürülmeleridir. Onun ölümden sıkça söz etmesi, Tarancı’da olduğu gibi, kendi ölümlülüğünden, ölmek korkusundan kaynaklanmaz. Sözünü ettiği ölümler yaşlılık, hastalık, kaza vb. sonucu yatakta gerçekleşen, sıradan/normale sayılan ölümler değil; işkenceyle, vurularak ya da idamlarla yaşamı son-

landıran cinayetler, öldürmelerdir çoğunlukla. O, devrimci fanatizmden, sözcük ve imge yoksulu dilsel şiddetten uzak durarak söze dökmüştür bu ölümleri. Ayrıca Müslüman şairlerin tersine, ölümle öbür dünya düşü arasında metafizik bağlantılar da kurmamıştır. Marksist bir şair olmasına karşın, kimi şiirlerinde Tanrı'dan söz ettiğini, dua söylemiyle, örneğin "Tanrım kabul et artık şiirlerimi" benzeri dizeler yazdığını görüyoruz. Ancak "Bu Tanrı Dedemden Kaldı Bana" şiirinde olduğu gibi, konuya pek ciddi yaklaşmadığı da olur zaman zaman. O, devrimci gençlerin ölümlerini yücelten güzellemler de yazmamış; ölüm olgusunu, en somut, en gerçekçi temelleri ve içten acılarıyla, ağdalı bir duygusallıktan da kaçınarak canilere öfkesini de duyumsatarak dile getirmiştir. Öyle ki toplam 97 şiirinde 119 kez ölümden söz ettiğini görmekteyiz. Günçe, 1968 Devrimci Kuşağı'nın en özgün şiirini yazmıştır. Yazdıklarında gerçekliğin payı kurgusal olandan daha fazladır. O gençlerin ruhunu, en çarpıcı dizelerle o dile getirmiştir bence. Toplumcu duyarlılığı duygusallığa kaydırmadığı gibi, toplumsal ve siyasal olayları betimlemek, durumu ortaya koymakla da yetinmemiş, ne ideolojik/politik inancından ne estetik özenden ne de eleştirel yaklaşımdan ödün vermiştir.

Gençlerin birbirini, asker ve polislerin onları öldürdüğü 70'li yıllarda tutuklanan, öldürülen yakınlarının acılarını yaşayan çocukların kumbaralarının bile ölümler, ağıtlar biriktirdiğini söyler. "Bir Çocuğun Ağzından" yazdığı bir dörtlüğünde, onun devleti öldürme isteğini dillendirirken, bir başkasında cinayetler karşısında basın, kamuoyu ve aydınların suskunluk ve ilgisizliğinden, işkence ve ölümlerin kanıksanmış olmasından yakınır; yalnızca üzülmünün yetmediğini vurgular. Kimi faşist düşünürler ve yöneticilerce savunulan, devletin her şeyi yapabileceği yönündeki görüşe karşı, birey hak ve özgürlüklerinin öne çıktığı çağımızda, toplum ve devlet karşısında bireye öncelik veren düşünceler

yaygınlık kazanmakta, gerçek aydın ve sanatçılar bu paralelde bir tutum sergilemektedir ki Günçe de bunlar arasındadır. Şu dizelere bu bağlamda önemlidir: “Abisi boynundan Ankara’da vurulmuş / ... // Sanki Ablası sorgularda delik deşik / ... / Babası tutuklu götürülmüş, mektup yazılmayan bir yere”, “Ölümleri, Ağıtları biriktiren Kumbara”, “Üzülmek gözümüzde bir gelenektir / ... // Çatışmada ölenler fotoğrafsız kaldıkça / Ve idam haberleri kısa yayınlandıkça”, “Adam öldürmek devletin tekelinde mi? / Yoksa ben de öldürebilir miyim istediğimi / Devleti öldürebilir miyim örneğin?”, “Bir kan pazarı üstüne çadır kurdular”, “Oğul, bu günler kan lekeleri / Ölen arkadaşları kimse unutturamaz”, “Ölenler duvarda grup halinde fotoğraftır hâlâ”, “Acıları başlıyor arkadaşların / Sanki daha dün ölmüş.”, “Son fotoğrafta ise gülüyordu çocuklar / ... / Özgürlük, Kalkınma, Tam Bağımsız Türkiye, gözlerinin çiçeği”, “Ateşi tutuşturdu bizim çocuklar” “Çocuklar sabırlı olun / ... / Düzen ile Devrim arasındayız.” Görüldüğü gibi, çocuklar sözcüğünü, kimi zaman, devrimci savaşı başlatan gençler için de kullanır.

O, ideolojik farklılık nedeniyle düşmanlık yaratılarak gençlerin ve Kahramanmaraş olaylarında olduğu gibi, etnik ve mezhepsel ayrılıklar körüklenerek halkın birbirine düşürülmesinde emperyalizmin oyununa da dikkat çeker ki aynı oyun, günümüzde Afrika ve Ortadoğu’nun kimi ülkelerinde sahnelenmeye devam etmekte; ülke kaynakları sömürülürken, silah tüccarları kasalarını kanlı paralarla doldurmaktadır: “İngilizi andıran tüccardan bir herif / Beni sana seni bana kırdırıyor”. “Bir Celladı Tanımak İçin İlk Akla Gelen Sorular” şiirinde, günün soruları arasında ilk olarak şunları sorar: “Celladın arkasında kimler var? / Maaşını kaç kapıdan alır ve hangi para birimi?” Bir kaçakçıdan söz ettiği bir şiirinde de belirttiği gibi, kaçakçılardan tefeciye, hileci tüccarlardan provokatörlere “Sözlük kullanmadan okurum ben böyle adamları” der.

Ataları tarafından Çerkes olduğunu belirten şiir öznesi/ anlatıcı, atlarıyla, silahlarıyla Çerkeslerden ve Çerkeslikten, Türkiye'ye gelip kentlere yerleşen Çerkeslerin kimliklerini, dillerini kaybedip yabancılaşmalarından da sıkça söz eder. Ancak yüksek tonlu şiddet diline de yer vermez: "Kökenimiz zaten Kafkasya / ... / Aydınlık sorularıyla cebir bilen Çerkes Beyleri", "Ve benim yanaklardaki Çerkeslik", "Kafkas Haritasından Çerkes köylere indik biz / ... // İğdiş geyik gibidir Çerkes tabanca olmayınca", "Çerkesçe konuşmayı bilmezsin, ... / Unuttun bıçak atmayı ve saplamayı / ... / Yeter artık bu kadar yabancılaşman!". Sansarı kente indiren Seyhan Erözçelik gibi, Günçe de birçok şiirinde horozlara kanat çırttırır. "Halk gibi suskun" kalmayarak, düzene karşı horozlanır; alt tabakaların sesini duyurur; onların sis çanı, öten horozu olur. Sabahın, aydınlığın habercisi olarak horozlar; sessizliği bozar, uyuyanları uyandırır: "Horozlar ötüyor kaba yağmurda", "Aklımda bir Horoz bütün yaz öter", "Güneş nasıl olsa doğacaktır / Horozlar ötmeye başlar başlamaz" O, yalnızca devrimci savaşımın sesinin sembolü olan horozlardan değil; evde kalmış kızların içlerinde biriktirip gözlerinde taşıdığı delikanlıları temsil eden çil horozlardan da söz etmiştir: "Uzatırım hüznü beş vakit elem kılarım / Horozla donansa da dalgın yüreğim"

Bir yanda ölümler, diğer yanda da yaşam, kimi güzel şeyler, umut devam etmektedir. "Hayat denilen kavgada" / ... // Yüreğim ... ki vardır peşin olarak ve aklımın ustası / Her türlü kavgada umudumun ustası". "Yarına inanmasam bugünü kurcalamam" diyen şair, hakların direnerek alınacağını, barışa kavgalar sonucu ulaşılacağını bilincindedir. Bu nedenledir ki devrimci umut ve iyimserliğini, geleceğe, aydınlık sabahlara inancını yitirmez: "Ben de ıslıkla çalarım öfkeli umutlarımı / Barışımın yolunu kavgalardan kurarım", "Umudun çiçeği / Türkiye kadar bir çiçek // Yüzünün niyeti bir aşk çiçeği / Bir

kalkışma yüreğindeki çiçek / ... / Umudun yağmuru sevdalı
çiçek / Devrimin rengi, uçucu ve berrak”, “Ateşi birlik yaktık,
halkımız ısınsın diye / Yüzünde bir gülüş bulunmalı / Canın
istemese bile”, “Güzel şeylerdir hayat”, “Yaşamı mor bir kağı-
da güzelliyoruz”.

Üzüntüler, acılar da yaşasa, yaşamın güzelliklerinin, değeri-
nin bilincindedir. Bir yandan “Boynu vurulmuş kuşak, Tu-
zağa düşürülmüş delikanlılık” için ağıtlar yazarken, “İnsan
bir aşk bulmalı onu yaşamalıdır” demeyi de unutmaz. “Me-
nekşeden martinimin demiri” dizesini yazan, “Tabancamın
sapını gülle donatacağım” türküsünün yeşerdiği Karadeniz
bölgesi uşaklarından bir şair olarak, devrimden, devrimci-
lerden söz etse de bağırmasa, haykırmaz: “Tarihten ve Gü-
neşten sağdım suyu / ... // Söylendikçe güzelleşen bir tür-
kü bulmalıyız”, “Hepimiz el ele tutuşmalıyız / Korkmadan
yürümek için gecenin ötesine / Güneş nasıl olsa doğacaktır
/ Horozlar ötmeye başlar başlamaz” Bu nedenle, yaşanan-
lardan pişman değildir: “Yağmur beklentisiyle akıp gidiyor
yıllar / Diyorum ki belki de boşuna yaşamadık” Neruda’yı
anımsayarak söylersek, şiiri de “boşuna” yazılmış şiirlerden
değildir; yarınlar kalmaması gereken ya da kalacak olanlar-
dandır kuşkusuz.

O, ölümler ve acılar, yaşama karşı yorulan sevgiler arasın-
dan aşk, barış, özgürlük, eşitlik ve dostluk çiçekleri açtır-
mıştır şiirlerinde ki bu nedenle olsa gerek, “serin bir şair”
demiştir Cemal Süreya onun için. A. İrmakkesen’in, Günçe
şiiriyle ilgili “Islık Çalan Şiir” nitelemesi de şiirinin ironik
yönü kadar, Cemal Süreya şiirine yakınlığını da belirten bir
niteleme sayılabilir. O, “Niçin yaşıyoruz nereden bilecektir”
dediği Karşı bir arkadaşının annesi gibi annelerden “Bildiri
olup dağılmalı insan büyüyünce” dediği çocuklara ve “Her
aydın hapse girmelidir / Halkı tanımak, Devleti görmek

için” diye seslendiği aydınlara; devletin baskı ve zorbalıkları karşısında yılmadan ülkemizi ve halkımızı aydınlık bir gerçekçilikle taşıdı şiirlerine. Oğluna seslendiği bir şiirinde, kendisi için “Onun yüzü melez Anadolunun en verimli / Kazı yapılacak bölgelerindendir” der ki şiiri de öyledir; kazı yapılması, derinlemesine incelenmesi gereken şiirlerdendir. Çünkü o, imge dünyası ve söyleyişiyle, dönemindeki korolar içinde yer almamış, kendine özgülüğüyle yepyeni bir şiir yaratmıştır.

Şiirlerinde ölümden çok söz etse de karamsar, umutsuz bir atmosfer duyumsatmaz. Çocuklar ve çocukluk, yaşam sevgisi ve umut; ölümler, acılar içinde boy atan çiçeklerdir. Ona göre, “Her sıkıya karşı şiir direnecektir / Uyaklı, gür sesli, kekeme, ürkek / Her yönetime karşı başkaldırır aslında / Elemlerin sanatı, Gencölenlerin”. “Kuşlar kalkıyor dudaklarımdan” diyen şair, “Bir şarkıya başladık / Sonunda dansedelim / Tene-keler içine sardunyalar dikelim” dizeleriyle barış ve özgürlük özlemini, yaşama bağlılık ve gelecekle ilgili iyimserliğini dile getirir. Devrimcilerin gelecek umudu yanında, evde kalmış kızların içlerindeki “mavi bir çocuk” olan gelecek umudunu da unutmuyor: “Sonraya bırakılmış güzel günler varken / İçlerinde mavi bir çocuk da vardı”.

Ergin Günçe, genç ölse de şiirleri yaşamını sürdürmekte. Kristeva, bir şairle yaptığı söyleşiyi şu cümleyle bitirmişti: “Yaşıyor olmak için şiir yazın.” Günçe, ölüme karşı, cinayetlere karşı varoluş savaşımında şiirden güç aldı. Acılarını ve öfkesini, başkaldırısını şiire dönüştürdü; yaşama sevinci ve umudunu şiirle korudu. Egemen edebiyat çevresine katılarak adını duyurmak, ünlü olmak benzeri beklentileri olmamıştır. Zamanına göre, yazdığı farklı şiirin bilincindedir ve onun değerinin, oğlunun da belirttiği gibi, gelecekte anlaşılıp bilineceği konusunda umutlu olmuştur. “Şiirlerimi ben öldükten

25 yıl falan sonra okumaya, sevmeye başlarlar.” diyormuş ki daha nice 25 yıllar onun şiirlerinin nitelikli okuru olacak, şiirlerinin dünyası daha da genişleyecektir. “Ergin makamında besteli ve güfteliyiz” ya da “Ergin yeniden bir limon rengindedir” diyen şairin bestesi de rengi de onu okudukça bizimle. İyi ki!

Olmak ya da Vurmak Öldürmek

Bir suç oluyorum ben de külümü karıştırınca
Kimleri, kimleri, kimleri vursam
Önce kendimden mi başlasam şakalaşmaya
Önce kendimden mi başlasam

Ben istesem Horoz gibi öterim

Alıngan ve içli çocuk olduğum için
Rahatlarım Bankanın camını kırsam
Sularım sonra atımı bir dereye
Ne zaman ne zaman kırlara kaçsam

Ben istesem Kilidimi kırarım

Kumral bir Yaz peşimdedir, dolaşırım ben
Altı yaşında tütüne gittim, oğlak güttüm, çırak
Neler de çıkıyor eşelenince
İnsan büyüyor adam vurarak

Ben istesem Pusu bile kurarım

Duygulu ve sivri bir öğrenci oldum
Ateş okudum kitap yakarak
Artı- değer kavramı ve günlerce Matematik
Bıçaklar edindim Bursa'ya giderek

Benim şimşir Kazıklarım vardır

Ne zaman seni vursalar öcünü komam
İpekli dokunuyor gibi işliyor zaman
Öfke çiçeğim, av borum, işlek çingirak
Bütün gün kan içinde yoğruluyorum

Yorulmam desem Yalan olacak

Bir suç oluyorum ben de külümü karıştırınca
Kimleri, kimleri, kimleri vursam
Önce senden mi başlasam şakalaşmaya
Önce senden mi başlasam

Ölümler, İroniler ve Çoğulluklar

Utku Özmkas

1/

Paul de Man “İçgörü, körlüğü başlı başına ayrı bir fenomen olarak gözlemleyebilecek –ve dolayısıyla ifade ile anlam arasında ayırım yapabilecek– ayrıcalıklı bir konumda olan okur açısından vardır yalnızca” der.²⁷ Buradaki tartışmanın merkezini oluşturan içgörü ile körlük metaforları arasındaki ilişkiye ve bunun çoğulluk sorunuyla olan ilişkisine değinmeden önce ara tümceye bir büyüteçle bakmak izleyeceğimiz hat bakımından daha önemli gibi görünüyor.

Dil felsefesi tarihinde ifade ile anlam arasında analitik bir ayırım yapabilmek için yürütülen çabaların zirve noktalarından birisine J. L. Austin’in *Söylemek ve Yapmak*²⁸ kitabıyla çıkmıştır. Wittgenstein dilin bir oyun olduğunu düşünür, Derri-da bu oyunların çoğulluğunda anlamı neredeyse takip edilemeyecek bir izler zincirine havale ederken, Austin (ve daha sonradan onun açtığı yolu izleyen tilmizi J. Searle) oyunun kurallarını bulmaya çalışmıştır. Ne de olsa kurallar olmaksı-

²⁷ Paul De Man, *Körlük ve İçgörü*, çev. F. B. Aydar ve C. Soydemir, Metis Yay., 2008.

²⁸ J.L. Austin, *Söylemek ve Yapmak*, çev. Levent Aysever, Metis Yayınları, 2009.

zın oyun oynanamaz. Yasaklamalar dilin çekirdeğine yakın bir yerde kendisine yer bulmaya çalışırken, dil makinesinde sınırsız bir oyun çoğulluğuyla boğuşan felsefecilerin yürüttüğü soruşturmalar ifade ile anlam arasında yapılacak nihai bir ayrımı olanaksız kılmıştır. Edimseller ile saptayıcıları ayırmak yolunda çıktığı yolun yarısında kılı kırk yaran titiz felsefi soruşturmasının nefesi tükenen Austin'in durumuna benzer bir biçimde ifade ile anlam arasında nihai bir ayrımın peşinde koşanlar ifadeyi anlamın bir dış kabuğu olmaktan öteye geçirememiş, dil felsefesi tarihinde anlam sorununu öne çıkarmışlardır. Derridacı bir sözlük oyunu da bunu kanıtlar niteliktedir: "İfade"nin "anlam"ına gittiğinizde karşınıza çıkan tanımlarda "dışavurma" sözcüğünün krallığını ilan ettiğini görürsünüz.

Dışavurma. Yani şiir? Hayır.

Şiirin bir sanat olarak anlamı bir dışavurmadan ibaretmiş gibi görünebilir; ancak gökkubenin altında anlamı üreten her şeyin bir dışavurma olduğunu söylemek oldukça güçtür. Buna karşın dışavurmanın "dışsal"lığıyla ilgilenmek bizim için daha önemli gibi görünmektedir.

2/

Ergin Günçe şiiri neredeyse ortadan ikiye bölünebilecek bir şair. Yine de –birazdan ele alacağımız– bu bölünmenin ortaklıklarından söz etmek de olanaklı. İkiye bölünmek derken öncelikle talihsiz bir özdeşleştirmeden kurtulmamız gerek.

Günçe'nin genç yaşta ölümü ve ilk kitabı olan *Gencölmek*'teki şiirlerin neredeyse istisnasız bir biçimde –Cemal Süreya'nın yerli yerinde tespitiyle– çocukluk ile ölüm karşıtlığı

çerçevesinde kurulmuş olması, şairin zihinlerdeki imgesini tekbiçimli olmaya mahkûm etmiş gibidir. Şüphesiz şairi kendi ilk kitabının üzerine kapatan bu okumaların dışına çıkmak bu yazının temel amaçlarından birisidir. Yukarıda da söz ettiğimiz üzere Günçe şiiri ikiye bölünebilecek bir şiirse bu klişe okumaların şairi hapsettiği “ölüm” temasının “gençlik”le olan ilişkisinden ziyade şiirin ikinci yarısı olan ironinin tekinsizliğine bakmak benim tercihimdir. Yine de ölüm temasının gücü düşünüldüğünde okurun (ve sözünü ettiğimiz klişe okumaların) şairde aradığı özdeşleşmeye hiç de yüz vermeyen bir ölüm anlatısı kurduğunu göstermek oldukça önemlidir.

3/

Ölüm, belki de şiirin en çok dokunduğu temalardan birisidir. Yazmanın ölümsüzlüğüne karşı ölümün gerçekliği bu gerilimin bam telini oluşturur. Ne var ki ölüm insanın yaşadığı en biricik deneyimlerden birisidir. Her ölüm yalnızca bir kişiye aittir ve onun yaşadığı ölümün bir öteki tarafından kavranması olanaksızdır. Yine de felsefe “ölmeyi öğrenme”ye çabalamaktan vazgeçememiştir.²⁹ Bu çaba genellikle ölümün yaşamla bir karşıtlık içerisinde kurulmasıyla sonuçlanmıştır. Oysaki Spinoza, ölümün bizi güçten düşüren bir düşünce

²⁹ Ölüm üzerine pek çok makale kaleme almış olan Simon Critchley’nin *The Book of Death Philosophers* (Simon Critchely, *The Book of Death Philosophers*, Vintage Book) kitabı bunun oldukça başarılı bir örneğidir. Tales’ten başlayıp kendisine kadar filozoflarda ölüm ile yaşam düşüncesinin izini sürer, düşünürlerin nasıl öldüklerini kayıtlar altına alır ve ölümün nasıl bir tabu olduğunu göstermeye çalışır. Bu kitabın özellikle sonuç niteliğindeki kısacık “Son Sözler” bölümü, ölümü sevmenin zorluğu ve ölümlle yüzleşmek konusunda harika bir düşünme hattını içerir.

olduğunu dile getirir. Spinoza düşüncesinin derinliği bize klasik ruh/beden veyahut yaşam/ölüm ikiliğini aşma şansı verir; çünkü ona göre “(...) cisim düşünce ile düşünce de cisimle sınırlandırılmamıştır”³⁰ (Spinoza 1984: 27). Spinoza düşüncesinin amentüsü sayılabilecek bu sav bize Günçe’deki ölüm düşüncesinin genelde bir tema olarak kullanıldığının aksine bir kapanma yaratmadığını gösterir. Buraya değinmeden önce Cemal Süreya’nın tespitinin hakkını vermemiz daha doğru görünmektedir.³¹

*O kadar çocuktu ki ölürlen
Okuldaki bir şarkıya başladı
("Sarışın Ağıt")*

Bu dizelerde görüldüğü üzere Günçe, ilk kitabında ölümle çocukluk arasında naif bir ilişki kurar ve bu ilişki şiirsel açıdan İkinci Yeni’yle aynı yolda yürümektedir. Günçe’nin *Gencölmek*’te ölümden bahsettiği her dizenin, her şiirin bu naifliği kısmen taşıdığını söyleyebiliriz. Ne var ki bu yazıda bambaşka bir noktayı işaret etme amacındayız. Bunun için de ölümün çevresinden dolanarak merkeze ineceğiz.

Günçe’nin ilk kitabında “ölüm”ün ikili karşıtı olarak kurulan “çocuk”, ağırlığını yalnızca bir tema olarak göstermez; aynı zamanda şiirlerdeki somut yeri de dikkati çeker. Özellikle ilk şiirlerde “çocuk” sözcüğünün geçmediği çok az şiiri vardır. (Bunların kimileri de yine çocukluktan bahseder, mesele “Yokuş Kasaba”.) Bu şiirlerden birisi de *Gencölmek*’in en güçlü şiirlerinden birisi olan “Eski Mustafa”dır.

³⁰ Baruch Spinoza, *Etika*, çev. Hilmi Ziya Ülken, Ülken Yayınları, 1984.

³¹ Cemal Süreya, Ergin Günçe- *Türkiye Kadar Bir Çiçek* içinde, Can Yayınları, 1988.

*Ben tam kırkyedi Mustafa tanırım
Onun kadar Mustafa görmedim daha
("Eski Mustafa")*

Muhtemelen gerçek bir kişiye gönderme yapan bu şiirde felsefenin ilk diliyle "mustafa olmaklık" haline yani "seçkinlik, seçilmişlik"e bir gönderme yapılmakla birlikte bizi daha çok ilgilendirecek bir yönlemsel girişim vardır. Günçe, benzerler menüsünden bir tekillik çıkarmış, aynılar içerisinde ayrık olanı öne çıkarmıştır. Sanki bir telefon rehberinde alt alta yazan isimler arasında birisini işaret edip "buldum" demektedir. Onun bulduğu aslında şiiri için bir yöntemdir.

*Acıları başlıyor arkadaşların
Sanki daha dün ölmüş
("Anı")*

*Kim indirmiş o usta baykuşumu
En güzel ölümü bana saklardı
("İkinciye Mandalinalar")*

*Ölürken görünmesin diye
Yumar sımsıkı gözlerini
Öper kendi dudaklarından
("Kıyıda Ölüm")*

Tüm bu şiirlerde ölüm istisnasız biçimde bir özneyle anılmıştır, ölümün soyutlaştırılmasından söz etmek olanaksızdır. Ruhla beden (anlam ile ifade diye de okuyabiliriz bunu) arasında bir ayrım yoktur. Özne her kim olursa olsun (arkadaşlar, şair, belli belirsiz bir yüz vd.) ölümün maddi olmayan, bilinemez bir boyuta yaptığı/yapabileceği göndermeler sonlu ve bilinebilir olanın alanına çekilir. (Bu durum daha sonra değineceğimiz üzere Günçe'nin şiirinin siyasi tavrıyla da bir

tutarlılık gösterir.) Bu nedenle ölüm, içsel bir duygu patlaması değil, dışsal bir duygu zemindir.

“(G)encölmek” ifadesi üzerinden ölüme kapatılmak istenen Günçe şiiri tam da bunu amaçlayan yorumcuların yorumlarını iptal eder; çünkü Günçe’nin neredeyse bir slogan gibi çoğaltılan “gencölmek” buluşu aslında *Gencölmek* boyunca, fenomenolojinin diliyle konuşursak bir tür “yönelmişlik”in ürünü olarak kendisini sunar. Ölüm, söz konusu yorumcuların ele aldığı biçimde çoğaltılabilir veyahut genelleştirilebilir olarak değil de tam tersine her seferinde bir kişinin ölümü olarak kavranabilir. Bunu ifade ile anlam arasındaki fark olarak okuyabiliriz: İfade, ölümün bir tür dışavurumudur; anlamsa bu dışavurumun simgesel alanda temsil edilemeyecek ağırlığıdır. Öyleyse şunu söyleyebiliriz: Günçe’nin şiirinde ölüm çoğullastırılmaz, ancak tekilliği kavranabilir.

4/

Sigmund Freud’un en meşhur yazılarından birisi “tekinsiz” (“unheimlich”) kavramı üzerinedir. Freud 1919’da kaleme aldığı bu yazıda, sözcüğün Almanca kökenine giderek sözcüğün karıştılarından başlar. Tekinsiz olan “tam da tanınır ve yakın olmadığı için korkutucu”dur³². Freud, tekinsizlikle yenilik arasında bir bağlantı kurar.³³ Ona göre, “kolaylıkla yeni olanın korkutucu ve tekinsiz olduğunu söyleyebiliriz”. Yenilikle kurduğu bu

³² Sigmund Freud, *The Standart Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud, An Infantile Neurosis and Other Works*, çev. James Strachey, Hogarth Press, 1955, s.220.

³³ Aslında bu bağlantı Türkçe Şiir’deki yenilik korkusunu açıklamak için biçilmiş kaftan gibi görünüyor; ancak bu, şimdilik konumuz dışında kalıyor.

bağlantıdan sonra sözcüğün çeşitli dillerdeki anlamına bakar ve Almanca sözlüğe geri döner. Birkaç sayfa sonra Schelling'ten alınmış “tekinsiz” bir tanımla karşılaşırız: “‘Tekinsiz’ (...) gizli ve saklı kalması gereken ancak açığa çıkmış her şeyin adıdır”³⁴

Şiirde ironinin çeşitli kullanımlarıyla karşı karşıya kalırız. Orhan Koçak'ın yorumlarını da aklımızda tutarsak bir açıdan gerçeği daha sert biçimde yüzümüze çarpmanın bir yolu olabilirken (Necmi Zekâ?), başka bir açıdan doğum yeteneği (Turgut Uyar?) olabilir. Ne var ki kafamıza başka bir tarafa çevirdiğimizde ise ironinin tekinsizliğiyle karşı karşıya kalırız. Bu noktada “gizli ve saklı kalması gereken ancak açığa çıkmış her şeyin adı” anlamına geri döneriz. Üstelik çifte bir belirmeyeyle...

Anlık parlamaların izini sürmek oldukça zordur, kısa bir sürede göz yanılısımları üretebilirler; ancak Günçe şiirinde ironinin parlaklığı anlık belirlemelerin çifte katmanlılığıyla görülür. Birinci katman zaten “gizli ve saklı” olan bir şeyi açığa çıkmasıdır; ikinci katmansa açığa çıkanın zaten “skandal” olan boyutunun “sıradanlığı”dır. Günçe şiirinde ironinin dolayımındaki siyaset burada başlar.

Adını çok sevdiğim bir şiirden dizelerle başlayabiliriz o zaman: “Türkiye Kadar Bir Çiçek”.

Benim poliste kaydım varmış, hohho

Poliste kaydı olmanın çiçeği

(Türkiye Kadar Bir Çiçek)

Günçe'nin bu şiiri “çiçek” imgesi üzerinden gider. Çeşit çeşit çiçekten (“ince çekingenlik çiçeği”, “aşk çiçeği”, “bacanak çiçeği” vd.) bahsederek ayrıkotlarının da “unutmabeni” çiçeklerinin de büyüdüğü bir bahçeden, Türkiye'den söz eder.

³⁴ Age., 1955, s.224.

Çoğul bir evren vardır; sanki ölümden bahsedişinin aksine çoğullukların evrenine girmiştir. Bu şiirin en çarpıcı yerlerinde birisi Günçe'nin poliste kaydı olmasının bir çiçeğe çevirmesidir. Korkutucu olan ironinin dolayımından geçerek bir çiçeğe çevrilir: Gizli ve saklı kalması gereken açığa çıkarılır.

Böylesi örnekler daha çoktur; ancak özellikle bir tanesine daha değinmemizin tam yeri: “Kişi, kendi ölüm törenine bizzat katılmalıdır”. Bu dizenin çarpıcılığı ölüm yerine kişinin zaten bizzat gelmiş olmasından kaynaklanır. Burada dikkati çeken, ölüm gibi ilk dönemde sıkça ele alınmış bir temanın, ilk dönemdeki biçimden çok daha farklı bir biçimde kavranmış olmasıdır. Ölüm, ilk kitapta çocukluğun düşmanı/hasmı/ikili karşıtı olarak kurulurken, burada karşıtından arınmış kendi başına bir özne olmuştur. Dizenin kendisindeki tekinsizlik ise bir çifte kısa devrenin oluşmasıyla ilgilidir. Kişi ölüm törenine katılır, bizzat katılır ancak tekbaşına değil. Şiir boyunca yinelenen dizelerde her seferinde sözcükler değişir. “Bizzat katılmalıdır” yerine sırasıyla “zambaklar taşır!”, “kemanla katılır!”, “gülerek katılmalı!” gelir. Daha önce sözünü ettiğimiz çifte katmanlılık burada çalışır. Bu eşdeğerlilikler dizisi, ironinin kendisini gösterdiği dizelerin bir ara toplamıdır. Sonuç ise ölüme gitmenin hem yalnız hem kalabalık, hem bizzat hem de başkaları tarafından gerçekleştirildiğidir. Değişim ölümlle sınırlı değildir; “Bayrama Gitmeyen Üç Çocuk”ta anlattığı karakterler *Gencölmek*'teki saflık temsilinden uzaklaşmış, siyasi bir boyut kazanmıştır.

İroninin tekinsizliği bizi anlam ile ifade, iç ile dış, çocuk ile ölüm arasındaki ayrıma yeniden götürür. İroninin dış kabuğu veyahut ifade, bize sunmayı teklif ettiğini yani anlamı kapsamakla kalmaz; aynı zamanda bizim bunlar arasında bir tercih yapmamızı olanaksızlaştıracak (başka bir deyişle biçim-içerik sahte-gerilimini açacak) bir siyasi bakış açısını kurar.

Benim dileğim tacirsiz bir dünya a kızlar
(“Ortalama Bir Tacir İçin Kurnazca Öneriler”)

Ben yazarken sıfatları atarım
Ticaretten büsbütün sakınırım
Kitapta, şiirde, toplumculukta
(“Ortalama Bir Tacir İçin Kurnazca Öneriler”)

dün burda üç abiyi asmışlar
suç anayasayı devirmek
zor mudur acaba asılmak
(“Bayrama Gitmeyen Üç Çocuk”)

Bu dizeler Günçe’nin siyasi safını açık bir biçimde ortaya koymaktadır. Aslında bunu görmek için çok daha açık seçik bir şiir vardır, “Tutuklu Gençler Arasındayım”. Ne var ki bu şiir yukarıda alıntılarladığımız dizelere göre nispeten çok daha zayıf dizelerle kurulmuş bir şiirdir. Sanki bir sıkıntı anında patlama anında yazılmıştır ve Günçe’nin şiirinde alışık olduğumuzun aksine bir iç dökme edası vardır. Şiir siyasi bir bildiri olmanın eşliğinden Günçe’nin söyleyişteki rahatlığıyla kurtulmuştur.

Saat 19 haberlerinde Taylan Özgür’ü vurdular
Bütün yanaklarım sapsarı
Güneş, aklında tut bunları
Matematik, hesapla bunları
(“Kış Dörtlükleri”)

Bu şiirdeki ise Günçe’nin siyasi tutumu ölüm ile birleşir. Bu birleşim bize bir kez daha *Gencölmek*’teki bir kavrayışı hatırlatacaktır. Ölümün tekinsizliği ve dehşeti karşısında güneş (“doğa”) veyahut matematik (“kültür”) yanıtsız kalmıştır. Ölümün biricikliği, ele geçirilemezliği ve sert yapısı şairin okuruna mükemmel bir biçimde iletmediği acıda kaynaşmıştır.

Başladığımız yere, başladığımızdan çok farklı bir biçimde dönmeden önce yazı boyunca ara sıra değindiğimiz bir noktanın altını çizmemiz şart: Günçe, ilk kitaptan öteki şiirlere geçerken açık bir biçimde ciddi bir dönüşüm yaşamıştır. Bu geçiş, Günçe'nin şiirinin güçlenmesiyle sonuçlanır. Öyle ki neredeyse iki ya da üç tema etrafında sıkışmış kitap, öteki şiirlerde hem tema bakımından hem de deyiş/söyleyiş bakımından değişmiştir. *Gencölmek* bir yazı kitabıyken, *Türkiye Kadar Bir Çiçek* –özellikle söyleyiş rahatlığıyla öne çıkan– bir söz kitabı gibidir.

Ergin Günçe şiiri ölüme ve ironiye karşı isabetli bir içgörü geliştirmiş; ancak bunun yanısıra körlüğünü yanında taşıyarak içine döndüğü kimi anlarda şiirden uzaklaşma riski taşıdığını görememiştir. Böylesi nadir durumları bir kere bıraktığımızda Günçe'nin oldukça güçlü bir şiir kurduğunu; bunu da çok fazla çeşitlenmemiş, aynı temaların etrafında dönerek başardığını dile getirebiliriz. “İki”ye bölünmüş şiir, “bir”in aynılığından kaçmanın peşindedir. Bu nedenle neredeyse iki temel teması (“çocuk” ve “ölüm”) olmasına karşın şiiri bir çoğulluklar evrenidir. Bu nedenle Günçe şiiri için çoğulluklar yaratan, böylece genişleyen ve tekil olana verdiği önemle çoğul olanın kapısını aralayan bir şiir diyebiliriz.

Ergin Günçe şiiri “maaşlı şiirler” gibi bir dışavurma değil, bir içepatlamadır. Ölümün tekilliği ile ironinin tekinsizliğini, şiirin ve yaşamın çoğulluğuna tercüme eder.

Çocuklar için Faşizm

Faşizmi çocuklar da anlayabilir
Dayak yemektir serseri bir babadan
Karanlık odaya kapatılmaktır
Hakkını istemekte direttiğin zaman

Üvey ana, yarı güleç öksüze
Sabunlu eliyle tokadı yapıştırır
Henüz yaslıdır çocuk henüz dayanıksızdır
Yıldırmaktır amaç esir etmektir
Çocuk faşizmi yanağında tanır
Onlar niçin böyle çirkin olurlar
Bir tek güzel faşist yaşamamıştır

Anlamlı sorulardır bunlar çocuklar size
Okullar bu dersi öğretmiyorlar
Nerde bir kuvvet birikmişse haksız
Nerde bir zartzurt ya da cartcurt
Nerde elimizden kapılmışsa ekmek
Sınıfta, sokakta, evde, çarşıda
İşte çocuklar faşizm oradadır

Hepimiz elele tutuşmalıyız
Korkmadan yürümek için gecenin ötesine
Güneş nasıl olsa doğacaktır
Horozlar ötmeye başlar başlamaz

Gencölmek Üzerine

Bariş Özgür - Murat Alat

Ergin Günçe'nin hayattayken basılan tek kitabı *Gencölmek*'teki (1964) şiirleri -ömrü boyunca kitaplaştıramadığı ve yalnızca dergilerde yayımlanan- diğer şiirlerinden bütünlük olarak daha zayıf olmalarıyla fakat sembolik/imajinatif düşünce-nin daha baskın olmasıyla ayrılıyorlar. Kitaba adını veren *Gencölmek* başlıklı şiiri ise sağlam armonisinin yanı sıra; kitabın genelindeki bütünlük açısından zayıf anlatımı sürdürmesine rağmen daha somut bir düşünceyle yazılmış olmasıyla ayrıca dikkatimizi çekiyor.

Bir pencereyle açılıyor şiir ve uygunsuz güldüğü düşünülen bir çocukla sürüyor. Somut olarak iki geçirgenlik bir araya getirilerek başlanıyor. Pencere, içeride olmakla dışarıda olmak arasında bir geçirgenlikken; çocuk, doğmuş olmakla ölecek olmak arasında bir geçirgenlik olarak konumlandırılıyor. Odak, pencereyle çocuk arasında süreksiz -non-periyodik- bir şekilde yer değiştirip/salınıp duruyor. Böylece şiir boyunca içeride olmakla dışarıda olmak, doğmuş olmakla ölecek olmak hem kendi içlerinde hem birbirleri arasında geçişiyorlar.

Pencere odağa alındığında; boğulmak, martılar, kara köpeklerin uluması, karşı kıyı, çayıra salınan atlar, erik ağaçları, ağaran nisan toprağı, bahçedeki korkuluk, nar ağaçları, soğuyan

sular, büyük ateşler ve alınlarına vişne çiçekleri yağan kızlar-delikanlılar-lohusalar dışarı olmaktadır. Boğulmuş çocuklar, diş kamaşması, kalp, çay demleyen kadın, iyi giydirilmek, kuytu köyler, ıhlamurdan oyulmuş bebekler, kestane mangalları, masallar ve talikalar ise içeride olmaktadır.

Çocuk odağa alındığındaysa; atların çayıra salınması, erik ağaçlarının dişleri kamaştırması, nisan toprağının ağarması, kadınların çay demlemesi, alınlara vişne çiçeklerinin yağması, kızlar-delikanlılar-lohusalar ve kestane mangalları doğmuş olmayı; boğulmak, kara köpeklerin uluması, korkuluk, iyi giydirilmek (kefenlenmek), suların soğuması, ovada duran gölge, köylerin kuytulugu, oyulmuş bebekler, masallar ve talikalar ise ölecek olmayı anlatıyor.

Yazının başında kısaca “Gencölmek” şiirini; kitaptaki diğer şiirlerden ayıran özelliğin odakta duyumsananın somutluğu olduğundan ve kitap dışında kalan şiirlerinden ayıran özelliğin ise odağın süreksiz yer değiştirmesi/salınımı olduğuna değinmiştik. Odağın süreksiz hareketi sırasında, pencere odağında duyumsananların mekânsal ve zamansal somutluğu ile çocuk odağında duyumsananların olgusal somutluğu birbirlerine geçiyorlar ve tek bir som/cevher haline geliyorlar. Birkaç örneğe göz atalım.

Odak sürekli aynı yerlerden -periyodik olarak- odaklansaydı her seferinde sadece ikili eşleşmeler görebilecektik. Örneğin, her seferinde, ya içeride olmakla yaşıyor olmak ve dışarıda olmakla ölecek olmak, ya içeride olmakla ölecek olmak ve dışarıda olmakla doğmuş olmak bir araya gelirdi. Oysa her bir eşleşmeyi - yukarıda listelediğimiz somut duyumsamaların eşleşmeleriy-le- mısralarla örnekleyebiliriz. Odak süreksiz bir şekilde yer değiştirdiğinden/salındığından bu dört mümkün eşleşmenin her biri değişen sıklıklarla herhangi bir anda görülebiliyor.

“Şimdi bir kadın çay demlese” (içeride yaşam)
“Sular soğuyor ovada duran ince gölgesinde” (dışarıda ölüm)
“Erken ölmüş, iyi giydirilmiş” (içeride ölüm)
“Atları çayıra saldım dış kamaştıran erik
ağaçları altına” (dışarıda yaşam)

Odağın süreksiz hareketi odağa alınan geçirgenliklerin mekânsal, zamansal ve olgusal somutluklarını harcı alem ederken, odağın, halen alem olanların dışında kalması dikkat çekici. Odadaki geçirgenlikler, yani pencere ve çocuk, sırasıyla bir soru ve bir hüküm içine konulmuş halde karşımıza çıkıyor.

“Ay mıdır kar mıdır pencerede”

Bir temas olmadığı sürece bir olgu olarak ay ışığının, mekânsal ve zamansal bir nesne olan kar ile somut duyumsanışlarının benzerliği sorun ediliyor burada. Şiir boyunca odağın süreksiz hareketinin sağladığı geçişmenin, yani temasın sonunda ayın kar olduğuna karar veriliyor. Bu armonin dramatik çatısı ise odağın bu geçismeye temas etmesiyle kuruluyor.

“Bence o çocuk öyle gülmemeli”

Odak “bence” diyerek şiir boyunca hiç değişmeyen bir hükümle sahneye çıkıyor. Doğmuş olmakla ölecek olmanın her yerde birbirine geçişi, sürekli teması arasında bir çocuğun gülüşünü garipsiyor. Her ne kadar doğmasının üzerinden çok geçmemiş ve ölmesine daha çok zaman olsa da ölecek olmak, yani hüznün her zaman oradadır. Diğer taraftan çocuğun gülüşü doğmuş olmanın neşesidir. Şiir boyunca kendisi dışındaki her şeyi hem hal eden odak, şiir kapanmadan hemen önce kendini de diğer her şeye bırakır.

*“Ölüm alışsın artık bize
Bir dans gibi bahçemize gelsin
Gelsin otursun ılık minderimize”*

Kendini diğer her şeye bırakan odağın ısrarla koruduğu hükümün gerekçesidir bu; mekânsal, zamansal, olgusal ve tekil somutlukların –diğer bir deyişle doğal, kültürel, psikolojik somutlukların- ayrıştırılamayacak derecede birbirlerine geçtikleri bu andaki –diğer bir deyişle yaratılışlarındaki- dilektir/niyettir bu. Canlılığın rahat yerinden kalkmaya razı olduğu sürece, ölüme teması anında, ölümün bir dans gibi olan biten her şeyin armonisine uyacağı umuluyor. Şiir, bir soru ve bir hükümle açılmıştı; bu anın idrakiyle de gerekçelendirilmiş bir hüküm ve bir cevapla kapanıyor.

*“Bence o çocuk öyle gülmemeli
Ay kar gibidir pencerede”*

“Genç ölme”nin hüznü kadar, sağ doğmuş olmanın neşesi yan yana kalıyor. Diğer her şeydeki gibi.

Dördüncü Bölüm
TAMAMLANAN

Osmanlı Demokrasileri

Deli İbrahim'in ve Genç Osman'ın
Çok iyi örgütlenmiş ölümlerinde bile
Bir demokrasi araştıran ey gidi Babam!

Üçüncü Abdülhamit çağına hazırlık yapıyorum
Halk dağınık ve dalgın ve soğuk bütün kentler
Dörtlü Önerge, İstanbul Sanayi Konferansı
ve Ciklet çiğneyerek aramıza katılan Amerikalılar
Herşey sondan başa doğru unutulmuştur

Aklımda Nadir Beyle çıktım sokağa
Ne kadar isterdi bir akli olsun
Biz ekmeği vesikayla alır peksimet yapardık
O, Alman Savaşlarına onbaşı katılırdı
Devrim Karakolunda şimdi komutan
Kadro Dergisi, ucuz buğday, meşe odunu ve tangolar
Mendel Yasalarına dayalı öğretmen okulları
Borazan izcileri, trampet izcileri, düz izciler
“Biz kimleriz, biz Altaydan gelen erleriz”

Senin baban ve gençliği bu minval üzerine tedavül etti
Dedemiz oysa muhayyer makamındadır
Ne kadar da karışık bu örgünün yumağı
Atıf Bey rahmetliden uzun uzun dinlemiştim
Son yüzyılı bir bunak yaşamış olsa bile
Osmanlıda çok iş var!

Yalçın Küçük ile Söyleşi

Ali Özgür Özkarcı

İlk Tanışma

Ali Özgür Özkarcı: En başından başlayalım. Size göre, Ergin Günçe kimdir?

Yalçın Küçük: Ben Siyasal Bilgiler Fakültesi'ne girdiğimde 1956 Kasım ayıydı. Birdenbire çok popüler oldu, çünkü o sıralarda üniversitelere giriş sınavla değildi galiba. ODTÜ' de bir fakültede yarım bir sınav vardı, ancak sadece büyük sınav Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde oluyordu. Siyasal Bilgiler Fakültesi'ne girenlerin listesi o zamanlar tek radyo olan Devlet Radyosu'ndan akşam 7 haberlerinde birinci haber olarak veriliyordu. Ben o şekilde girmiştım üniversiteye. O zamanlar bir üniversiteye birinci girdiğiniz zaman Türkiye'de çok önemli bir insan olunuyordu. Bu, yetmiyormuş gibi, Aralık ayında dekan, genç dekan Turhan Feyzioğlu, (O yıllarda bir dekan Bakanlık emri ile görevden alınabiliyordu) görevden alındı, ben de yeni gelmişim üniversiteye. Siyasal'ın giriş salonu vardı, orada öğrenciler toplanmıştı, Türkiye'de yeni bir dönem olduğunun kimse farkında değildi. Taner (Timur) ile gittiğim zaman arkadaş olmuştuk. Üçüncü sınıftaydı o da Siyasal Bilgiler'e üç yıl veya iki yıl önce birincilikle girmişti, doğal olarak biz arkadaş olmuştuk, o benim büyüğümdü.

Feyzioğlu'nun görevden alındığı gün "Hiçbir şey olmamış gibi yapmayalım" dedik, herkes hüzünlü bir şekilde o sütunlu salonun kanepelerinde oturuyordu, kızlar siyah elbiseler giymişti, fakültenin çok güzel bir havası vardı. Cumhurbaşkanı'na bir protesto metni yazdık ve herkes imzaladı. Dolayısıyla da bir gün sonra önce beni sonra Taner'i ve birkaç arkadaşı polis aldı, 1. Şube'ye götürdü. Bu olay ise daha fazla tanınmama sebep oldu. Turhan Feyzioğlu'nu üniversitedeki görevinden Bakanlığa aldılar. Bundan elli altmış gün sonra biri geldi. Polisti haliyle, beni yukarıya götürdü, akşamdı. Etüt olurdu yatılıda, yurttu orası aynı zamanda, yatılı yurttu. Oradan sınıfların böyle küçük pencerelerindeki cam delikten bir adamı gösterdi bana. "Tanıyor musun" dedi, "Şu, al yanaklıyı" dedi. Ergin'i (Günçe) tarif ediyordu, Ergin'in özelliği al yanaklı olmasıydı. "Sen onunla arkadaşlık yapıyorsun" dedi, "Evet" dedim. "O komünist" dedi. Sonradan beni 1. Şube'ye davet ettiler. Bir gün sonra yahut iki gün sonra da 1. Şube'ye gittim.



(Ulus Gazetesi, 1959, Fikir Kulüpleri Toplantısı Haberi, solda gözlüklü elini çenesine dayayan kişi, Ergin Günçe. Onun karşındaki Yalçın Küçük)

Orada polislik önerdiler bana, bir de kağıt verdiler. Bana şunu söylediler, “Sen buradaki, SBF’deki komünistleri yakalatacağsın, biz onların hepsini tutuklayacağız ama seni tutuklamayacağız”. Böyle söylediler. Bu benim söylediğim üniversiteye girdikten bir müddet sonra ama henüz Feyzioğlu bakanlığa alınmamıştı, bu olaydan bundan hemen sonra alındı görevden. Sonradan Taner’i de almışlar, “Taner’e kimle yazdın bu protesto metnini” deyince, o da “Yalçın Küçük ile...” demiş. “Aa biz ona şey yapmamasını söylemiştik ama...” demişler, Taner şaşırmış haliyle. Taner şaşırır hep, hâlâ arkadaşım. Öyle tanırım Ergin’i, bir yanıyla sevimli, yanakları kırmızı, şu andaki aklım olsaydı nereli olduğunu sorardım. Muhtemelen Gürcüdür.

A.Ö.Ö.: Çerkezmiş.

Yalçın Küçük: Çerkez mi?

A.Ö.Ö.: Evet

Ergin Günçe Şiirine Dair

A.Ö.Ö.: Peki, bu SBF döneminde, Ergin Günçe, siz ve arkadaş çevreniz, 27 Mayıs’ tan önce Kızılay eylemleri olsun 27 Mayıs’ ı önceleyen başka eylemler olsun protesto olaylarının içinde miydiniz? Ergin Günçe’yi anımsıyor musunuz o günlerden.

Y.K.: Hayır. Şimdi şöyle söylemek istiyorum; Ben fakültede bir grubun içine düştüm. Ergin de vardı, bu grubun içinde. Ece (Ayhan) vardı, Ece’yi çok severdim. Ece var, ondan sonraERCÜMENT diye bir arkadaşımız vardı. ERCÜ derdim ona. Okulu zor bitirdi. Ama bitirdikten sonra, ERCÜMENT’ i kaymakam yapmadılar. Böyle şeyler oldu. O kaymakam olmadı, en fazla böyle birazcık acıdılar herhalde, vali muavi-

ni yaptılar. Kaymakam yapmadılar. Kaymakam'ın icrai bir işi vardı.ERCÜMENT tiyatrocuydu, şair değildi. Sonra bizim grubumuzda iki tane sanat ile ilgilenen yine İzmirli çocuk vardı. Onlar vardı. Bir de Hukuk Fakültesi'nde ara olduğu zaman bizim kantine gelinirdi. Erdal Öz bizim arkadaşımızdı. Bir başkası vardı o sırada sonra ODTÜ' de beraber olduk Ömer İnanc, o daha gençti. Ve bizim bu grubun, en müdavimi Cemal Süreya idi. Ha ne eylem olurdu, Pazar Postası okunurdu. Pazar Postası bizim gizli, yani açık olan gizli dergimizdi o zamanlar.

A.Ö.Ö.: *Pazar Postası*'nda İkinci Yeni şairlerinin çoğu da var. Sizin arkadaşlarınız Ece Ayhan, Cemal Süreya hep o dergide yazdıklarını sivriltiler.

Y.K.: Evet, şimdi o noktalara da geleceğiz. Ergin Günçe İkinci Yeni'ci miydi? Bu tartışılabilir. Cemal'i de İkinci Yeni'ci sayamayız. Gayet açık, bakın.

A.Ö.Ö.: İkinci Yeni'ci dediğiniz kim mesela? İlhan Berk mi?



(Yalçın Küçük, Ocak 2017, Ankara'daki çalışma ofisinde)

Y.K.: En marjinali İlhan ile Ece'dir. En ekstrem de onlardır.

A.Ö.Ö.: İlhan ve Ece'dir diyorsunuz. Dilsel bakımdan daha çetrefili bir dilleri olduğundan mı, öncü olarak mı görüyorsunuz İlhan Berk ve Ece Ayhan'ı.

Y.K.: Sadece öncü demek doğru değil. Şimdi her toplumun tarihinde, belli zorunlu kaçış dönemleri vardır. Şu an da Türkiye kaçış dönemindedir, en kötüsündedir. Neden kaçış dönemindedir? Çünkü sıkıyönetimin de bir anlamı var. Sıkıyönetime gidersin, seni alırlar, yargılanırsın, şimdi o da yok. Alıyorlar, ediyorlar, ne için olduğunu da bilmiyorsun. Ben biraz evvel size şunu söyledim, arkadaşlarıma da söyledim, edebiyat eleştirisini tekrar başlatmak istiyorum.

A.Ö.Ö.: Ergin Günçe, sizce nasıl bir şair? Toplumcu bir şair mi? Çünkü genellikle tanım şu, ya İkinci Yeni şairi olarak değerlendirilir Günçe ya da İkinci Yeni şiiri ile toplumcu şiir arasında "melez", daha doğrusu "arada" olarak tarif edilir. Ama bu tür kestirme tanımlara sığabilecek bir şair de değil.

Y.K.: Şimdi gayet açık olarak söyleyelim, bir defa birinci olarak yapılan şiir, Garip şiiri yani Orhan Veli'nin şiiri, bir kaçıştır. Tamamen kaçıştır bunu çok açık olarak söylemek lazım. Onun yapıtları için, bir kısım "Halkçılıktır" dedi, "Yok efendim şudur filan" dedi ama esas itibariyle bir baskı dönemi, Orhan Veli'nin çıktığı yıllar. 40'lar ve orada İsmet Paşa döneminin bir baskı dönemi vardı. Ve Nazım'ın adı yasaktı. Nazım hapisteydi, yasaktı. Nazım'a kimse bakmadı bunu çok açık olarak söylemek lazım. Nazım çok tuhaf biriydi. Hem çalıştı, hem Piraye'ye baktı. Nazım dışarıya para gönderdi. Dışardan Nazım'a para göndermediler. Bazı kimseler onu korudular, ona çeviri gönderdiler. Oradan üç

dört kuruş para kazandı, bir de içerde yaptıkları birtakım imalat işlerinden bir şeyler kazanabildi. O da çok fazla değildir. Bütün dünyada özellikle Rusya’da, biz bir çok şeyi Rusya’ dan öğrendik, baskı dönemlerinde edebiyata dönülür. Edebiyat bu baskıdan türer ve yükselir. Ama Nazım’ın şiirin devamı mümkün değildi, bir kişi yapmaya çalıştı bu Mina’nın kocası ... Kimdi?

A.Ö.Ö.: Cahit Irgat?

Y.K.: Hayır yanlış söyledin. Arkeolog kadının kocası.

A.Ö.Ö.: Nail Çakırhan’ı kast ediyorsunuz. Nail V. İsmiyle şiirler yazdı 30’larda.

Y.K.: Hah. Ve ona çok kızarlar çünkü o Nazım’a hiç sahip çıkmadı. Behice Hanım’ın bana söylediği çok güzel bir laf vardı. Alakasız olacak ama... “Üç çirkin kadın üç yakışıklı erkek buldular” derdi. Bunlara kızardı. Bir tanesi Halet Çambel, öbürü Dino ile evlenen, Güzin Dino. Diğerini anımsayamadım. Behice Hanım, “Bunların üçü de küllükten çıkmazlardı” derdi. Behice Hanım çok kibar bir kadındı.

A.Ö.Ö.: Nazım’ı tekrar etti ama beceremedi, Nail Çakırhan ...

Y.K.: Kimsenin becermesi mümkün değildir. Belki de biliyorsunuz yani bana göre Türk aydınları Nazım’ın şiirlerini bilmezler. Çok kötü şiirlerini anma gereği duyarlar çoğunlukla. Doktor Hikmet’in (Kıvılcımlı), bazı şiirlerine söylediği sözler çok açık. Ama çok doğru. Ama Nazım’ın çok güzel şiirleri de var.

A.Ö.Ö.: İkinci Yeni’nin çıkışını da ona mı bağlıyorsunuz bir baskı dönemine mi?

Y.K.: İkinci Yeni'nin çıkışı öyle değil. Bu çocuklar, ısrarla çocuk diyorum, onları sevdiğim için.. Bunların hepsi kafaca komünisttirler ama kendilerini saklamak istiyorlardı.

A.Ö.Ö.: Cemal Süreya, Ece Ayhan için mi söylüyorsunuz?

Y.K.: Evet, Cemal daha cesurdu. Hele devlete girdi Cemal. Ergin Günçe, nereye gitti? Bana sorarsan, Ergin Günçe'nin şiiri öyle kaçamak bakışlar fırlatan bir şiir değildi politik anlamda. Daha açık bir şiir yazabilmiştir.

A.Ö.Ö.: Siz, Ergin Günçe şiirinin yazılış sürecinin dönem dönem de olsa canlı bir şahidisiniz bir bakıma. Öyle biliyorum. Yanılıyor muyum?



(Ergin Günçe arkadaşları ile, Siyasal Yılları)

Y.K.: Ben Ergin'in şiirlerini, çıktığı sırada elden okurdum. Ama bir müddet sonra böyle bir imkanım yoktu. Şiirlerini OD-TÜ'deyken de getirirdi, beni bir tür böyle hoş bir değerlendirci olarak kabul ederdi zannedersem. Çünkü ben şiirlerini be-

ğenirdim, Ergin'e de hiç yıpratıcı bir şey söylemedim. Dediğim gibi; karşılıklı otururduk, çok güzel konuşurduk. Ne konuştuğumuzu pek iyi anımsamıyorum ama gayet güzel konuşurdu. Zaten Şadi (Cindoruk) arkadaşımızdı. Ama şunu gayet açık olarak söyleyebiliriz, Ergin' in şiirlerine az ilgi vardı.

A.Ö.Ö.: Şu an çoğalmış durumda.

Y.K.: Şu an çoğalmış durumda, çünkü şiir yok!

A.Ö.Ö.: Peki, nereye konumlandırabiliriz Ergin Günçe'yi? Bir konumlandırma şart değil ama sormak isterim.

Y.K.: Şimdi, burada İlhan Berk nasıl onları yazmış, ondan sonra niye bu İkinci Yeni'ye gitmiş? Başka şiirleri var, başka bir sözcük bulamadığım için söyleyemiyorum ama lirik olmasa bile, öbür İkinci Yeni'de şiir havasını atıp, izleyene okuyana zorla kabul ettirme var. Çünkü çok entelektüel şiir onlar.



(Ergin Günçe yakın arkadaşı Şadi Cindoruk ile)

Bu yüzden diyorum zaten, Ergin'in şiirleri, İkinci Yeni içinde olduğu zaman İlhan Berk'e hiç benzemez, Ece'ye hiç benzemez. Ayrımım bu.

A.Ö.Ö.: Ama siz sanıldığının aksine böylece Cemal Süreya ve Turgut Uyar da İkinci Yeni değil demiş oluyorsunuz. Ergin Günçe'yi Turgut Uyar ile Cemal Süreya kanalına yakın olarak mı görüyorsunuz?

Y.K.: Tabii Ergin Günçe, Turgut Uyar ve Cemal Süreya' dan uzak değil evet. Ama İlhan Berk ve Ece Ayhan'dan uzak.

A.Ö.Ö.: Şiirlerini okurdu size okuyordu demiştiniz ...

Y.K.: Ben biliyorum. Niye biliyorum biliyor musunuz? Asıl sizi ilgilendiren tarafı, Mülkiyeliler'in kantininde olurdu. Bana gelirdi, bir şiir okurdu. İki kardeşi vardı biri küçüktü, yaptığım yorum eğer kendini tatmin etmediyse, "Küçük kardeşim yazdı" derdi. Ergin güzel şiir yazardı, "Aa gayet iyi olmuş" dersem; daha büyük kardeşinin yazdığını söylerdi, en sonunda da "Ben yazdım" derdi. Ergin Günçe'nin kendine güvensizliği vardı birçok noktada. Yani eğer siyaseten yanlış bir yerlere yöneldiyse de kendine güvensizliği vardı. Yalnız çok parlak, çok akıllı bir çocuktü.

Siyasi Bağlantılar

A.Ö.Ö.: Madem az önce, siyasetten söz açtınız. Ergin Günçe'nin siyasi bir bağlantısı var mıydı? TKP ile bağlantısı oldu mu mesela? Necmiye Alpay yazısında, Ergin Günçe'nin söylediklerine dayanarak, 50'li yıllarda TKP'ye girip çıktığını belirtiyor.

Y.K.: Benim öyle bir bilgim yok. Ergin, TKP'den uzaktı.

A.Ö.Ö.: Ama TİP’li de olmadı zaman içerisinde?

Y.K.: TİP çıktığı zaman artık Ergin daha başkaydı. Ergin baskı altındaydı.

A.Ö.Ö.: Ne açıdan baskı altındaydı devlet memuru olduğu için mi?

Y.K.: Devlet memuru olması nedeniyle değil, birkaç defa işsiz kaldı galiba. Her şeyden önce babasından bir baskı vardı.

A.Ö.Ö.: Evet, despot bir babası olduğu söyleniyor ve şiirlerinde olumlu (sevgi, özlem, vs..) manada neredeyse babası hiç yok. Varsa da şiirlerde, baba figürüne bir olumsuzlama atfedilmiş.

Y.K.: Ben evini bilirim, bir de Ergin’ den belli bir dönem sonra bütün aydınların kaçtığı bir dönem vardır. O toplantılarda, sol toplantılarına girdiğinde Ergin’den hoşnut değillerdi.

A.Ö.Ö.: Neden sizce? Yorumunuz nedir, spesifik bir şey bilmiyorsunuzdur ama neden?

Y.K.: TKP ile hiçbir ilgisi olduğunu zannetmiyorum. TKP bugün gidip ÖDP gibi girebileceğiniz bir parti değildi o yıllarda. Hayır, onlar çağırırlardı ederlerdi. TKP’li olan Necmiye (Alpay) vardı işte Ataol (Behramoğlu) vardı, onlar daha farklıydılar. Behice Hanım, hiçbir zaman TKP ye girmek istemedi. Sonunda bu bir kampanya haline getirildi. Bir müddet sonra geç girdiğinde, “Yalçın Küçük’ün Behice Hanım’ın TKP’ye girmesini engellediği...” şeklinde laflar ortaya atıldılar. Bana karşı da bunu kullandılar bir şekilde, bunu 40 defa söyledim bunlarla bir ilgim yok diye. Üstelik TKP’lileri, onların hepsini severim. Zekeriya Sertel’i daha çok severim. Niye

daha çok severim? Biz 1960 yılında, TKP'yi kurduğumuzda genel başkan Zekeriya idi. Zekeriya, Türkiye' deki bu hareketi destekleme kararı aldı. Bizi destekledi. Ama sonra başka şeyler oldu onu da tasfiye ettiler. Ergin ile ilgili söyleyeceğim şey şudur, coşkulu bir adamdı. Muhtemelen bu kabına sığmayan özelliği, coşkusu birilerini o toplantılarda ürkütmüş olabilir. Hakkında bir şayia çıkmışsa, böyle çıkmıştır. Onu uzak tutmak için...

A.Ö.Ö.: Peki şöyle bir şey soracağım, burada o zaman şöyle bir şey çıkıyor. Ergin isteseydi de TKP'li olamazdı çünkü öyle kolay bir şey değildi partiye girmek; partiye onlar çağırır, davet eder, dediniz... Bu durumda, hakkında söylenen şeyler de boşa düşüyor. Ne bir parti var ortada, ne de bir örgüt; Ergin Günçe açısından...

Y.K.: Doğru. Mümkün değil, TKP'nin adam toplamaya başladığı zaman da TİP'in yükselmeye başladığı zamandı. TKP, her türlü adamını TİP'ten aldı. Başka hiç kimseyi almadı. Alan adamlarını TİP'ten aldı, böyle notlar alıyorum, bir tanesi Haydar Kutlu, diğeri Veysi Sarısözen'dir... Biz geldiğimizde ise, TKP'nin artık kendi kafası yoktu. Bunu Haydar Kutlu açıkça söyledi, "Onların enstitüleri vardı her şeyi biliyorlardı biz kafamızı yormuyorduk" dedi. Bu tamamen onun lafı. Türkiye komünistleri, Sovyetler Birliği gibi ilk komünist ülkeyi desteklemek için çok büyük fedakarlıklar yaptılar. Ne yaptılar? Türkiye'nin hiçbir sorununu ele almadılar. Amerika ile Sovyetler'in arasında bir sorun olmasını en önemli mesele addettiler. Ben bunlara "hayır" dedim. Bunun için Türk sosyalistleri elinden geldiği kadar yaptılar yapacaklarını yani bundan sonra sen Türkiye'de ne yapacaksın. Dolayısıyla benim TKP'ye hiçbir kötü sözüm yoktur ama ben girmem. Behice Hanım bundan çok etkilendi. Ve Behice Hanım isteyerek girmedi.

A.Ö.Ö.: Sizin Sosyalist İktidar olarak ayrılmanız 79'da galiba...

Y.K.: Biz Sosyalist İktidar olarak ayrılmadık, biz kovulduk. Ondan sonra ben durmam, ondan sonra "Sosyalist İktidar" adına sosyalist koyduk. İlktir. Şu andaki bu partiler ondan sonra "sosyalist" oldular. Onları da severim, onlar da benim çocuklarım. Ben yetiştirdim. Kemal'i (Okuyan) bilmem neyi hepsini ben yetiştirdim. Ama ben komünist adını, yani çok kullanılmış bir addı. Şimdi tekrar komünist adına dönmüşler bana da haber verdiler. Onlar ayrı.

A.Ö.Ö.: Ergin Günçe de eleştiriyor o dönem TKP'yi, bildiğim kadarıyla.

Y.K.: Benim bildiğim şudur. Ergin'in partilerle hiçbir ilgisi yoktu.

A.Ö.Ö.: Daha bağımsız bir sosyalist miydi?

Y.K.: O bir şairdi bunlara inanırdı çok da konuşurdu onun için gayet zarar görmüş olabilir. Müşfik bir baba değildi babası, öğretmendi zannediyorum felsefe öğretmeniymiş. İki kardeşi vardı, biri Ali, diğerini anımsayamadım.

A.Ö.Ö.: Birden fazla dil bilen. Çok sıfatlı bir kişilik.

Y.K.: Şeytan bir çocuktuk yani bakın, Ergin Londra'ya doktora gitti, orada kimle beraberdi, Can'la (Yücel) beraberdi. Bakın şunu söylerim ben, Ergin Günçe buraya (evinin karşısındaki blokları gösteriyor) giderseniz ODTÜ Sitesi. ODTÜ Sitesi'nde Günçe Apartmanı vardır. Ergin bir ara işsiz kaldı, orası da batıyordu, orayı canlandırdı. Canlandırdığı için ona güzel bir daire verdiler. Oturduğu ev tesadüfen o meşhur aç-

lık grevlerinin şunların bunların olduğu villa ile karşı karşıyaydı. Ama Ergin çok sıkıştı.

A.Ö.Ö.: Ne demek çok sıkıştı. Hangi yıllardan bahsediyorsunuz 70'lerden mi?

Y.K.: Ergin uzun süreler çok işsiz kaldı. Bu bir meseledir. Önemli bir meseledir. Şiirde de çok ünlenemedi, beklediği tepkileri alamadı. Yaşamda da çok sıkıntıları oldu. Bir de seni, Londra'ya doktora gönderiyorlar doktora yapmadan geliyorsun. Ergin duygusal bir çocuktur.

Efendim, Ergin, sonunda benim hatırladığım kadarıyla arkadaşları Şadi'nin (Cindoruk) bölümünde benim bildiğim bir doktora aldı. Yani o rahatlatmış Ergin'i... Sonunda ODTÜ'ye girdi, ikincisi de Gülseren (Günçe) çok iyi bir doktordur. Psikiyatridir tahmin ediyorum iyi bir işi vardı. Onun sayesinde hiçbir para sıkıntısı çekmedi. Ama çok çekmişti devletten ve babadan. Ben bir iki defa Sultanahmet'deki evine gittim, şakasız bir babası vardı. Onu söylemek isterim. Ama çocuklarından kardeşlerinden birinin mühendis olduğunu hatırlıyorum.

A.Ö.Ö.: Şefkatsiz bir babası olduğunu şairin oğlu Dadal Günçe de doğruluyor.

Y.K.: Ben gittim evlerine. Felsefe hocasıydı, annesi de öğretmendi galiba.

A.Ö.Ö.: Ergin Günçe'nin unutuluşunu tam olarak neye bağlıyorsunuz? Şundan sordum, 26 yıl şiirlerinin basımı geciken bir şair. Kendi döneminde edebiyat kamusundan uzak. Uzak tutulmuş gibi. Peki Ergin Günçe ile ilgili söyleyeceğiniz son olarak ne var? Ne diyebilirsiniz?

Y.K.: Bir defa, kendisi çok az yazdı, hiçbir sanat dergisiyle ilgisi yoktu. Çevresi fena değildi ama, çok dürüst bir çocuktı, söylenen bir şey aklına uymadı mı patır patır karşı çıkardı. Bunlar, dışlanmak için de yeterli bir sebep.

Stammheim Dörtl  
(BİR ÇOCUĞUN A ZINDAN)

Adam öldürmek devletin tekelinde mi?
Yoksa ben de öldürebilir miyim istediğimi
Devleti öldürebilir miyim  rne in
Ve öldürmek istediğim öteki zulümleri

Dadal Günçe ile Söyleşi

Ali Özgür Özkarcı

“Onu Çok Özledim”

Çocukluk—Gençlik Yılları

Ali Özgür Özkarcı: Merhaba, en başından başlayalım. Ergin Günçe Giresun doğumlu diye biliyoruz ama aslında Giresunlu değil galiba?!

Dadal Günçe: Babam, Giresun doğumlu ama nüfus kağıdında Edirne yazar. 6 ya da 8 ay geç kaydedilmiş, o zamanlar öyle şeyler vardı. Hâlâ da var aslında. Zannediyorum Şubat doğumlu, en son geçenlerde pasaportunu buldum, uçak kazasında üstünde taşıdığı, Ekim görünüyordu doğum tarihi. Ama asıl doğum tarihi Şubat ayı, 12 Şubat. Yani biz doğum gününü o zaman kutlardık hayattayken. Giresunlu değil, Giresun ile bir ilgisi yok benim bildiğim... Fakat Edirne ve Trabzon’la var ilgisi.

A.Ö.Ö.: Babası memur diye mi Giresun’da doğmuş?

D.G.: Babası öğretmen, annesi öğretmen babası Köy Enstitüleri’nde öğretmenlik yapıyor. Annesi ilkokul öğretmeni. Ancak babasının hayatta çalışmadığı dönemler var. Bir de Çerkezlik, Lazlık var baba tarafından bildiğim. Anne tarafından Bulgar

göçmenliği ve Araplık var. Bir de dedesi babama Arapça öğretiyor çocukken onu biliyorum. Daha doğrusu bir yaz Kur'an öğretiyor. Dedesi babamın çok soru sorup anlamadığını fark edince, sanıyorum babam 5 ya da 6 yaşlarındayken, ona Arapça öğretiyor. Bir kitap çevirmişti, zannediyorum Onur Caymaz yazdı onu. *Gerilla Savaşı ve Marksizm* adında riskli bir kitap çevirmişti Füsün Akatlı ile birlikte. Mesela, orada Hasan Dadal ismini kullanmış. Hasan dedesinin ismidir, Dadal ben. Onur Caymaz onu yanlış yazmış, daha sonra doğacak çocuğunun adı Dadal diye, halbuki ben o zaman hayattaydım 3 ya da 4 yaşındayım o çeviri olduğunda. Hasan Dadal'ı çok kullanıyordu çevirilerde ve çoğunlukla kendi ismini anmak istemediği zaman bu müstear ismi kullanıyordu. Kökenine gelirsek, Edirne nüfusuna kayıtlı ama asıl nüfusa kayıt yeri, İstanbul'dur.

A.Ö.Ö.: Mesela şiirlerinde çok fazla kızıl saçlı çocuklar meselesi var. Çocukken, kızıl saçlıydı galiba. Ya da bana göçmenliğin yoğun olduğu yerlerde büyümüş gibi gelmiştir hep.

D.G.: Evet, Merzifon'da da geçmiş çocukluğu. Babasının öğretmenliğinden dolayı çok dolaşmışlar. Merzifon bunlardan birisi ve onu çok etkilemiş yerlerden. Gelibolu bir başkası.



“Yokuş Kasaba” şiirinde anlattığı yer Gelibolu galiba, öyle tahmin ediyorum. Merzifon’un adı da geçer bir iki şiirinde Merzifon diye geçer.

A.Ö.Ö.: Ergin Günçe’nin şiirlerine bakıldığı zaman, çocukluk döneminin şiirine etkisi oldukça yoğun. Hatta öyle ki, şiirlerinde nadir görünen sinematografik kareler genellikle çocukluğuna ait. Bu görüntüleri çoğunlukla deneyim ettiği yaşamıyla ve güncellikle harmanlıyor. Bir de Ergin Günçe ile ilgili, “Yaşamak konusunda hep hızlıydı” diyebilir miyiz? Onda birçok şeyi erken yaşamış biri gibi bir izlenim edinmişimdir hep.

D.G: Doğru diyorsunuz. Erken yaşamış biri. Erken evlenmiş, erken çocuk sahibi olmuş. 10 yaşında ev geçindirmeyi başarmış. Onun dışında, liseyi erken bitirmiş.

A.Ö.Ö.: Nasıl geçindirmiş evi?

D.G.: Su satmış pazarda, lastik filan da satmış. Şu “1948 Yazına Güzelleme” şiirinde 48 yazında, 10 yaşında ve ilk defa karakola götürülüyor. Yakalanıyor işportacılık yaptığı için. Hayatla tanışma öyle başlıyor. 13 ya da 14 yaşında da İbrahim Ethem’in fabrikasında işçiliğe başlıyor. Sigortası dahi erken başlıyor. Ankara Siyasal’ı da erken bitiriyor bitirmesine ama, ekonomik sebeplerle ara vermesi gerekiyor. Hep böyle erken bir şey var evet, şiir yazmaya da erken başlamış.

A.Ö.Ö.: Mesela ilk şiirinin ne zaman yayımlandığını biliyor muyuz?

D.G: Ben onu çok sonra tesadüfen buldum araştırırken, “Cebrik Şiir” diye bir şiir yayımlamış 1954’te. Bilinen ilk şiiri bu. 13 diye bir edebiyat dergisinde yayınlanmış. O derginin o sayısını bulmayı başardım ve aldım internette.

A.Ö.Ö.: Derginin ismi ilginçmiş. Şiirin ismi de... Mesela benim çok dikkatimi çekmiştir matematiğe çok ilgili bir şair gibi gelmiştir bana... Gerçekten de böyle miydi? Şimdi, “cebrîk” deyince, cebirden çağrışım yaptı.

D.G.: Matematik eğitimi de almış. Zaten Sorbonne’daki doktora matematik üzerineydi. Yani ekonomi matematiği.

A.Ö.Ö.: Onun adı sonradan Ekonometri oldu zaten.

D.G.: Evet. Öyle oldu. Matematik okumayı da bir Matematik bölümüne geçmeyi de düşünürdü ara sıra. Yani oturmuş düşünceleri vardı, matematiğin hayatın bir açıklayıcısı olduğuna inanıyordu, matematik yaşamının vazgeçilmeziydi... Ülkeleri ve insanların matematik bilgileri ve matematiğe verdikleri önemle ölçerdi. “Gittiğim ülkede herhangi bir şeyi araştırcaksam o ülkenin matematiğine bakarım, matematik kitaplarına bakarım” derdi.

A.Ö.Ö.: Evet aslında matematiği bilen, oldukça kullanabilen güçlü yapılı bir şiiri var. Salah Birsell’in Oktay Rifat için söylediği, “yapılı” şiir, geometriyi bilen şiir. Necatigil için de söylenir. Gerçi onun şiiri biraz huysuz geometridir.

D.G.: Huysuz geometri, güzeldir.

Politikleşme

A.Ö.Ö.: Dar gelirli bir ailenin çocuğu olduğunu biliyoruz muhtemelen de siyasete de bu sosyo-gerçeklikten bulaşmıştır. Sınıfsal aidiyet. Peki, siyasetle nasıl tanışmış?

D.G.: Babası soldan hoşlanmıyor. Bir yandan okuyan araştıran bir babası var ama çocuklarının solcu olmasını ya da hak



1970'li yıllar, Ergin Günçe eşi Gülseren Günçe ile birlikte Almanya'da

aramasını isteyen bir babası yok onu söyleyebilirim. Tam tersine onların haklarını gasp eden bir babası var. Babayla çok çatışmalı. Zaten öldüğünde de küs idi babasıyla. Babası, babamdan sonra öldü. Bir ya da iki yıl sonra öldü. Aslında babam cesur biri. Bu yüzden bir şekilde siyasete bulaşmış olmalı. Cesur yani kendisi de anlatırdı, lise öğrencisi ve Sezai Karakoç ve Cemal Süreya ile tanışmaya gidiyor ve onlara “Ben de şiir yazıyorum” diyor. O yıllarda bu cesaret isteyen bir davranış. Gidip onlarla bu şekilde tanışmak. Bir devlet dairesini denetliyorlar ikisi de o zamanlar Maliye Bakanlığı’nda müfettişler. Onların orada olduğunu öğreniyor bir şekilde yanlarına gidiyor.



(Ergin Günçe, oğlu Dadal Günçe ile birlikte, Kuğulu Park, Ankara)

A.Ö.Ö.: Bir sol partiyle ilişkisi var mıydı?

D.G.: TİP ile var, ama biraz dışardan, TKP ile ise sonraları kötü seyretti ilişkisi. İsmail Bilen’lerin dönemi. Türkiye 60’ların sonundan itibaren çok farklı bir döneme girdi, siyasetin sıcak yaşandığı bir döneme girdi. Fakat nedense TKP’nin kendini bu sürecin biraz dışında tuttuğu bir dönemdi. Öyle anımsıyorum.

A.Ö.Ö.: TKP'nin kendisini mevcut konjonktürden ayrı tuttuğunu söyleyemeyiz. Ama nispeten pasifizmi kast ediyorsun galiba. Ancak orada da Sovyetler'in, o yıllara göre yaklaşık 30 yıldır, TKP'ye telkin ettiği bir "bekleme odası" durumu var. Peki, aktif olarak yer aldı mı siyasi bir hareketin içinde?

D.G.: Gerçekten de TKP de o dönem aktif siyasete girmeme gayreti içerisindeydi. Bir süre sonra mecbur kaldı girmeye. TKP, babamın aleyhine çok ağır şeyler de yazdı, onu da söyleyeyim. Zannediyorum *Atılım*'da burjuvazinin ajanı olduğunu falan yazdılar. Onu hatırlıyorum ama bunla ilgili hiçbir somut belgeleri falan yoktu. Böyle bir şey olmadı yani. Çünkü zannediyorum TKP programlarından birisiyle ilgili eleştirel bir yazı kaleme aldı. O yazı yayınlandıktan sonra, işin kolayına kaçıp babamı "ajan" ilan ettiler. Böyle bir ajan ilan edilme süreci oldu hatırlıyorum fakat hiçbir kanıtı yok bunun.

A.Ö.Ö.: Bir de *Türkiye Kadar Bir Çiçek*'in ilk baskısına girmeyen, o dönemki devrimcilere yazdığı şiirler var. Taylan Özgür'e yazdığı şiir var, Yusuf Aslan var mesela...

D.G.: Var tabii. Hüseyin İnân öğrencisi ekonomiden. Yusuf Aslan ile cezaevinden tanışıyorlar. Yusuf Aslan babama "hocam" derdi ama aslında abi kardeş ilişkisi vardı aralarında. "Yusuf ile bir gül koparıyoruz birinci koğuşun havuzundan" dediği yer Ulucanlar Cezaevi'dir. O gül kopardıkları yerse açık görüş. Ben o açık görüşte tanıdım Yusuf Aslan'ı. Evimize gelip giden bir insandı. Hüseyin İnân'ı bir ya da iki kez gördüm, bireysel ilişkilerde çok sıcakkanlı değildi. Yusuf Aslan tam tersiydi ama ve mesela bütün o övgüleri hakkında yazılanları çok fazlasıyla hak ettiğini düşünüyorum onun... Deniz Gezmiş ile tanışmak için babama çok yalvardım ancak tanışamadım.

A.Ö.Ö.: Hikmet Kıvılcımlı ile arası var mıydı peki?



50'li yıllar, üniversite yılları, Ergin Günçe arkadaşlarıyla.

D.G.: Zannederim yok, ondan pek hazzetmezdi.

A.Ö.Ö.: Peki, o dönemde mesela Can Yücel de TKP'li. Can Yücel ile ilişkisi vardı değil mi?

D.G.: Can Yücel ile bizim ailece bir ilişkimiz vardı, Can Yücel'in bir kız kardeşi annemin kuzeniyle Muammer Erhat ile evlenmiş. Biz o yüzden Can Yücel ile ailece görüşürdük. Babamın Can Yücel ile Londra döneminden çok sağlam bir arkadaşlıkları vardı, ara ara görüşürlerdi. İşte, içmeye giderlerdi.

A.Ö.Ö.: Bir de sürgün dönemi var galiba Ergin Günçe'nin?

D.G.: Babam 74'te yurtdışına çıktı, 79'da geldi. O aradaki dönemi yurtdışında Almanya'da geçirdi. Döndüğünde birçok şeyi çok değişmiş buldu ve bana soruyordu. Şu isimde bir örgüt var "Bunlar kim?" diye. Halkın Kurtuluşu'nu fa-

lan bana sordu, “Bunlar necidir?” diye. Ve birdenbire ODTÜ gibi politik bir yere geri dönünce şaşırđı haliyle. Çünkü bırakıldığında iki grup vardı, döndüğünde bir de bakıyor ki, 25-30 grup oluşmuş. Bu çeşitliliğin sebebini anlamaya çalışıyordu. Almanya’da sürgündü. Şöyle; 1971’de ODTÜ’den atıldı 12 Mart döneminde. ODTÜ işgal davasından yargılandı 73’te beraat etti fakat pasaport alamıyordu. Çok büyük güçlkle çok kısa sürede bir pasaport almayı başardı 74’te pasaportunu alır almaz yurtdışına çıktı. Çünkü, öldürüleceğini düşünüyordu ve bir iki ters olay geldi başına. Üzerine bir araba sürüldü Kızılay’da. Sonra arabanın plakasının sahte olduğu ortaya çıktı. Büyük ihtimalle bir arabayla çarpıp öldürmeyi düşünüyordlardı, öyle bir niyetleri vardı. Çünkü o yıllarda yapılan şeyler bunlar. Faili meçhul ya da trafik kazası deyip... Başka bir öldürölme girişimi daha atlattı o yıllarda, bir Gölbaşı’na kaçırılma hadisesi de geçti başından. Kaçıran da tanıdık birisi bu arada, bir arkadaşı. “Arabaya bin evine götürüyim seni” diyor, arabaya başkaları da biniyor yolda ve işte gözlerini falan bağlayıp Gölbaşı tarafına götürürlerken bir çocuğa çarpıyorlar çocuk ölüyor. Çocuğun ailesiyle arabadakiler kavgaya tutuşunca kaçıyor ellerinden. O kargaşada ellerinden kaçmayı başarıyor, böyle karışık bir olay. Bu tür olaylar artınca artık “Burada bana hayat yok” dedi.

A.Ö.Ö.: Peki ne yapıyor Almanya’da 5 yıl?

D.G.: Şimdi şöyle Almanya diye gitmiyor zaten, İsviçre’ye gidiyor önce, orada bir projede çalışıyor oradan Fransa’ya geçiyor, oradan Almanya’da iş bulduğu için Almanya’ya geçiyor. Almanya’da bir özel sigorta şirketinde ekonomi danışmanı olarak başlıyor sonra Türk hükümeti ile Alman hükümeti arasındaki ilişkileri düzenleyen bir ara kuruluştta ekonomi danışmanı olarak çalışıyor.

Gencölmek ve Ardından

“Bir babadan çok macera gibiydin”

A.Ö.Ö.: *Gencölmek* kitabını nereye oturtuyorsun? Biliyorsun, bu ülkede halen “genç ölmek” bir olgu adeta. Senin için önemi nedir, babanın şiirlerine dışardan bir gözle bakabiliyor musun?

D.G.: Ben şöyle söyleyeyim, babamın şiiri hakkında çok bağımsız düşünemiyorum. Hani çok objektif olamadığımı düşünüyorum, herhalde o yıllara dönsem ve babamın oğlu değil de kendi başına bir şiir okuru olsam bir meteor düşmüş falan gibi düşünürdüm *Gencölmek*’i okuduğumda... Tamam belli bağlantılar kurulabilir ama bir tek başınalık var *Gencölmek*’te. Bir yalnızlığı vardı şiirlerinde de. “En yalnız adamıyım Ortadoğu’nun” sözü boşuna değil bence. Farklı çalışan bir kafası vardı. Herkesin “A” dediğine “B” demek gibi bir huyu vardı ama bunu bir kişilik savaşına dönüştürmezdi, gerçekten de o “B” sonucuna ulaşmaya çalışan bir insandı, ters düşünüp buna kafa yoran bir adamdı. Çok meraklı, çok fazla okuyan biriydi... Hâlâ kitaplarını tasnif edemiyorum yani 45 yaşında ölmüş bir adam, ölümünün üzerinden 30 yıl geçmiş ve hâlâ derleyemiyorum okuduğu kitapları. O yüzden çok rahat bir biçimde “Ergin Günçe şudur budur...” diyemiyorum gerçekten. Bir yerde yazmıştım, bir anma yazısında, “Bir babadan çok macera gibiydin” demiştim. Baba oğul ilişkisinden çok, bir oyunda oynuyormuş gibi ya da bir macera yaşıyormuşuz gibiydi bizim hayatımız. Öyle oldu ve bitti.

A.Ö.Ö.: Peki bu, 26 yaşında başarılı bir çıkış. Bu, her şaire nasip olmaz. İlk kitabıyla gündeme oturan çok az şair vardır. Turgut Uyar, Edip Cansever ilk kitabını reddetmiştir misal. Bildiğim, tek bir Cemal Süreya var. O da ilk kitabıyla gündem

olmuş bir şairdi. *Gencölmek* şairin hem başarılı addedilen bir ilk kitap, hem de sağlığında yayımladığı tek kitap. Sence diğer şiirlerini kitap haline getirmesi neden bu kadar uzun sürdü?

D.G.: Şöyle. Biz 70’lerde, Almanya’da, kaldığımız evde bir fotokopi ve cilt makinesi vardı. Kendimiz makineyle, 70 tane mi 100 tane mi şimdi anımsamıyorum *Türkiye Kadar Bir Çiçek* basmıştık. Sonradan yayımlanacak kitabın bir prototipini hazırladık. Ben de yardım ettim fotokopilerine... *Gencölmek*’ten bağımsız olarak, basmaya hazırlanıyorduk kitabın adı buydu. Fakat buna ömrü yetmedi. Yaşasaydı muhtemelen 1984-85’te böyle bir kitap çıkacaktı.

A.Ö.Ö.: Ama yine de bu dediğin tarihler arasında 4-5 yıl var. Yani 12 Eylül’ün gelmesi ile mi geciktirdi kitabın yayımlanmasını. Yoksa?

D.G.: Kitap çıkarma konusunda bir acelesi yoktu. Yaptığı iş içine sinsin istiyordu çünkü. Annem ısrar ediyordu ikinci kitabı çıkarması için, sayı olarak da bir kitabı dolduracak kadar şiir birikmişti. Dergilerde yayımlananlar vardı, başka şiirler vardı. Epey bir birikim oldu yani 17- 18 yıllık bir birikim olmuştu, fakat acele etmiyordu. Yani kitabını yayımlatabilir miydi, yayımlatabilirdi evet. Çünkü dergiler şiirlerini kabul ediyordu.

A.Ö.Ö.: Ama Günçe’nin iki unutuluşu var. Birincisi, şair hayattayken özellikle 70’lerin sonunda görmezlikten gelindiği izlenimi ediniyoruz. İkincisi ise, malum, ölümünden sonra hâkim edebiyat beğenisi tarafından ‘bekleme odası’nda bekletilmiş bir şair. Onun nedenleri başka. Oraya döneceğiz. Buna karşı bir küskünlüğü yok muydu?

D.G.: Küskünlüğü vardı. Bu edebiyat çevrelerine, yani 70’lerde özellikle mevcut dergiler üzerinden ciddi bir bölünme ya-

şandı. Her grup belli dergilerin ve belli isimlerin çevresinde toplandı. Şiir gönderiyordu basan oluyordu, basmayan oluyordu. Basmayıp geri de dönmüyorlardı yani yayımlamaya çağız da demiyorlardı. Dışlanmayı, Almanya döneminde çok ağır bir şekilde yaşattılar, hissettirdiler ona.

A.Ö.Ö.: Mesela o yıllarda, Ahmed Arif çok satıyor, Atilla İlhan çok satıyor. Aslında Ergin Günçe'nin de açık bir şiiri var. Yayımlansa, çok satmasa da epey okunurluğu artardı sanki. Her şeyden önce de bir yığın tanıdığı isim var. Mesela, Cemal Süreya.

D.G.: Cemal Süreya ile birkaç kere küstüler onu biliyorum. Ama Cemal Süreya çok alıngandı zaten. Başkalarından da duymuşsundur muhtemelen. Cemal Süreya ile bir küsme barışma durumları oluyordu ara ara, ama niye küsüyorlardı tam ayrıntısı neydi, tam hatırlayamıyorum. Sonra bir şekilde barışmanın yolunu buluyorlardı. Turgut Uyar ile arası çok iyiydi. Ece Ayhan ile çok iyiydi onları hatırlıyorum. Edip Cansever ile beni tanıştırmıştı, antikacı dükkanına götürmüştü. Ece Ayhan'ın evine götürmüştü beni bu Çubuklu'da kalırken boğazı gören bir evi vardı.

A.Ö.Ö.: Üsküdar Çubuklu?

D.G.: Evet. 73'ün yazıydı herhalde öyle hatırlıyorum 74 yazı da olabilir. O dönem niye dışlandı, iki türlü sebep var birincisi yurtdışındaydı. Yani Frankfurt'ta kaldığımız dönemde aslında gelip insanlar bizde kalıyorlardı. Türkiye'den misafir ettiğimiz insanlar vardı.

A.Ö.Ö.: Peki, bu insanlar o zaman da bir yığın dergide ürünleri yayımlanan insanlar. Hiç destek olmuyorlar mıydı?

D.G.: Babam pek takmazdı. Ama şunu biliyorum, babamın kitabını öldükten sonra da kitabının çıkmasını engelleyenler oldu.

A.Ö.Ö.: Kim bunlar?

D.G.: Söyleyemem. Hâlâ yaşayanlar var. Babam aramızdan ayrıldıktan sonra, Erdal Öz *Türkiye Kadar Bir Çiçek*'i basmak istiyordu. Çok sonradan öğrendim ki, Erdal Öz'e, "Bu şiirler çok politik, üstelik bu şiirlerin poetikası zayıf" diyerek kitabın basımını geciktirmişler. İşte "Bu şiirler çok angaje şiirler" falan diyorlar. "Hem estetik yoksunu hem de çok politik şiirler" diyorlar. Diyorlar da diyorlar... Bu tür laflarla kitabın basımını engellemek isteyenleri Erdal Öz, eniştem Çetin Öner'e söylemiş. Çünkü çok gecikti kitap. 83'ün Mart'ında verildi dosya, 88'in Şubat'ında çıktı. Neden böyle düşmanlık güdüldüğünü bilmiyorum.

A.Ö.Ö.: Kitabının bu denli geç yayımlanmasında bu küskünlüğün payı var mıydı? 80'lerden sonra yayımlanmasının gecikmesinde böyle bir etken görüyor musun ya da kendisinin küskünlüğünün etkisini hissediyor musun?

D.G.: Muhtemelen, babamın bir huyu vardı. "Selamin Aleyküm Kör Kadı" diye bir laf vardır. Annem psikiyatrdı ve babamın bu yönünü çok düzeltmeye çalışırdı. Ona insanların kusurlarını ya da zaafalarını yüzüne vurmamasını salık verirdi. "Doğruları söylediğini düşünüyorsan dahi daha üsturuplu ol" derdi. Hayır, babam inadınaymış gibi en ağır dili kullanırdı. Mesela Yalçın Küçük, "100 Soruda Planlama, Kalkınma ve Türkiye" diye bir kitap yazıyor. Birileri de gelip babama soruyor, "Yalçın Küçük böyle bir kitap" yazmış diye; "101. Soruyu da ben sorayım: '100 soruda Ekonomi ve Türkiye anlatılabilir mi?'. Gidin sorun!" diyor. Ama Yalçın Küçük ile hukukları çok derindi, o yüzden birbirlerine alınmazlardı ama herkes bunu kaldıramaz. Mesela Korkut Boratav'ı da çok ağır eleştirdiğini

biliyorum ve araya bir kırgınlık girmişti. Çok sivri dilliydi gerçekten. Bir yandan da bu “100 Soruda...” dizisi mantığının Amerikan tarzı olduğunu ve faydalı bir tarz olmadığını söylüyordu sürekli. Ama asıl neden, zannedersen, Almanya’da olmasının etkisiyle bu ajanlık olayına inananların olması. Hatta Frankfurt’tayken gelip birisi sormuş mesela, anlatmıştı; “Abi senin için ajan diyorlar ajan mısın gerçekten?!” diye. Böyle şeylere çok sinirleniyordu gerçekten, çünkü ortada bir şey yoktu. O yıllarda biliyorsun insanların birbirine çok söylediği şeyler. Soğuk bakılma durumu vardı, Türkiye’ye dönünce o iş birden kesildi. Yüz yüze görüşerek durumu lehine çevirdi tek-rar. Mesela babam ile ilgili en derin kırgınlık, bence “Şehirli Şairler Antolojisi” yüzündendir. Normalde babam hayatta olsa ben o şiiri antolojiye koymam. Kitaptan çıkartırdım. Mesela o şiirde Ülkü Tamer’e de saldırıyor. Ülkü Tamer’i kişisel olarak da tanırım. O arkadaş çevresindeki en geniş gönüllü ve en kinci olmayan insandı. Ama o şiirden sonra babama ciddi bir düşmanlık oldu. O şiir, deyim yerindeyse bir el bombası gibiydi, babam fünüyeyi çekti ve salladı ortaya.

A.Ö.Ö.: Aslında o yalnızlaşmasının da getirdiği öfkeli ironik bir şiir sanki.

D.G.: Haklı bir şekilde yazdı o şiiri fakat sonra o şiir çok çıktı karşısına, kendisi de o şiirin arkasında durdu yani 80’lerde kendisi hayattayken *Türkiye Kadar Bir Çiçek* yayımlansaydı, o şiir orada olacaktı. Ben de annem de o şiirin olmaması gerektiğini söylüyorduk çünkü çok ağır laflar ediyordu şairlere. “Ümit Yaşar diye bir köfteci var, şiirin Hürriyet gazetesinde” gibi. Sezai Karakoç için, “Çerçisinde boncuklar, kilimler, duygular satar” diyor. “İçi havayla dolu Ülkü Tamer’ in, insanda bir çerez etkisi bırakıyor” diyor. Yani bir şairin şiirine denmeyecek laf. Ülkü Tamer bunu mesele etmiyor. Çünkü öyle arkadaşları da vardı babamın. Onlara çok sert davranmasına

rağmen kendine karşı yumuşak huyluluğu elden bırakmayan insanlar vardı, Onat Kutlar bunlardan birisiydi. Hiç küsmədiler. “Onat’ı çok seviyorum çünkü ne söylesem kırılmıyor” diyordu. Zaten Onat Kutlar’a adadığı bir şiiri vardır. “Samye-li”...

A.Ö.Ö.: Şimdi. “İkinci Unutuluş” a geçebiliriz. *Türkiye Kadar Bir Çiçek*, 88’de yayımlandı. Sonrası, uzun bir sessizlik. Ben bu sessizliği, Günçe şiirinin güncel ve açık bir şiiri olmasına yoruyorum. Ne dersin. Yani 90’lar özellikle kodlaşan imgesel şiirin revaçta olduğu yıllar. Angaje bir şiir olmamasına rağmen, mesajını açık bir biçimde veren, çağrıcı bir şiire ne kadar estetik olursa olsun, yan gözle bakıldığı yıllar. Bu yüzden unutulması olağan. Benim tezim budur. Sen nasıl değerlendiriyorsun bu uzun yayınlanmama sürecini?

D.G.: 90’lı yıllar babamın şiirini dergilerin reddettiği yıllardı. *Ekspres Dergisi*, Haydar Ergülen’den mi duyduklar nereden duyduklar bilemiyorum şimdi, bir şiirini ve bir yazısını bastılar. Kapıyı araladılar. Orada kaldı ama. 90’larda Ekspres önemli bir dergiydi.

A.Ö.Ö.: Politik içerikli bir dergi, tam da Ergin Günçe’nin istediği bir içerikte çıkan bir dergiydi...

D.G.: Evet, evet fakat inatla, böyle birkaç dergi daha böyle direndi. Basmadılar, bir kısmı adrese geri geliyordu falan böyle bir direnç vardı şiirine karşı. Bir açıklama da yoktu “Basamayız ama sebep şudur” diye de bir şey söylemediler. Kitap olarak basmayı teklif eden hiç olmadı 90’larda onu söyleyeyim.

A.Ö.Ö.: Aslında şöyle, Ergin Günçe’nin talihsizliği midir bilmiyorum ama iki ayrı mesele tespit etmiş oluyoruz. Birincisi;

önemli bir çıkış, bu önemli çıkıştan sonra Ergin Günçe'nin terk etmek zorunda kaldığı bir ülke ve bazı ilişkilerin gevşemesinden, tavsamasından dolayı küskünleşmesi; ikincisi de 1980 sonrası edebiyat yapısının değişmesi. 2000'lere geldik. 2000'lerden sonra ise Ergin Günçe şiiri biraz daha yaygınlık kazanmaya başladı.

D.G.: En sevdiğim yazılardan biri 91 yılında *Sombahar Dergisi*'nde Kubilay Ünsal diye biri, hiç tanışmadık kendisiyle. Tanıyana da rastlamadım henüz. Kubilay Ünsal, "Ergin Günçe Okuyarak" diye bir yazı yazdı, "Şiirin militanları onu bir şekilde buluyor" dedi. İkincisi ise, Ali Asker Barut'un tespitidir: "Türk şiiri kendisine Ergin Günçe gerçeğini itiraf edemiyor." Ama asıl patlama 2000'lerde yaşandı. Meraklı, militan, araştırmacı, politik anlamıyla değil de duygusal anlamıyla militan kesim sahip çıktı babamın şiirine. Güzel yazılar da yazıldı. Bir de internetin büyük etkisi oldu babamın şiirlerinin yayılmasında...

A.Ö.Ö.: Aslında şiirin en dip suyunda kendi muhatabını bulabilen bir şiir çünkü...

Arkadaşlıklar

A.Ö.Ö.: Peki, kimlerle yakın arkadaştı, sizin evinize gidip gelen şair romancı var mıydı mesela?

D.G.: Var tabii canım olmaz mı. Romancı deyince bir kere Oğuz Atay ile arkadaştı. Bir de babamın ilginç bir yanı vardı. "Oğuz Aral benim çok yakın arkadaşımdır" derdi. Çocuk aklımla pek inanmazdım mesela. Bir gün Çağaloğlu tarafında Oğuz Aral ile karşılaştık hakikaten de çok yakın arkadaşlarımış. Arkadaş oldukları ortaya çıktı ama nereden, nasıl. Mesela Yaşar Kemal ile çok yakın arkadaş olduklarını biliyorum. İşte Arif Keskiner anılarında anlatıyor, "Ergin Abi beni götür-

dü” diyor. Kimle başka, Cemal Süreya tabii. Onla böyle abi kardeş, usta çırak, düşman kardeş ilişkileri vardı biraz da. Cemal Süreya bir şiir yazıyor henüz yayınlanmamış onu okuyor, “Nasıl buldun” diye soruyor babama, hiçbir şeye benzememiş diyor. Araya bir 6 aylık küslük giriyor. Öyle şeyleri vardı. Edip Cansever ile çok yakın değillerdi onu biliyorum. Turgut Uyar ve Ece Ayhan ile iyilerdi.

A.Ö.Ö.: Peki o dönem gençlerden kim vardı eve gidip gelen?

D.G.: Gençlerden; Haydar Ergülen, Ali Cengizkan. İkisi de öğrencisiydi okuldan zaten. Enis Batur vardı eve gidip gelen. Yakın oturuyorduk Enis Batur ile. Zaten mektuplaşmışlar bir süre. Enis Batur Paris’te, babam Türkiye’deyken öyle bir dönemleri olmuş. Onunla epey tartışırlardı. Garip bir şekilde, Enis Batur sert mizaçlı biri olarak algılanır ama babamla konuşmaları çok yumuşak geçerdi. İkisi de çok alt perdeden konuşurlardı. Güven Turan vardı. Onunla da sık görüşürdü.

A.Ö.Ö.: Ressamlarla ilişkisi var mıydı?

D.G.: Orhan Peker ile vardı bildiğim kadarıyla. Ama Orhan Peker aslında annemin arkadaşıydı. Onun atölyesine gidilir gelinirdi. Cemil Eren ile de iyi arkadaştı onu hatırlıyorum.

A.Ö.Ö.: Oğuz Atay ile görüşüyorlar mıydı?

D.G.: Zannetmiyorum. Çok sık görüştüklerini sanmıyorum ama bir ahbablıkları olduğunu biliyorum. Şöyle bir şey oldu bir kitabevindeydik. Ben ilkokul 4’te falandım 73 yazı. 73 yazını İstanbul’da geçirdik çünkü. Bir kitabevinde sakallı bir adamla karşılaştık. “Bak oğlum” dedi, “Bu amca Türkiye’nin en iyi romancısıdır” dedi. O, Oğuz Atay’dı. Oğuz Atay da utandı. O da kendinden beklenen şekilde Atay, “Ya işte öyle

demesen falan” diye mırın kırın etti. Hani böyle tam konuşamadı da. Oğuz Atay, mahcup bir adamdı, öyle anımsıyorum.

Ev Halleri

A.Ö.Ö.: Aslında çok genel ve klasik bir soru olacak ama, her klasik soru gibi gerekli bir yandan da. Evin içinde “şair” bir “baba”nın dolaşması nasıl bir şeydir, anlatır mısın biraz. Önce baba, sonra şair mi? Yoksa tam tersi mi?

D.G.: Ben komik bir şey söyleyeyim, annemin en sevdiği şair Ahmed Arif, benim de Turgut Uyar’dı. Arada da Nazım Hikmet’e dönülürdü. Evimizin bir numarası Ergin Günçe değildi. Ama şu var birlikte yaşıyoruz, onu şair olarak görmüyoruz ki. Evde gezen baba, koca gibi bir figür yani. Biz öldükten sonra babamın şair kısmını fark ettik ama o evin içindeyken fark edemiyorsun, senin baban olsa sen de fark edemezdin. Bir *Gencölmek* var elimizde bir de dergilerde çıkmış üç-beş şiir. Yani nasıl bir babaydı, zor yanları vardı tabii. Bir kere çok zor okumuş ve çok başarılı olmuş. Başarısızlığı ve tembelliği kabul edemiyordu ve bu ikisi vardı bende. Bana o yüzden kızılıyordu beni kabul edemediği dönemler oluyordu. Bunun dışında çok vericiydi cebinde 10 lira varsa 5 lirasını paylaşmazdı, 10 lirasını sana verirdi. 1 lirasını kendine almazdı tamamını sana verirdi. Çabuk parlar çabuk sönerdi, kin tutmazdı ama küstüğü insanlar vardı. Küstü mü barışmadığı insanlar vardı. Bizimle olmadı tabii öyle bir şey. Bir şeyler öğrenmek isteyeneye karşı korkunç bir öğretme arzusu vardı. Hakikaten öyleydi. Fakat karşı tarafta bunu göremeyince çok kızılıyordu.

A.Ö.Ö.: Disiplinli biriydi.

D.G.: Tabii. Sürekli odasına kapanır; bir çalışma odası vardı, köpeğini de yanına alırdı Azgın'ı. Azgın yanında oturur, Azgın'ı sever ve saatlerce otururdu. Gece 1- 2'ye kadar. O odada sigara içer oda dumanaltı olurdu. Çay demlerdi, gece 1'de 2'de bazen çay demlerdi. Otururdu bazen 4'e 5'e kadar. Okur ve ondan sonra not alırdı. Defterleri ve küçük kağıtları vardı onlara not çıkarırdı.

A.Ö.Ö.: Ergin Günçe'yi, baban olması dışında bir Ergin Günçe şiiri ile ilişkini nasıl tarif edersin? Mesela, "Ergenlik döneminde 'Çocuklar için Faşizm' şiirini çok severdim ama sonra 'Dersimiz Aşk, Çünkü Bunu Söylemişim'i daha çok sevdim" diye bir kırılma yaşadın mı babanın yazdıklarına karşı.

D.G.: Mesela şu son çocuk tacizlerinde bahsettiğin "Çocuklar İçin Faşizm" şiiri ortaya döküldü tekrar. Gezi'de de bir dizisini bulup çıkarmışlardı. "Kuşlarımız ürkütür tüfeklerini". Aslında bu Gezi'ye de son derece uygun yani.

A.Ö.Ö.: Aslında Gezi ironisiyle buluştuğunu söyleyebiliriz Egin Günçe'nin. Çünkü Ergin Günçe zaten en başında da söylediğimiz gibi, o çocukluğun birtakım doğal, saf olan ile yaşamın içindeki şeylerin çatışkısını yazmış bir şair. O yüzden Gezi'de mottolaşabilirdi. Ama aslında Gezi bir dönemdi, bundan sonrası için de Ergin Günçe ironisinin genişleyebileceğini, yaygınlaşacağını söyleyebiliriz.

D.G.: Şimdi o dönem şöyle bir olay var, bunu kendisi de söylemişti. İki türlü akım var Türk şiirini etkileyen. Birisi Fransız, kısmen de Amerikan. Fakat İngilizce bilenler Fransızca bilmiyorlar. Fransıca'yı iyi bilenlerin İngilizce'leri zayıf. Ergin Günçe'nin şansı ikisine birden vakıf olması. O yüzden iki şiire birden dalıyor aynı anda. Hem Beat şiirini yakalıyor hem de Fransız şiirini yakalıyor. İki dili birden bilmesi diğerleri-

ne göre bir avantaja çevirdi diye düşünüyorum. Burada olsa kızardı şey derdi, “Ne demek lan avantaj, şiir mi kopyaladık sağdan soldan” gibi. (Gülüyor)

A.Ö.Ö.: Ya da şöyle söyleyebiliriz: Cemal Süreya, tanımlayamayacağı şairler için “cins şair” derdi. Mesela ben Ergin Günçe şiiri üzerine düşündüğümde, az önce bahsettiğin donelerle birlikte kabına sığmayan bir şiir olduğu kadar aynı zamanda kendi özerkliğini bu denli duyurabilen çok nadir şairlerden biri. Ama Ergin Günçe’nin en büyük şanssızlığı, erken yaşta aramızdan ayrılması.

Erken Ölüm

A.Ö.Ö.: O güne dönelim. Ama önce sormak istiyorum, nereden geliyordu uçakla.

D.G.: Olayın başı şu, üniversiteden atılmak üzereydi 1402 ile. Hatta bir öğrencisi, YÖK başkanının yeğeniydi. Babama gelip, YÖK’ten bu listeyi kopyalamış ya da bir şekilde not almış. Babamın bu listede ikinci sırada olduğunu söylemiş. Birinci sırada Nazif Hoca, Nazif Tepedelenlioğlu (Kambur Nazif diye bilinir). Amerika’da öldü sonra o da. Babam şey demiş, “ODTÜ’den atılmak dert değil de” demiş, “Niye birinci değilim”. (Gülüştürmeler) “Niye ilk sırada atılmıyorum, bu ikincilik ağır gelir bana” demiş. Böyle şeylerle dalga geçen biriydi. Yalnız sonra anneme, “Gülseren beni okuldan atıyorlar yine” dedi. Üçüncü atılışı olacaktı bu. Çünkü babam 69’da da okuldan atıldı. İkinci atılışı 71, 12 Mart dolayısıyla. 12 Mart’ta herkesin atıldığını söyler, “12 Mart’ta atılmak marifet değil, ben ondan önce de atıldım” diye gülerdi. Üçüncü atılışı 12 Eylül’ün ertesinde. “Gülseren yurtdışında iş bulmam lazım burada bana iş vermezler tekrar, tüm kapılar kapanır.” dediğini anımsıyorum. O sırada Libya’da bir

proje buldu, Libya'ya gitti. Arapça da bildiği için Libyalılarla iyi anlaşıyordu.

A.Ö.Ö.: Uçak Trablus'tan kalkıyor.

D.G.: Evet. Uçak Trablus'tan kalkıyor, Paris'e gidiyor. Oradan aktarmayla İstanbul'a geçecek, oradan da Ankara'ya. İstanbul'da bizi aradı. Annemle konuştu, benle konuştu. Bir haftadır yoktu zaten evde, dönüyordu. Dönüşte kar yağıyordu ama böyle korkunç bir kar değildi. Ve hani şey düşünüyoruz, inemezse İstanbul'a geri döner uçak. O uçağa binmesindeki ısrarı da sabah dersi var 8:30'da, derse yetişmek istiyor. Trene binerse tüm gece yoldayım, bir de tren Haydarpaşa'dan kalkıyor zaten oraya gitmek ayrı bir sıkıntı diye düşünüyor.

A.Ö.Ö.: O geceye dönersek ...

D.G.: İşte havaalanından aradı sonra gelişini bekliyoruz, "Ben gideyim mi havaalanına" dedim anneme, "Yok" dedi, "Kendisi gelir, sen gitme hava kötü zaten" dedi. Ehliyetim falan vardı çünkü o dönem benim, araba kullanıyordum. Sonra ben kendi odamdaydım annem bağırdı "Dadal koş" diye. Yaşlı anneanne vardı bizim, annemin anneannesi 90 küsur yaşındaydı. Hastaydı, onun ölümünü bekliyorduk. Her an ölebilir diye düşünüyorduk, durumu iyi değildi, şuur da bir açılıyor bir kapanıyordu. Anneanneye bir şey oldu zannettim. Annem, "Uçak düşmüş" dedi. Ne uçağı düşmüş, belli değil. Bir uçak düşmüş inerken ama uçağın adı da belli değil, o uçakta mı değil mi, bilmiyoruz. Neyse bir saat içinde belli oldu uçağın o uçak olduğu. 12 gibi yolcu listeleri geldi. Bu arada Milliyet'ten bir arkadaşı aradı, "Ergin'in adını görüyorum yolcu listesinde" dedi. İşte dolaştık hastaneleri; bulamıyoruz bir türlü. Kabus gibi bir gece bir yandan kar yağıyor, Çetin (Öner) eniştemin arabayla dolaştık, bulamadık. En son

3, 3.30 gibi eve geldik. Elde bir veri yok. Radyodan 45 ölü, 10 küsur yaralının olduğunu duyduk. İsimler okunuyor başladık saymaya işte 41, 42, 43, 44 oldu başka isim. 45'te babamın adı okundu. Ondan sonrasında zaten yapabileceğin bir şey kalmıyor kabullenme dönemi başlıyor.



Kalanlar

A.Ö.Ö.: Biraz da aktüel meselelere girelim. Hangi takımı tutuyordu?

D.G.: Hasta Beşiktaşlı. O da ben de, Cem'de (Cem Günce—Torunu). Ben de Beşiktaş'ı tutmaya başladım kadro çok iyi o Sanlı'ların falan olduğu kadro. Bir oyuncumuz vardı, Niko, 2 numara, Rum; ondan sonra Sırp Oyuncumuz vardı, Bor-dareriç. O zaman bugünkü kadar ayrışmamıştı ama bir farklı havamız vardı taraftar olarak, daha Çarşı falan yok ortada. Babama, "Bu Beşiktaş iyi de dedim, şampiyon olamıyor". "Oğlum" dedi, "Beşiktaş halkın takımıdır, asıl şampiyon da halktır" dedi. Bu lafı ben duyduğumda Çarşı marşı yoktu ortada, halkın takımı efsanesi falan da yoktu.

A.Ö.Ö.: Müzik ile arası nasıldı?

D.G.: Rakı içmeyi çok severdi. Rakı içmenin ritüeli onun için sanat müziği dinlemektir. Yeni müzikleri genellikle hiç sevmezdi. Türküleri çok severdi; Neşet Ertaş, Hacı Taşan... Muharrem Ertaş'a hayrandı. Amma velakin arabeski hiç sevmeydi. "Bu piç bir müzik" diyordu. Ben severdim, tartıştım. Ben rock dinlerdim onu da sevmezdi. İtfaiye müziği diyorlardı gitarların uğultusundan. Ama Jimi Hendrix için "İşte bak *Gencölmek* budur" demişti.

A.Ö.Ö.: Sevdiği yemek?

D.G.: Birincisi kendisi çok iyi yemek yapar, artı meze. Sevdiği yemek klasik yemeklerdi yani döner falan sevmezdi. Barbunya, pilaki, zeytinyağlılar hepsini kendisi yapardı. Babamın ölümünden sonra bizim evde biz bir sene falan makarna sosis yedik, çünkü annem neredeyse hiçbir yemeği bilmezdi. Bu karnıyarık, imambayıldı gibi ağır yemekleri hep babam yapmış. Babaannemin bir hastalığından dolayı bir yıl evde babam yapmış yemekleri. Babaannem tarif edermiş, babam yapmış. Yapa yapa öğrenmiş. Ama herhalde en çok sevdiği üç dört tane zeytinyağlıyla meze yapıp rakı içmektir. Sıkı içiciydi.

A.Ö.Ö.: Spor yapar mıydı?

D.G.: İstanbulspor'da futbol oynamış, genç milli güreş sonra bir kemik hastalığından ameliyat oluyor güreşi bırakıyor yalnız fizik olarak çok güçlüydü ben mesela onunla baş edemedim. En önemli sporun yüzme olduğuna inanırdı.

A.Ö.Ö.: Son olarak söylemek istediğin...

D.G.: Onu çok özledim, ne diyebilirim ki...

ÇIKTI



Kim Fortuny

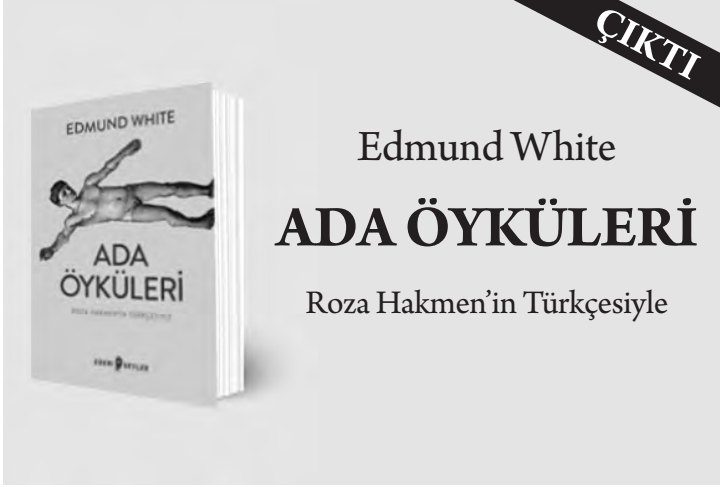
AMERİKALİ YAZARLAR İSTANBUL'DA

Melville, Twain, Hemingway, Dos Passos,
Bowles, Algren, Baldwin ve Settle

Doğu Seyahatleri, her daim Batı'nın ilgisini çekmiştir. İster oryantalizm diyelim ister otantizm. Jan Potocki'den Gerard de Nerval'e değin birçok yazarın kendi "Doğu"suna şahitlik etmiştik. Bu kitap, "Büyük" Modernizm'in oluşmasına katkı sunan yazarların İstanbul'daki serüvenlerine eşlik etmekle kalmıyor, zaman içinde konuklarıyla beraber değişme uğrayan İstanbul'u da gözler önüne seriyor.

Amerikalı Yazarlar İstanbul'da, Amerikan yazınının en önemli figürlerinin İstanbul'da geçirdiği günlere ışık tutarak bir zaman tüneline sokuyor bizleri. Enfes bir yazargeçidine şahitlik edeceksiniz bu kitap ile; Dos Passos'tan Hemingway'e, Melville'den James Baldwin'e...

Amerikalı Yazarlar, İstanbul'da ...



Ada Öyküleri, ünlü Amerikalı yazar Edmund White'ın Türkçe'de yayımlanan ilk kitabı. Öyküler Girit'te ve yazarın üç yaz geçirdiği Büyüka'da da geçiyor. Edmund White, kitaptaki dört öyküyü Türkiye okuru için özel olarak bir araya getirdi ve kitaba özel bir önsöz yazdı.

Edmund White, son 40 yıldır yaygınlaşan eşcinsel edebiyatın kurucularından olduğu kadar çağdaş dünya edebiyatının da çok önemli isimlerinden biri.

Hem yaşadığı eşcinsel hayatı - iyi ya da fena, meleksi ya da şeytani, onarıcı ya da kırıcı - bütün yönleri, duyguları, duyarlılıkları, kimsenin yakalayamadığı şaşırtıcı ayrıntılarıyla korkusuzca gözleyen ve anlatan bir yazar - hatta kitapları bu korkusuz üslubuyla yalnız kendi ülkesinde değil, dünyanın bir çok ülkesinde eşcinseller için rehberlik görevi yapıyor.

Hem de (Amerika ile sınırlı olmayan) edebiyat bilgisi, beğenisi ile gücü Henry James'in hizasında değerlendirilen bir yazar. Kendi deyimiyle şeffaf bir dili amaçlayan ama her büyük romancı gibi çağının insanlık manzarasının bütün derinliğini taşıyan bir dil zenginliğine sahip.